

ઔદીચ્ય સ્ત્રસ્ય

યાને

બ્રાહ્મણનિરૂપણ.

પ્રકરણ ૧ થી ૧૦ સુધી.

(માનવંતાઓના ફોટા સાથે).

લેખક:-યાજ્ઞક નાનાડાલ દેવશંકર

ડે. રાયપુર, પખાલીની પોળ-અમદાવાદ

પ્રકાશક:-સ્વયંજ્યોતી નારણજી ગોવર્ધનરામ-હળસારકર

(ઔદીચ્ય પ્રકાશ મસિકના તંત્રી. સુ. કળસાર-પાટ દાદા.)

સર્વ હક્ક લેખકને રવાની.

સંવત ૧૯૭૭.

(પ્રથમ આવૃત્તિ.)

સને ૧૯૨૧.

(પ્રત ૬૫૦.)

કિંમત-અગાઉથી આંકકને રૂ. ૧-૦-૦ પાછળનાને રૂ. ૧-૮-૦

પોષ્ટેજ ભુલું.

ધી 'ગુજરાત' પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. સોમાલાલ મંગળવાસે છાપ્યું.

ડે. પાંચકુવા, ચાર રસ્તા-અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૯૭૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ સૌંદર્ય રસ-૫

વિષય ૨૪૫૨૨૨ ઔષ્ધ

औदीच्य रहस्य

याने

ब्राह्मणनिरूपण.

प्रकरण १ थी १० सुत्री.

(भानवतायोना इष्टा साथे).

लेखक:-याज्ञिक नानादास देवशंकर

ठ. रायपुर, पभासीनी पोण-अमदावाद

प्रकाशक:-स्वयंभूयोती नारणुण गोवर्धनराम—कणसारकर
(औदीच्य प्रकाश भासिकना तंत्री. सु० कणसार-पोष्ट डाडा.)

सर्व हल्ले लेखकने स्वधीन.

अं.व. १६७७.

(प्रथम आवृत्ति.)

सने १६२१.

(प्रत ६५०.)

किम्मत-अगाडथी ग्राहकने इ. १-०-० पाछजनाने इ. १-८-०
पोष्टेज जुडुं.

धी ' गुजरात ': प्रिन्टींग प्रेसभा शा. सोभादास भगवानसे छाप्युं.

ठ. पांचकुवा, बार रस्ता—अमदावाद.

૧. ઓમકાતમા પૂજ્યપાદશ્રી નથુનામ સમોલ—ખીલખા.
૨. સ્વયંજોતિ—નારણુલ જોવરધનરામ— કળસાર.
૩. યાજ્ઞિક નાનાલાલ દેવજીકર— અમદાવાદ.
૪. શ્રીયુત રાવળ દામોદરદાસ સાંકળેશ્વર— ”
૫. શ્રીયુત યાજ્ઞિક વિવારામ દલસુખરામ— ”
૬. શ્રીયુત રાવળ ત્રિકમલાલ કેશવલાલ— ”
૭. શ્રીયુત રા. ખા. કેશવલાલ ગિરધરભાઈ ત્રિવેદી

સુદ્ધિ ગાનક:-

પ્રકરણ.	પ્ર.ક્ર	લી.રી	અશુદ્ધ	સુદ્ધ
લે. પ્રસ્તાવના		૨૬	અને	અને ટોળકીયા
૭	૬૫	૪	દ્રઢ	દ્રઢ
૭	૬૫	૨૨	દીશા	દક્ષિણ દિશા
૭	૬૬	૧૩	સાથે	સાથે
૭	૬૬	૩૧	વેદશાસ્ત્ર	વેદશાસ્ત્ર
૭	૬૬	૭	સાચવતી	સાચવતી
૭	૭૦	૧૩	સિષ્ટા	સિમા
૭	૭૦	૧૭	નવિ	નહિં
૭	૭૦	૨૮	મેવાળમાં	મેવાડમાં
૭	૭૧	૧	સાઠોદરમાં	સાઠોદરમાં
૭	૭૧	૩૪	કર્મ	કર્મ
૮	૭૨	૩૬	સમવાય	સમવાય
૮	૭૩	૧૧	ગુર્જર ગોઢા	ગુર્જર ગોઢા
૮	૭૩	૨૮	શળવા	શળવી
૯	૭૪	૩	તપાસે	તપાસ
૯	૭૪	૧૩	ધર્મ શાસ્ત્રોના	ધર્મ શાસ્ત્રોના
૯	૭૫	૧૩	પુઠળ	પુઠળ
૯	૭૬	૩૪	()	છે.
૯	૭૭	૧૦	તેમાંના	તેમના
૯	૭૭	૧૦	જદાચરણો	સદાચરણો
૧૦	૭૭	૧૭	અધિગતિ	અધિગતિ
૧૦	૭૯	૬	રિક	રિક

અગાઉથી ગ્રાહક થનાર સદ્ગૃહસ્થો.

૫૦) પૂજ્યપાદ મહારમાશ્રી નથુરામ સ્વી
બીલખ.
૨ રા. બા. વ્યાસ માધવરામ હરિનારાયણ
ખારડોલી
૧ રા.રા. માધવજી પુરષોત્તમ જોશી મુખાધ
૧ " " ભદ્ર દામોદર લીલાધર " "
૧ " " રાવળ મૂળશંકર હરિશંકર " "
૧ " " રાજગોર લાલશંકર કાનજી " "
૧ " " મોહનલાલ મૂળજી કામદાર " "
૧ " " હુમેરદાસ રાવજી ભદ્ર " "
૧ " " પ્રભાશંકર ભવાનીશંકર દવે " "
૧ " " પ્રાણશંકર કાલીદાસ જોશી " "
૧ " " હરગોવિંદ ધનજી દવે ખંજાળાકર " "
૧ " " ભાણજી જોશી " "
૧ " " શંભુલાલ જયશંકર ઠાકર અંબર " "
૧ " " ગોરીશંકર રામજી ઠાકર " "
૧ " " રત્નલાલ રેવાશંકર ઠાકર " "
૧ " " જીમીઆશંકર માધવલાલ સિદ્ધપુર " "
૧ " " જદવજી હરજીવન ભદ્ર જમનજર " "
૧ " " મણીશંકર કદયાણજી રાવળ
નેસડા-ખેંજોર
૧ " " રામચંદ્ર સદાશંકર ઉપાધ્યાય
ધનીઆવી
૧ " " હિરાલાલ પ્રાણશંકર આચાર્ય
નાની દડી
૧ " " ભગવાન મયારામ જોશી ભાદોડ
૧ " " ગોરીશંકર કર્ણાશંકર ભદ્ર નાગપુર
૧ " " ચંદ્રશંકર પ્રભુરામ જોશી દેલવાડા
૧ " " ખીતાબર ખી. પંડ્યા નસીરાબાદ
૧ " " દયાશંકર નારાયણ રાવળ પીઠવાધ
૧ " " નારણશંકર દેવશંકર વ્યાસ રંચુન
૧ " " પ્રાણેશલાલ ગિરીજાશંકર દેસાઈ
વાસણા
૧ " " નંદલાલ શિવશંકર દવે પ્રાંજના
૧ " " મનલાલ કે. પંડ્યા પેથાપુર
૧ " " ખાલાશંકર પ્રાણશંકર દવે માલખેડ
૧ " " જ્ઞાનશંકર ગોવિંદરામ ત્રિવેદી કાળાસર
૧ " " માવજી કાનજી દેસાઈ ખારપટોળી

૧ રા.રા. ખીતાબર છોટાલાલ પંડ્યા નસીરાબાદ
૧ " " આર. એલ. જોશી અમલેરા
૧ " " નંદલાલ અંબાશંકર ત્રિવેદી
હીમતનગર
૧ " " પ્રજ્ઞાચારીશ્રી દયાનંદજી મોટાગોપનાથ
૧ " " જીમીઆશંકર અંબાશંકર ત્રિવેદી
ભેરોજદ
૧ " " માસ્તર જમજીવન ત્રિકમજી દવે
ભોધજ
૧ " " માસ્તર મોરારજી આત્મારાય દવે
જોધજ
૧ " " મૂળશંકર શંકરલાલ રાવળ
છડીઆરડા
૧ " " મનલાલ જીવરામ પંડ્યા ટેડોલી
૧ " " જીમીઆશંકર લાલજી રાવળ રાજસોતાપુર
અમદાવાદ
૧ " " અમૃતરાય પ્રાણજીવન ત્રિવેદી ભરવેલી
૧ " " જીવરામ હરિશંકર દવે ભાવનગર
૧ " " પરશોત્તમ ઇચ્છારામ જોશી જલસણ
૧ " " ત્રિભોવનદાસ પરશોત્તમ જોશી " "
૧ " " મનલાલ એ. યાજ્ઞિક કરાંચી
૧ " " ભાઈલાલ દલપતરામ " "
૧ " " જયશંકર પેડુંઠરામ દવે શંકેરા
૧ " " મનસુખરામ કાલીદાસ વ્યાસ નાંદોદ
૧ " " નારણજી નરભેરામ બીલા
૧ " " વેણીશંકર મૂળશંકર પંડ્યા મહુવા
૧ " " ઝવેરી હીનમણીશંકર અંબારામ " "
૧ " " ઇશ્વરજી કરશનજી જોશી ટેડાજી
૧ " " મૂળજી ગોરીશંકર કામદાર " "
૧ " " મહેતલાલ રણછોડલાલ દવે વડોદરા
૧ " " પુલકશંકર મોરારજી ત્રિવેદી પદરાજી
અમદાવાદ.

૫૦ પૂજ્યપાદ મહારમા નથુરામ સ્વીકૃતીને
૧૦૦ શ્રીયુત દામોદરદાસ સાંકળેશ્વર રાવળ
૫૦ " વિદ્યારામ દલસુખરામ યાજ્ઞિક
૫૦ " ત્રિકમલાલ કેશવલાલ રાવળ
૧૦૦ રાવ જહાંગીર કેશવલાલ ગિરધરભાઈ
ત્રિવેદી

ૐ

“અખીલ ભારતવર્ષીય ઔદીચ્ય પ્રજ્ઞસમાજ”ના
ખાસ આશ્રયથી પ્રગટ થતું

ઔદીચ્ય પ્રકાશ.

(માસિક)

જેમાં ધર્મ, અથ, કામ અને મોક્ષની સિદ્ધિના હેતુવાળા લેખો, જ્ઞાતિ ઉત્કર્ષનાં લખાણો, આત્મા અને કર્તાવ્ય શ્રદ્ધાને જાગૃત તથા સંસ્કારી બનાવે, તેવાં જીવનચરિત્રો, અગત્યના જ્ઞાતિ સમાચારો; એકંદરે ઔદીચ્ય જ્ઞાતિના અભ્યુદયનો પ્રકાશ અર્પવા સાથે સાર્વજનિક હિતની દૃષ્ટિએ આ માસિક નિયમિત પ્રગટ થાય છે. ખાસ અંકો તથા લેટની જુકો તેમજ પ્રસંગોપાત સચિત્ર આવૃત્તિઓથી આ માસિક બહોળો ફેલાવો પામ્યું છે; ફરેક બન્ધુઓએ આહક થઈ ઉત્તેજન આપવું જોઈએ. તથા તેનો પ્રચાર કરવો આવશ્યક છે. વાર્ષિક લગભગ રૂ. ૨-૦૦ જે રૂપીઆ. આહક થતા સત્વર લખો—

“ ઔદીચ્ય પ્રકાશ ” કાર્યાલય.

કળસાર-પોસ્ટ ટાક-ઠાકિયાવાડ.

❧ औदित्य प्रकाश. ❧

पूज्यपाद् महात्मा श्री नथुराम शर्मा.
श्री अखिल भारतवर्षीय औदित्य ब्रह्मसमाजना प्रमुख.

ॐ तत्सत्

समर्पण.

ब्रह्मनिष्ठ पूजपाद महाराज श्री गुरुदेव शर्माजी.

कृपानाथ,

औदीच्य ब्राह्मणती लक्ष्मि, वासुदेव, भक्ति, गोत्रादि
रहस्यनुं निरूपण करनार आ हने औदीच्यना यादवी सन्धासी
स्वरूप आपने समर्पण करी कृतार्थ धातुं हुं.

“औदीच्य प्रकाश”
काँलय,
कळसार.

कृपाकांक्षी,
नार.यगजी गोवर्धनराम,
कळसारकर.

नानालाल देवशंकर याज्ञिक,
रायपुर पखालीनी पोळ-अमदाबाद.

પ્રકાશકની પ્રસ્તાવના.

આદીચ્ય જ્ઞાતિના મૂળ માહિતી, પ્રતિષ્ઠા, અને વિસ્તાર શ્રી સ્વયં પ્રકાશમાં પ્રાપ્ત છે, પણ તે પછીના આજ સુધીના રાજા સાથે ત માહિતીનું ઇતિહાસ દર્શન આ પુસ્તકમાંથી મળી આવશે. સિવાય પ્રાણજ્ઞ જ્ઞાતિઓનું સંશોધન પણ આમાં બહુ કાળજીપૂર્વક કરવામાં આવ્યું છે. એટલે અર્વાચિન સમયમાં આદીચ્ય તેમજ બીજા પ્રાણજ્ઞોને આ પુસ્તક આજ ઉપયોગનું થશે નહિ. અને પોતાને માર્ગ દર્શક છે એમ જણાયા વિના રહેશે નહિ.

આદીચ્ય જ્ઞાતિઓમાં સંવાવર પ્રતિ ઇતિહાસ ખતાવે તેવાં પુસ્તકો પ્રગટ થયાં નથી. ખરેડી સંવાનંતર્ગત આદીચ્ય પ્રકાશમાં એ સંવાની માહિતી અને પત્રક છે પણ જોત. અવર, વેદ, શાખા, કુળદેવી, અણપતિ, હોરવ, આદિ જણાવે તેવી સામગ્રી આમાં સંવાના આદીચ્ય બંધુઓને ઉપયોગમાં આવે તેવી આ પુસ્તકમાં છે એ તેના વાંચનથી સમજાશે, એટલે વધુ ઉપયોગી તે સિદ્ધ કરવા સરખું રહેતું નથી.

પોતાના મૂળ ઇતિહાસ પ્રતિષ્ઠા, પ્રાચિન અર્વાચિન સ્થિતિ, એ સમજી જણવાની દરેકને આકાંક્ષા હોય છે. આદીચ્ય જ્ઞાતિના લોખા વખતની આ આકાંક્ષા પૂર્ણ કરવા પ્રતિ રત્ન શ્રીયુત નાનાલાલ દેવશંકર યાસિકે જે વર્ષ સુધી આ પુસ્તકના સંશોધનમાં રાગ વા છે. આ પછી પંદર માસ સુધી છાપખાનામાં આ પુસ્તક રહ્યું છે, એટલે વર્તમાન મોજવાદીના સમયમાં શ્રીયુત નાનાલાલભાઈનો મમ સફળ થયા બદલ પરનાત્માનો ઉપકાર નાની, આદીચ્ય પ્રકાશ માસિકના ઉત્તેજન માટે તેમણે આ પહેલી આવૃત્તિ છપાવી વેચવા બદલ ખતાવેલી નિબંધન ઉદારતા માટે તેમનો આભાર માનવાની અમારી ફરજ સમજાઈ જાય છે. અને તેમનો ફોટો બેઝ બંધુ વર્ગને આનંદ થશે.

આ પુસ્તક છપાવવાના ખર્ચને પેટે-શ્રીયુત બેશી તરફથી રૂ. ૨૦), રા. બાલાશંકર તરફથી રૂ. ૨૦), તથા આદીચ્ય પ્રકાશ માસિકના તંત્રીનો ફોટો પ્રસિદ્ધ કરવાના આવક સાથે શ્રીયુત જ્ઞાતિ સેવક તરફથી રૂ. ૨૦) મળ્યા છે તે બદલ દરેકને ધન્યવાદ થશે છે.

પ્રાણજ્ઞ એ જગતનો પ્રકાશ છે, એ સ્વં પરીચારના શબ્દોમાં કહીએ તો એજ પ્રકાશ સ્વયં પ્રાણજ્ઞ બંધુઓને તેની જ્ઞાન જ્યોતિ પ્રગટાવે તેવી તેજોમય ભાવના આ પુસ્તકમાં છે. ખાસ કરીને આદીચ્ય બંધુઓને તો આ પુસ્તક નિદ્યપાક સરખું આવકારદાયક અને ઉપયોગી થશે. એમ અમારું ચોક્કસપણે માનવું છે. આ તમામ પ્રકાશના પ્રગટાવનાર અથવા આદીચ્ય જ્ઞાતિના રક્તસ્યનું નિષ્પણ કરનાર વરોણજ્ઞ શ્રીયુત નાનાલાલ યાજ્ઞિકનું જીવન સાર્થક આથી સિદ્ધ થયું છે. ગ્રામ રહીને સ્વજ્ઞાતિના ઉત્કર્ષને માટે ઘણો પ્રયાસ કરી સ્વમનોબળથી આદીચ્ય પ્રકાશમાં સંસ્થા વિકસ ૧૯૪૮ થી આજ કરી જનું વૃક્ષ થઇને હાલ ફલ આપણે બેઝ થકયા અને બેઝનું.

અગ્રવાન ભવાનિ પતિ શંકર દરેકનું કલ્યાણ કરે એ અભ્યર્થના સાથે આદીચ્ય જ્ઞાતિમાં આવા અનેક જથ્થો પ્રગટ થાય એમ ઇચ્છીએ છીએ. વિક્રમક ૧૯૭૭ ના

માસ કૃષ્ણ એકાદશી—
આદીચ્યપ્રકાશ માસિક કાર્યકર્તા.
ડૉ. કળસાર-ચોટ—કોડા.

સ્વયં જ્યોતિ,

નારણજી એવર્ધનશામ કલ્યાણકર.

લેખકના પ્રસ્તાવના.

ખંડુઓ-આ લખુચ્છ આપ ખંડુઓની જેવામાં-કૌંદીન્દ્ય રહસ્ય અને જ્ઞાણનું નિરૂપણ-નામે પ્રસિદ્ધ થાય છે. તેમાં આદીનાને માટે એવું શું રહસ્ય મૂકાયું છે તે કાંઈક જાણવાની ઈચ્છા સ્વાવીક સેાને રાં.

આપણે ગુજરાતમાં આવીને વસ્યા-સ્થાપી થયા-તેની પહેલાં ઝાંધિ-મુની-બ્રહ્મજ્ઞ-એ નામે હતા. આપણી પ્રથમ રહેણી-કરણીની પરનાવીકા ઢેવી હતી ? આપણું આત્મ-ખળ કેટલું જગમસિદ્ધ હતું ? આ જગતની સરળ બ્યવસ્થા રહેવાને માટે બ્રાહ્મણો કેટલો બમ હોતા તેનું અવલોકન સહેજ થતાંની સાથે હાલ ઢેવી અવતિ ઉપર આવ્યા છીએ ? તે કાંઈક જાણવામાં આવશે. તેને માટે પ્રકરણ ૧ થી ૧૦ સુધી યઇને સંક્ષિપ્ત હકીકત પ્રતિહાસ રૂપે જોવા બનશે.

પ્રકરણ ૧ હામાં આ લેખ લખવાની ઉત્પ્રેક્ષા ઉદભવવાની પ્રસ્તાવના છે. પ્રકરણ ૨ જામાં આપણને આપણી પ્રાચિન સ્થિતીનું અવલોકન-કે જે વર્તનથી આપણી પરો-પકારી-ધાર્મિક લાગણીઓથી આપણી મહત્વતા સચવાઇ છે, તે ઉપરથી પ્રકરણ ૩ જામાં બ્રાહ્મણોની ઉત્પત્તિ અને ગુણ પ્રમાણે પ્રકાર યોજાતા જોવાશે ! ! ! પ્રકરણ ૪ થામાં બ્રાહ્મણોની પ્રાચિન પ્રતિષ્ઠા ઢેવી અને કેટલી હતી ? રાજ અને પ્રજા સનમાન કેવું દેતા તેનું દર્શન થશે. પ્રકરણ ૫ મામાંથી પ્રજા બહી ઉત્પન્ન થયેલા આપણા પર્વોએ અષ્ટક્રમિના આપણે વંશોએ છીએ, અને તે અષ્ટ ક્રમિના વંશમાં મૂખ્ય મૂળ ૪૯ ગોત્રો-કુળો થયાં છે તેનું હીમદર્શન થવાની ધારણા સમજાશે. પ્રકરણ ૬ હામાંથી ગૂર્જર મહારાજ શ્રી મૂળરાજએ આપણને ઉત્તર અને પૂર્વના પ્રદેશોમાંથી ઘણાજ આગ્રહ કરીને યજ્ઞ કરવા નિમીત્તે ગુજરાતમાં તેડાવ્યા અને કેટલાક છળમેદ થયા પછી પોતાની પ્રબળા લાભાર્થે સ્થાયી થવાને સાર દાનમાં ગામે, વસવાનાં ઘર અને માહિત્યો સાથે વસ્તુઓ આપીને વસાવ્યા તેનું “આનંદ દર્શક દાન” પત્રક મંસિદ્ધપુરાનું. જે પત્રક સિદ્ધેરા માટેનું અને કં પત્રક ટાળેકીઆ ખંડુ માટેનું છે તે ખરેખર યાદ રાખવાની જરૂરનું જણાશે. આ પત્રકો ઉપરથી આપણા મહેના ઘણાક પોતે કયાંના ? પોતાનાં ગોત્ર, પ્રવરો, વેદ, સાખા, કુળઢેવી, સંકર, મણપતિ, ભૌરવ અને અટક દિક ખાસ જાણવાની જરૂર તે જાણી શકશે. એટલુંજ નહિ પણ પોતામાં થયેલી બૂલ સુધારી શકશે. અને જુલને લીધે ગોત્ર બમનનો દોષ અજ્ઞાનતાથી વહે છે-કુળ ભય થવા પામે છે, તેમ નહિ થવા આ પ્રકરણથી પ્રકાશ થવાની આશા રાખેલી જોશે. અને પોતાનો મૂળનો ઉદ્ભવ જાણ દેખશે. પ્રકરણ ૭ મામાં જ્યારે મૂળરાજએ આપણ સહજ અને એકીએકો એમ, જેને સ્થાન આપી સ્થાપી કર્યો, છતાં ગુજરાતમાં ઘણીક સંજ્ઞાવાચક બ્રાહ્મણ જાતિઓ જોવામાં આવે છે તે તે કેમ થઇ ? તે જાણવાને માટે કથાન યેંચરે. પ્રકરણ ૮ મામાંથી તેવી બ્રાહ્મણ જાતિઓ કથી કથી અને કેટલી છે તેનું કક્ષાવાર નામાકરણ અને વળી તેમાં થયેલા આધુનિક વિભાગો જાણવાને બનશે, એ જુલ નહિ પણ આપણે સિદ્ધપુરા અને સિદ્ધેરી જેવા યે સાચના ખંડુઓ છતાં જુદે જુદે સ્થાને જુલ વસ્યા પછી એકતા જુલમાથી પેટા વિભાગો ૪૦ થી ૫૦ જેટલા થવા પ્રાપ્ત છે તેનું કાંઈક હીમદર્શન થશે. પ્રકરણ ૯ માનો કેવું અમુક અમુક સ્થળોમાં અમુક

અમુક સંજ્ઞાવાચક શ્રાવણ જ્ઞાતિએ. છતાં સાથે ભોજન વ્યવહાર ભેડી શક્તિ નથી—
 જોડાયેલો કઠક થાય છે—તેથી અમદાવાદ એ આખા ગુજરાતનું રાજ્યનગર રૂપ, અને
 શ્રાવણ જ્ઞાતિઓના રહેઠાણ જ્ઞાતિનું મુખ્ય થળ છે, તેમાં કેમ પ્રજા આસે છે? તેની
 તરફ ધ્યાન દઈ લેલ એ ચાવાથી દરેક સ્થળને કાવતું સંશોધન થવા ખની શકે, એ
 આવશ્યકનો હેતુ સમજશે. અને આગળ ઉપર એક બીજાના આચાર વિચાર એકત્ર
 થતાં શ્રાવણ જ્ઞાતિઓમાં એકયતા વધશે તો ખરેખર ખડું સંતોષ પ્રાપ્ત થશે. હવે
 છેલ્લા પ્રકરણ ૧૦ માં તો આપણે બંધૂઓ શહજ્ઞ આદીઓ એક છતાં ઘણા પેટા
 શાગોમાં દેખાઈએ છીએ, અને જો ભેદભાવ દાખલ થયો છે, તે દર અધને એકયતા
 ઉપર આવીને પૂર્વની રહેણી-કરણી અને સદાચાર હાલના સમયે અંગિકાર કરવો
 ઘટે છે, તે થવાની વિનંતિ-વિશ્વસિ દર્શક થશે. અને માટે ભારત વર્ષિય આદીશ
 શહજ્ઞ સમાજનું મહત્વ ઠરતું તરફ લક્ષ્ય એ ચવાની નમ્ર વિગતિ વિશેષે ધારવામાં
 આવશે તો સંપૂર્ણ સંતોષ થશે—ભાવી ફળ મિશ્ર સત્વર ચાખી શકવા સંભવ થશે.

આ રીતે ૧૦ પ્રકરણોમાં પૂર્વથી અદ્યપિ સુધીનું કુંકું કુંકું અવલોકન સંક્ષિપ્ત
 આ રવામાં આપ્યું છે, તેજસ્વીનું રહસ્ય ધારી લેવાશે, અને તેમાં કોઈ જોગે બંધૂઓ
 અન્યે-તેમનામાં પેરણા પેરવાને કઠણ શબ્દો વાપરવા પડેલા લાગશે—તેને માટે આપ
 સભજન બંધૂઓ ક્ષમા આપશે.

મને આશા છે કે આપણે શહજ્ઞ આદીઓ અને ટાળકીઆ બંધૂઓને આ કુંકો
 લેખ ઉપયોગી ખાસ થશે, તે સાથે સર્વ શ્રાવણ જ્ઞાતિ બંધૂઓને પણ ઘણાક ભાગ
 ઉપયોગી થવા પ્રાપ્ત થશે, એટલુંજ નહિ પરંતુ સર્વ શ્રાવણો અથ્થ ઋષિના વંશજોમાં ના
 છે તેથી અથ્થ ઋષિના ગોત્રો પ્રવરાદિ પણ ઘણે ભાગે મળતા પોતે ભેદ શકશે.

૧. લઘુ વંશનું અવલોકન—શ્રીમાન પૂજ્યપાદ શ્રદ્ધાનિષ્ઠ મહાત્મા કી નથુરામ
 શર્માજીએ ઈર્ષન-હસ્તદાંધ સુધારીને આ અથ્થ છપાવવાની ખાસ પ્રસન્નિયતા દેખાડીને
 પોતે આ અથ્થની કોપી ૫૦) લેવા-ઉત્તેજન દેવા માટે કૃપા કરી તેને માટે સાભાગ
 માનતાં આપણી જ્ઞાતિમાં ભૂષણ રૂપ મહાત્માશ્રીને સમર્પણ સ્વિકારવા જીજ્ઞાસા રાખીએ.

સુચના કે-આપણી જ્ઞાતિમાં આગળ અને હાલ સ્વજ્ઞાતિનું હિત ચાહનાર
 મહાન પુરુષ રત્નો પેદા થયા છે. તેવળે નું આદીઓ રતનમાળા નામે એક પુસ્તક
 રવા જશ્વર છે. તેના ચાર વિભાગો પૈકી પ્રથમ ૧ ધર્મ પ્રવર્તકો, ૨ જે રાજ્યકાજ
 નિપુણ એવા હીવોનો, અધિકારીઓ, ખારીદરો, વહીવટી પૈકી જમજો જ્ઞાતિહિત હરં.
 ગરી સહાયક થયેલા હોય તેવા અને ૩ જે ભાગ સાક્ષરો, કવિઓ, વેપારીઓ,
 અર્થશાસ્ત્રીઓ, ધર્મશાસ્ત્ર વેત્તાઓ, જ્ઞાતિહિત કરતાં નિવડેલા હોય તેવાઓ અને ૪થો
 વિભાગ સાધારણ પુરુષો પણ પોતાની જ્ઞાતિને માટે સતત ઉત્કર્ષતા હચ્છતા રહ્યા
 એવા જ્ઞાતિના શેઠીઆ-પટેલીઆ-અને અન્ય શ્રદ્ધસ્થો પ્રત્યંસા પ્રાપ્ત થયા હોય તેવા
 ઝોની આદીઓ રતનમાળા થાય તો ઘણાં બાધ-ઉપદેશ-પ્રાપ્ત થાય અને ઉચ્ચતી પ્ર-
 જ્ઞને ધડો લેવા ભેગ અને એમ ધારૂં છું.

જ્ઞાતિ ઉત્કર્ષ આકર, સેવક

નાનાલાલ દેવશંકર યાગિક.

રાયપુર પાખાસીની પોળ—અમદાવાદ.

❀ स्वयंभ्योति. ❀

ઉદ્ધૃત,

નારાયણજી ગોવર્ધનરામ કુળસારકર.

તંત્રી, "આદીત્ય પ્રકાશ."

ગ્રન્થ સંવત્ ૧૯૫૩.

Anand P. Press. Bhavnagar.

સંવત ૧૬૪૮-ઓદીચ્ય શ્રવણ મહાઅના મુળી " ઉત્પાદક " સંદે-સંવત ૧૬૫૦ મુંબાર.

સંવત ૧૬૪૫ થી તન-મન-ધન અર્પિતો, મનોઅગથી જાતિમાં અર્ચનિ પ્રવાસક.

ઓદીચ્ય દિનેચ્છુ સભા સંવત ૧૬૨૬ માં રૂથાપક મળેલા અગ્રથાપક.

આતિરલ શ્રીયુત નાનાલાલ દેવશંકર યાજ્ઞિક-સંવત ૧૬૫૮ પાપ વદ ૩૫.

૧૯૪૬-ઓદીચ્ય પ્રકાશ-માસિકના નંબ્રો રવયે લ્યોનિ નારણજી ગોવંદરામ રાજાગરકર
અને સદયોગી અંગ્રાવાલ વેલજી ભટ્ટ; માસિક આકાશ મ. રાજાગર, પોષ્ટ દાતા-પ્રશિયાવાર.

ૐ ઔદિન્ય રહસ્ય યાને નિરુપણ ૐ

ૐ આપણ ઔદીન્યો પૂર્વે અને હાલ કેટલા ૐ

* ગુણ—પ્રતિષ્ઠા અને સ્થિતિ *

પ્રકરણ ૧ લું.

પૂર્વે કાળે આપણ ઉદ્ધિન્યો કેવી સ્થિતિના હતા, હાલ આપણી કેવી સ્થિતિ થઈ છે. આપણું ઉદ્ધિન્ય સહસ્ત્ર નામ શાથી પડ્યું? કોણે પાડ્યું? તે તકે આપણું કેટલા હતા? એક હતા કે સિન્ન? આપણો ધર્મ—નીતિ—આચાર—વિચાર—વિદ્યા સહાચાર અને વ્યવહાર તથા ઉદ્યોગ કેવો હતો? તેમાં ફેરફાર કેમ થયો? હાલની સ્થિતિ કેવી થઈ છે? તે જાણવાની સર્વત્ર જ્ઞાતા ઉદ્ધવેદી જોવામાં આવે છે. ઘણે સ્થળે ઘણા જ્ઞાતિ જન્મુઓ તેવી પૂછપરછ કરે છે, ચર્ચા ચલાવે છે. જોકે વિદ્વાનોના જાણવામાં કેટલોક ભાગ હોય છે, પણ ઘણાક તો તદ્દન અજ્ઞાત હોય છે. શહેરોના કરતાં ગામડાના જન્મુઓ વધારે અજ્ઞાત જણાય છે.

આવી આધુનિક સ્થિતિ ચાલુ રહે તો જે “અતો બ્રહ્મ તતો બ્રહ્મ” થતું બન્યું છે તે કાળે કરીને તદ્દન અધોમતિને પામે એ નિઃશંક લાગશેજ.

આવી લાગણીને માટે આપણી ઉદ્ધિન્ય સહસ્ત્ર પ્રજ્ઞ સમાજ સંવત ૧૯૪૮ ના ચૈત્ર માસમાં પ્રથમ ચાલુ થઈ ત્યાર પછીથી આપણમાં જાગૃતિ આવવા લાગી છે; અને પોતાની જ્ઞાતિ માટે જૂદે જૂદે પ્રકારે પોતાના સ્થળ માટે, પોતાના ભાગ વિકાસ અને સમવાય માટે, તથા આખા સમૂહ માટે પશ્ચ વિચારો ઉચારતા સાંભળીએ છીએ તથા તેના ઉપચારો થતા દ્રશ્ય થાય છે.

પ્રથમ અમદાવાદ ખાતે અમુક યુવકોએ “ઔદિન્ય હિતેન્દ્રુ” નામે સભા સંવત ૧૯૨૬ માં સ્થાપી—માસિક ચાલુ કરી. જન્મુઓમાં જન્મુત્વની જાગૃતિ અને પ્રેરણા પ્રસારવા માંડી. ત્યાર બાદ ઔદિન્ય હિતેન્દ્રુ સભા માંહેના અમુકના પ્રોત્સાહનથી—પ્રબળ પ્રયાસથી ઠામ ઠામ સ્થાનિક સભાઓ મેળવવા ફરીને સામાન્ય વિચારો મેળવવા ચત્ત કયાં પછી “ઔદિન્ય પ્રજ્ઞ સમાજ”

જેળવવાનો “ જુઠો ” ઔદિચ્ય હિતેચ્છુ સભાને નામે જે ગૃહસ્થે પોતાના ત્રણ હિવસના ખર્ચથી ઉપાડયો, મંડપ ખર્ચ બીજા એક ગૃહસ્થને વિનંતી કરતાં સ્વીકાર કર્યો. અમદાવાદમાં પ્રજા સમાજ ચાલુ થયો ત્યાર પછી આપણામાં જાગૃતિ આવવા લાગી. એટલે ઘણાંક મુખ્ય સ્થળોમાં પોતાની જ્ઞાતિ કેમ સુધરે ? ઉછરતી બાળ યુવક પ્રજામાં કેમ સુધારો થાય, અનેક રૂઢીઓને કેમ ત્રટકાવાય ? આપણામાં ધાર્મિક અને આર્થિક સુધારો કેમ થાય ? કન્યાઓ કેમ મળે ? સદાચરણ કેવી રીતે કેળવાય ? તેનાં સાધનો કેવી રીતે યોજવાં ? અગ્રગણ્ય કેવાને ગોઠવવા ? વિગેરે વિગેરે વિચારોની આપસ આપસમાં ચર્ચાઓ ઉઠવી તેના પરિણામે—

પોતાના સમવા કે સ્થળમાં સભા, મંડળી, હિતવર્ધક, હિતેચ્છુ, એવા નામથી કાર્યવાહક સંસ્થાઓ સ્થાપાઈ-સ્થપાય છે અને સ્થાપવાની યોજનાઓ થાય છે. ઉત્તેજકો-ઉત્તેજીત કરે છે તેથી ધન્યવાદને પાત્ર ઠરે છે પણ કાર્યવાહકો-અગ્રગણ્યો દીર્ઘદ્રષ્ટિ વાપરી શક્યા નથી હોતા, તો તેવી સંસ્થાઓ ચોમાસાના આગીઆની પેઠે વિકાસી-ખીલીને અસ્ત થઈ જાય છે. હાંસી પાત્ર ઠરે છે. પરંતુ કાર્યવાહકો કુશળ હોય છે, દીર્ઘદ્રષ્ટિ વાળા હોય છે, દક્ષ હોય છે, ન્યાયથી વર્તનારા હોય છે, અને વ્યવહાર કુશળ હોય છે તેઓની સંસ્થાઓ વધારે ટકે છે, પ્રકાશે છે અને સિદ્ધિના લાભ ઘણા પ્રાપ્ત થાય છે.

તેમ શ્રી વળા સ્થળ:—

એટલે પૂર્વેનું વલ્લભિપુર નગર—જે પૂર્વે આખા ગુજરાતમાં અને પશ્ચિમ ભારત વર્ષમાં માન્યવંત ધનાઢ્ય નગર પ્રકાશિત હતું. જ્યારે ગુજરાતમાં રાજ્ય શાસન શ્રી દ્વારીકા પુરીમાં શ્રી યાદવ કુળાધિપતિનું હતું તે પરી ભાંગીને છંક અસ્ત વ્યસ્ત થઈ ગયું, બાદ બાદ ધર્મીના પ્રસાર પણામાં ૬૦૦ ૫૦૦ ૪ થા સેકામાં શ્રી અશોક મહારાજના પ્રતિનિધિ તરીકે “ ભટ્ટકે ગુર્જરાષ્ટ્રમાં વલ્લભિ નગરીમાં રાજ્ય શાસન સ્થાપ્યું અને મહાન રાષ્ટ્ર બનાવ્યું, તેમાંના પોતાના ૧૬ રાજ્ય કર્તા સ્વતંત્ર થયા, બાદ વલ્લભિપુરની પડતી થઈ અને રાજ્યસ્થાન બદલાયું, છતાં મહાન ધનાઢ્ય તે વલ્લભિપુરની પ્રાચીન સ્મૃત્તિઓ, તેનાં લય પામેલાં દેવાલયો, ભવ્ય મકાનોના પાયા અને તેમાંથી મળતી રહેતી ચીજો--વલ્લભિપુરની આગવી બહોળલાલી ઉજવલ પ્રસિદ્ધ કરે છે. મતલબ કે હજુ પણ શોધકને દર્શન દેતી રહે છે, તે સ્થળને હાલ વળા કહે છે.

ગુર્જરેશ્વર મહારાજધિરાજ મૂળરાજ સોલંકીએ જ્યારે ૫૦૦ ઉદ્દિચ્ય સહસ્ત્ર ગ્રામ્યોને સિંહપુર-શિહોર અને તેની આસપાસમાં મળીને ૬૦ ગ્રામો આપી

વસાવ્યા, તે શિહોર વિભાગી નામે સંવત ૧૦૫૯ થી પ્રસિદ્ધિ પામ્યા છે. તે ગામો પૈકીના ૧૦ મે નંબરે વળા નગરી-ભાતભાતનાં વૃક્ષો, કુલો, સરોવરોનાં કમળો અને પાસેના કુંગરોમાંથી કુદતી નાચતી આવતી મનોહર નદી વહે છે તે સ્થળ ૧૨ જાણી જોયો અગ્નિહોત્રાદિક ધર્મ કાર્યમાં કુશળ હતા તેમને મતકાર પૂજન કરીને ૧૦૦ ઘોડા તથા આભૂષણો આપીને મૂળરાજે વસાવ્યા હતા; તેમાં કુત્સસ ગોત્રવાળા ૧ રાવળ હતા, ચંદ્રાત્રી ગોત્રના ૧ વ્યાસ હતા ભારદ્વાજ ગોત્રના ૩ મહેતા હતા, શાંડિલ્ય ગોત્રના ૩ પંડ્યા હતા, કોરિલ્ય ગોત્રી ૧ ત્રવાડી હતા, ગોતમ ગોત્રી ૧ દવે હતા અને કશ્યપ ગોત્રવાળા ૨ મહેતા હતા મળીને ૧૨ ઋષિ પ્રાદ્યણો દાનગ્રાહી હતા.

આવી કુલિનતા વાળી વળા નગરીના કુળાધિક પ્રાદ્યણોને ગામ-ગરાસ પૂર્વ-જે તરફથી પ્રાપ્ત રહેલાં હતાં આધુનિક રાજ્યાધિપ સાથે કાંઈક કલેશ વેઠેલો પડ્યો હતો પણ હાલ ઉદ્યોગાર્થે શ્રી મુંબાઈ નિવાસ પામેલા વળા ઉદીચ્ય બન્ધુઓ પોતાની સહસ્ત્ર ઉદીચ્ય જ્ઞાતિના ઉત્કર્ષ અર્થે હાલમાં વળા હિતવર્ધક મંડળ સ્થાપીને યત્ન કરતાં જોવામાં આવે છે.

પોતે વિચાર ધરાવે છે કે:—

“એજ અમારો આનંદ બન્ધુ-એજ અમારો જીવન લેખ,”

“સકળ બન્ધુની સેવા કરવી-એજ અમારો લગવો લેખ.”

તેથી તેમણે જાહેરાત દ્વારા નિબંધ માગ્યો હતો તેનો સ્તુતિપાત્ર મહદ આશય એવો રાખ્યો જણાવ્યો હતો કે “પ્રાચીન અને અર્વાચીન-આપણી ઉદીચ્ય જ્ઞાતિનો મુકાબલો અને તેમાં થવા જોઈતા સુધારા”

આ નિબંધની મુદત સંવત ૧૯૭૩ ના આસો વદી ૩૦ ની હતી. તે મુદત વિત્યા બાદ જાણવામાં આવ્યું તેથી પત્રથી સૂચના કરી કે નિબંધો લખાઈ આવ્યા હશે ખરેખર મળી હોત તો કાંઈક લખત. જાણમાં “જરૂર લખો” “તમે જ્ઞાતિ અનુભવી વૃદ્ધ તરફથી મળવા આતુર છીએ” ગમે તેટલો વખત થાય પણ લખો. ફરીને કાર્ડ પણ ઉત્તેજકનો મળ્યો જે તકે મારી બહાલી દીકરી પરણી દી પ્લેગથી તુરત ગુજરીગયાના સંકષ્ટમાં હતો છતાં મારી સૂચના એ મંડળને પસંદ પડી તે જાણીને કાંઈક લખીને કાંઈક જ્ઞાતિ સેવા કરવી એ સાર્થકતા છે તે સાથે મુદ્દાઓ લખીને તેમનું મત પૂછતાં ધણી ભાવ સહીત-પ્રમથી પસંદગી દર્શાવી તેથી શરૂઆત કીધી છે.

૧ પ્રસ્તાવના—વળા ઉદીચ્ય સહસ્ત્ર બન્ધુ હિત વર્ધક મંડળ, મુંબાઈની આકાંક્ષા.

- ૨ આપણી-પ્રાચીન સ્થિતિનું ટુંકે અવલોકન.
- ૩ પ્રાદેશોની ઉત્પત્તિ અને પ્રકાર.
- ૪ પ્રાદેશોની પ્રાચીન પ્રતિષ્ઠા.
- ૫ અષ્ટ ઋષિથી ઉત્પન્ન થએલાં મૂળ ૪૬ ગોત્રો અને તેનાં પ્રવચ્ચ.
- ૬ દાન પ્રકરણ—પત્રક અ વ શિહોર અને સિદ્ધપુર વિભાગ.
- ૭ ગુજરાતમાં પ્રાદેશી જ્ઞાતિઓની ઉત્પત્તિ.
- ૮ પ્રાદેશી જ્ઞાતિઓની સંખ્યા ૧૮૪ કક્ષાવાર.
- ૯ ગુજરાતમાં સપક્ષિતક અને વિપક્ષિતક પ્રાદેશી જ્ઞાતિઓ.
- ૧૦ અધોગતિમાંથી ઉત્પત્તિ માર્ગ દર્શક સૂચનાઓ.

આપણી પ્રાચીન સ્થિતિનું ટુંકે અવલોકન.

પ્રકરણ ૨ જી.

પૂર્વે આપણે કેટલા માન્યપ્રદ હતા. પ્રજા રાજ અને મહારાજાધિરાજ પણ કેટલું સન્માન કરતા તેના દૃષ્ટાંતો બહુ અંશેથી મળે છે. એ પ્રથાનો હાલ કોઈક અંશે ઝાંખો પણ દેખાવ પ્રજામાં અને હિન્દુ રાજ્યકર્તામાં રહેલો દ્રષ્ટિ ઓચર થાય છે પણ આ ઝાંખો પણ દેખાવ જો નષ્ટ થવા સંભવ થશે તો આપણી કેવી સ્થિતિ થશે ? એ લાગણી સર્વત્ર વિદ્યત પ્રાદેશી સમૂહમાં જોવામાં આવે છે. એટલુંજ નહીં પણ અન્ય જ્ઞાતિઓના જ્ઞાતાઓમાં ખાસ પ્રકારે પામવા લાગી છે અને માટે પ્રાદેશીઓએ ખસુસ ધ્યાન ખેંચવું પડે છે.

બન્ધુઓ ! હાલ આપણે જુદે જુદે સ્થળે જઈને વસ્તી છીએ તેથી એક બીજાને પોતાપણું જણાવી કે બાણી શકતા નથી. જો કે ગુજરાતમાં આપણો ઉદ્ભવ્ય શહજનો મોટો જથ્થો-સમૂહ વસે છે. ગુજરાત એ મુંબઈ ઈલાકાનો એક નાનો ભાગ છે, તો આખા હિન્દુસ્તાનનો જળ ભાગ કહેવાય. મુંબઈ ઈલાકાની કુલ વસ્તી બે કરોડની ગણાઈ છે તેમાં પ્રાદેશીની કુલ સંખ્યા બે લાખની અંકાય છે તે પૈકી આપણે ઉદ્ભવ્ય શહજ બન્ધુઓ ૧,૫૦,૦૦૦ જેટલા ગણાયા છીએ.

અહાહાહા!!! પ્રાદેશીમાં પણ આ મોટો ભાગ, બધા ઉપર કેવી અને કેટલી અસર કરી શકે ? હિન્દુ પ્રજામાં પૂજનિક બધા પ્રાદેશીમાં મોટો સ

મહા જેના આચાર વિચાર નીતિ ધર્મ અને સંસ્કાર ખીજી પ્રજા ઉપર કેવી અને કેટલી મહોટી છાપ પાડે? એ અવલોકન કરવું જરૂરનું છે.

આખા ગુજરાતમાંનાં શહેરો, કસ્બા, મહોટાં નાનાં ગામો આપણી ઉદીચ્ય સહજ જ્ઞાતિ બન્યું વગર ભાગ્યેજ હશે. પ્રથમ તો શ્રી મૂળરાજએ ૨૬૦ સ્થળો કે ગામમાં સ્થાન આપીને વસાવ્યા હતા પણ વૃદ્ધિ થતાં આખા ગુજરાતમાં મુખ્ય અને અન્ય હિન્દના ભાગમાં પ્રસાર પામ્યા અને નિવાસ કર્યો છે મૂળે એક હતા, રહેણી કહેણી એકજ હતી, આચાર વિચાર સમાન હતા, ધર્મ વૃત્તિ પ્રબળ હતી, પરાત્ર લેવું તે પરાકૃષ્ટ માનતા, અયોગ્યનું અન્ન લેવું તે ધર્મભ્રષ્ટ બનાવશે એ ઉપર ખુબ મનન કરતા, તેવાનો સંસર્ગ રાખવો એ અરૂચિકર હતું, નિત્ય-નિમિત્તીક ધર્મ કર્મમાં સદાનંદ વર્તન હતું, એથીજ તેમની “ મુખાકૃતિ ” જોતાંજ બ્રાહ્મણપણાની સ્પષ્ટ તેજોમય છાપ ખીજીને આત્મ યોધ દેનાર દૃશ્ય થતી. રાજા અને પ્રજાને મહા મોહક અને મહદ્ ભક્તિ પ્રાપ્ત કરાવનાર પ્રિતી ઉત્પન્ન કરતી. બ્રહ્મ મૂહુર્ત એ તેમની ઉષાકાંત હતી. જુદા જુદા સ્થાને અરણ્યમાં કે વસ્તીમાં વસવા છતાં એકય વૃત્તિ પ્રબળ ધારણુ પ્રવર્ત રખાતી, તેથી સર્વત્ર પ્રજામાં સર્વદા શ્રેષ્ઠ મનાતા. કાયિક અને માનસિક વૃત્તિઓ એક હતી. પૂજા-ધ્યાન-ધારણામાં જોડાયા રહેવા છતાં પ્રજા મુધારણા તરફ અહોનિશ પોતાની પરાપકાર વૃત્તિ ગતિમાન રાખતા હતા. જુવા ઋષિ પંચમી એ તેમનું સંમિલન હતું. જુદા જુદા સ્થળોમાં પ્રવાસ કરતાં તીર્થાટન કરતાં, પ્રજામાં રીતિ નીતિ અને ધર્મમાં દુષણ રૂપ જે જણાતું હતું તો તે ભાવિને માટે ધર્મ પ્રવર્તક નિયમ સ્થાપવાને માટે સંમેલનમાં ચર્ચા ઉપસ્થિત કરીને નિબંધ રૂપ ધર્મ ગ્રંથ લખતા તે પ્રવર્ત થતી, સર્વ માન્ય રચાતા, બહુમતે ઘડાતા, તે હજુ પણ માન્યની પ્રવૃત્તિ જોઈએ જીએ. સંમિલન પ્રાચીન નૈમિષારણ્ય હતું. લોકજનમાં ત્યાં મિષ્ટાન્ન નહીં પણ બરધાન્ય સામો, નમાર, સર્વને માન્ય રખાતો જેથી મનોવૃત્તિ શુદ્ધ રહેતી. ઋષિપત્નીઓએ પતિવ્રત મુજબ ઋષિપંચમી વ્રત રાખેલું તે હજુ ચાલુ છે પણ ઋષિ [બ્રાહ્મણો] નું-અરે!! હવે તે કયાં તે તરફ લક્ષ પણ નથી.

વળી ખીજી પાછળની પરનાળિકાઓ અવલોકો:—

બાળક જન્મતો કે સફવર્તનના સંસ્કાર લાલન પાલનની સાથે આપતા ઉપનીત અપાચું કે સફશુરૂને શરણે મોકલતા, ત્યાં વેદ, વેદાંગ, ધર્મકાર્ય, યુદ્ધ કર્મ, શરીર સંપત્તિ, કૃતિ, સ્વપ્ન વૈજ્ઞાનાદિની પ્રાપ્તિ; એ મેળવ્યા પછીજ સુરૂની રત્ન, પ્રેરણા મુજબ આસાં થતાં કુટુંબીક સહવાસમાં અગર આત્મિક ઉત્તતિમાં

(મહર્ષિ પદમાં) દાખલ થવા બનતું. હવે એ કયાં છે ? ઉપવીત દીધું કે તેજ દિને “ બડેવો રૂઠયો શેરી સુધી ” એથી ધર્મ જ્ઞાન કયાંથી પ્રાપ્ત થાય ?

આગલી આત્મ ઉત્પત્તિ રમને નીતિ જુઓ— વસિષ્ઠ, વિશ્વામિત્ર, જમદગ્નિ આદિ મહાત્મા થઈ ગયા છે. શ્રી રામચંદ્રજીના પિતા દશરથ અને રામચંદ્રજીને બાધ વડે ધર્મ નીતિસહ રાજ્ય બંધારણ મિત્રત્વ રૂપે મહાત્મા વસિષ્ઠે સ્થાપી આપ્યું, પણ પોતે નિરાપેક્ષજ રહેતા હતા. શ્રી વિશ્વામિત્રે તપોબળથી ત્રિલોક વ્યાપકતા મેળવી છતાં પોતે અલગ, શ્રી અગસ્ત્યે સમુદ્રનું પાન આ અમન તુરત કરી દીધું, આ શું બોધ્યું આત્મબળ ?

વળી શરીર અને બાહ્યબળ જુઓ:— યુદ્ધ નીતિ રીતિમાં કુશળ પરશુરામે પોતાની એકલી જાતે બાહ્યબળ વડે આખા ભરતખંડના ક્ષત્રિઓને ફરી ફરીને એકવીશવાર મહાત્ કયાં હતા. શ્રી ગુરૂ દ્રાણ્યાચાર્યજીએ કેટલા બધા ક્ષત્રિઓને યુદ્ધ કાર્ય વિદ્યા કુશળ કયાં હતા. અને કુરૂદેશમાં મહાન ક્ષત્રિઓને પોતાના બાહ્યબળે સ્વર્ગ સેવતા પણ કયાં હતા. શું એ બ્રાહ્મણ નહીં ? કયાં અશ્વત્થામા, કૃપાચાર્ય, અને હાલની બાળ દેવરાણી ? ઉદીચ્યોમાં ચૂરાતન છે, જુસ્સો છે, રાજ્ય કુશળતા છે, દક્ષતા છે. પણ કેળવણીની ખામીજ જણાશે.

જ્ઞાન સમીક્ષા તરફ જુઓ:— વેદ વ્યાસના અંથે અવલોકો, પારાશર સ્મૃતિ જુઓ, મનુ ઋષિનાં અંથે અને સ્મૃતિ નિહાળો, સંકટો અને હબરો વર્ષ વીતી ગયાં છતાં યુગકાળો વીતી ગયા છતાં હજી એ સર્વ માન્ય વ્યવહારમાં, ધર્મોચારમાં, રાજ્યનીતિમાં અને ધર્મ કર્મમાં કેટલી બધી કુશળતા હજી પણ દર્શાવ્યા કરે છે ? અરેરે ! આપણે બ્રાહ્મણ આપણી આધુનિક સ્થિતિ વિચારો, વડીલોએ મુકેલી મિલકત આપણે માટે સ્થાયી સ્મૃદ્ધિ રાખેલી છે, તેનો મેળ કાઢતાં-સંભાળી જોતાં પણ આવડતું નથી, તો વધારે શું કરીએ ?

આપણી પ્રાચિન જ્ઞાન સમીક્ષાનો ટુંકો દાખલો:—

પિતાશ્રી બ્રહ્માજી વિધિસહ ઘોર તપ આદરીને પ્રવર્તતા હતા, ત્યારે પ્રથમ એકજ વેદ પ્રગટ થયો, જેમાંથી બૃહદ બૃહદ કારણે વ્યાસજીએ ઋગ્, યજુર, સામ, અથર્વ એમ ચાર ભાગ જુદા પાડેલા છે. તેમાં તેની કૃતિનાં સબળ કારણો છે પછી પદ-ક્રમ અને છ અંગ એટલે ૧ શિક્ષા, ૨ કલ્પ, ૩ વ્યાકરણ, ૪ નિરૂકત, ૫ નેતિષ, અને ૬ છંદ એ ઉત્પન્ન થયા. ત્યારપછી ૧૮ પુરાણો ઉત્પન્ન થયાં જણાય છે, તેમાં પ્રથમ બ્રહ્મ પુરાણ માત્ર એકલું હતું. તે ઘણું વિસ્તાર નાણું ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષને આપનાર હતું, તેમાં ૧૦૦ સો કરોડ

શ્લોક સંખ્યા હતી-પણ શ્રી નારાયણ મૂર્તિએ પ્રલય કાળ વખતે સર્વ પોતામાં લીધા પછી ૧૮ પુરાણો પ્રગટ થયાં તેમાં પ્રથમ ૧ બ્રહ્મપુરાણ ૧૦૦૦૦ શ્લોક સંખ્યાનું, ૨ પદ્મ પુરાણ ૫૫૦૦૦ નું, ૩ ભવિષ્ય પુરાણ ૨૩૦૦૦ શ્લોકનું, ૪ શિવપુરાણ ૨૪૦૦૦ શ્લોકનું, ૫ ભાગવત પુરાણ ૧૮૦૦૦ શ્લોકનું, ૬ નારદીય પુરાણ ૨૫૦૦૦ શ્લોકનું, ૭ માર્કંડેય પુરાણ ૬૦૦૦ શ્લોકનું, ૮ અગ્નિ પુરાણ ૧૬૦૦૦ નું, ૯ ભવિષ્યોત્તર પુરાણ ૧૪૫૦૦ શ્લોકનું, ૧૦ મું બ્રહ્મ વેવર્ત પુરાણ ૧૮૦૦૦ નું, ૧૧ મું લિંગ પુરાણ ૧૧૦૦૦ નું, ૧૨ મું વારાહ પુરાણ ૨૪૦૦૦ નું, ૧૩ મું સ્કંદ પુરાણ ૮૧૧૦૦ નું ૧૪ મું વામન પુરાણ ૧૦૦૦૦ નું, ૧૫ મું કુર્મ પુરાણ ૧૭૦૦૦ નું, ૧૬ મું મત્સ્ય પુરાણ ૧૪૦૦૦ નું, ૧૭ મું ગરુડ પુરાણ ૧૮૦૦૦ શ્લોકનું ૧૮ મું બ્રહ્માંડ પુરાણ ૧૨૦૦૦ નું એ રીતે ૪,૦૦,૦૦૦ ચાર લાખ શ્લોકની સ્મૃત્તિ પોતાના સુપુત્રોને માટે મુકેલી છે. પણ તેમના બ્રાહ્મણ પુત્રોમાં ઘણાજ જવલે તપાસી સંભારી જોનાર જોઈ શકાય છે. આ શું ? પ્રાચીન અર્વાચીન ભેદ ઓછો દૃશ્ય છે ? આ માત્ર એકજ દુકં ટીપણજ જોવા જાણવા બસ થશે.

*કુટુંબ કુશળતા તપાસો:—આખું કુટુંબ પોતાના વૃદ્ધ વડીલની આજ્ઞા તેજ કાર્યસિદ્ધિ માનતા હતા. આજ્ઞા યોગ્ય કે અયોગ્યનો પ્રત્યુત્તર રખાતો નહોતો, પોતાના પિતાની આજ્ઞા થતાંજ પરશુરામ જે મહા જ્ઞાની હતા, અને બળવાન હતા છતાં પોતાની માતા જનેતાનો શિરચ્છેદ કરવાને તત્પર થયા હતા !!! વડિલોની મનોવૃત્તિ તેજ પોતાની ફરજ ધારતા હતા. સર્વ સ્મૃત્તિઓ વડિલની આશીશથી પ્રાપ્ત થશે એમ માનતા હતા. હવે કયાં ? પુત્ર પિતાને ના ગણે, પતિ પતિને ના ગણે, કુટુંબ કલહ તો હોયજ. જ્ઞાતિમાં સ્મૃત્તિ શાનીજ હોય ? કદાપિને જો હોય તો, પૂર્વજ ઋષિઓનું પૂર્ણ પુણ્ય ધારવું.

અહાર, વિહાર, વિચારો:—સાત્ત્વિક અન્ન, કંદમૂળ, ફળ, કેટલીક વનસ્પતિનાં પાન, બાળ અને વૃદ્ધને ઉદ્ધારનર અને આખી દુનિયાને પોષનાર

*અર્વાચીન કાળમાં દરેક સ્થળે કુટુંબ કલહ વધારે પ્રમાણમાં જણાય છે, પ્રાચીન ઋષિ મુનિઓ અને સાધ્વીઓનાં ચત્રોથી કુટુંબ બ્યવસ્થા જાળવવાનું કોઈ સ્વાદક અને પવિત્ર સ્ત્રી-પુરૂષો શીખી શકે છે, પણ મન, સ્ત્રીર અને આત્માને સંપ અને સ્નેહથી વિબુધ કરી એક ત્રિલથી સગયસગક ને દીર્ઘદૃષ્ટિથી પણ હિન્દુ ગૃહ સંસાર ચાલી શકે તો નથી એ ધણુંજ ખેદપ્રદ છે; આશા છે કે સિદ્ધિ સમાજમાં શુભસુંદરી જેવાં પાત્રો પ્રગટે અને દરેકનો ગૃહ સંસાર સાચા રોહને સંપથી સગવાળ તો તેથી દરેકનો ઉત્કર્ષ સાધવામાં સરળતા થઈ શકશે એમ અમારું માનવું છે.

સ્વયંચર્ચા

ગૌમાતાનું સેવન, તેનું દૂધનું પ્રાશન એ મુખ્ય અનુસરવામાં આવતું. મનો-
વૃત્તિઓને હલાવનાર જે તામસી ખોરાક તે તરફ વૃત્તિ થતીજ નહીં, તે
અન્ય તરફ તે જોવાનું હોય ? પણ પોતાની ધર્મ પત્ની તરફ ઋતુકાળ સિ-
વાય સંગ રાખવા તે હાનિજ માનતા હતા. એથી ઇચ્છિત વંશ વૃદ્ધિ પ્રાપ્ત
થતી હતી. સ્વાન માંઝાર વૃત્તિ સ્વપત્નિમાં પણ થતી નહીં. પશુ-પક્ષીઓ
પણ ઋતુ કાળ ભાદ્રપદ કે કાર્તિક સિવાય ગણતાં નથી. મનુષ્યોથી તે અન્ય
દોષ બનેજ કેમ ? તેમાં પણ ધાર્મિક દિવસો વર્જ થવા બેઠાંએ એ ખાસ
ધ્યાન અપાતું હતું. પોષણ માટેના ઉદ્યોગ નિર્દોષ આચરતા તેથી ખેડુત તથા
અન્ય પ્રજા અને રાજાની સહાયતા મળતી હતી. જેવી ધર્મ આસ્થા તેની
પ્રવૃત્તિ હોય છે, ઉદ્યોગ અને વાણી નિખાલસપણે ઇશ્વર ઉપર શ્રદ્ધા રાખીને
વાપરતા, છળ પ્રપંચ, કુટિલતા, ધૂર્તાથી દૂર રહેવું ગમતું, ધાર્મિક મહા-
ત્માની ચિકિત્સા સદા સર્વદા કરતા રહેતા, ઉપરનો ઢોંગ ડોળ કરનારને તુર્ત
તોડી પાડતા, દાંણિકતાની પરીક્ષા થતી. સાવિક ધર્મજ્ઞોને ધર્મપ્રવર્તકોને ઉત્તે-
જન આપવું પ્રિય હતું, પ્રેમ પરીક્ષા મુખાકૃતિ ઉપરથી કરી શકતા, વાણી
કરતાં કૃતિ સાદૃશ્ય સ્નેહ યુક્ત ગણાતી. વીરોદ્ધાનો સદાચાર ધર્મ તેજ પોતાને
સાનુકુળ ધર્મ ગણાતો. જ્ઞાન મેળવ્યા સિવાય અન્યના ડોળમાં ફસાતા નહિ.
એવી પ્રાચીન શ્રેણી આધુનિક હવે કયાં ? આપના કુવામાં શું ખુડી મરીજે ?
તેવા ઉદ્ગાર હવે ઝાંલણતાં બેવાશે.

ગુર્જર મહારાજા બિરાજે ગુજરાતમાં ઘણા સત્કાર અને સ્નેહથી વસાવ્યા
ત્યારે આપણે એકજ આચાર, વિચાર, ને કરાણીના હતા, પણ હિન્દમાં ક્ષત્રિય
રાજ્ય મધ્યપ્રાય સ્થિતી જેવું થયું. મુસલમાની અમલોના બુરખા બેરથી અસહ્ય
લગભગ ૮૦૦ વર્ષ સુધી વેઠવા પડ્યો હતો તેથી એકતાનો સંબંધ દુટવા
લાગ્યો, એકચતામાં હાનિ થવા માંડી. મહોટાં સંમિલનો સંકોચાયાં, પોતાની
કન્યા પણ ખીજે દુર આપવા લેવામાં હરકત એટલી બધી હતી કે, કન્યાને
બેર જીવમથી છીનવી લેવા જેવો ભય લાગતો હતો, તેથી નજદીકનાં ગામેમાં
ફાવતી રીતે અપ્રસિદ્ધ રીતે લગ્ન થતાં. મહોટી કન્યા જવા દેવાનો ચાલ બંધ
જડ્યો. છતાં સ્વ ગોત્ર ગમન ન થાય તેવી કાળજી અવશ્ય રખાતી હતી.
ભૂલેચૂકે તેની દુર્દશા થતી. એથીજ બાળ લગ્નને લીધે કેળવણી મળતી કમી
થઈ. કેળવણી તરફ પણ અંકુશ પડતો હતો. ધાર્મિક કેળવણી અને ક્રિયા છુપી
રાખવી પડતી. ધર્મ સ્થળોમાં ધર્મ ક્રિયા પણ ફીકર અને ખીહીકથી દુઝી
ચલાવવી પડતી હતી તેથી આપણું ધર્મ જ્ઞાન કમી થતું ચાલ્યું. શ્રી સિદ્ધયુ-
રમાં લગ્ય મહાન મહાફાલ્ય હતો. ફક્ત એટલે અગિયાર અગિયાર મહા

વાળો પથ્થરનો આંધેલો મંડપ હતો, દરેક માળમાં ૧૦૦ સો ખંડ હતા અને દરેક ખંડમાં ૧૦૦ સો શિવાલય સ્થાપન અંમ ૧૦૦૦ શિવલિંગ વેદ મંત્રોવટે સ્થાપિત કરેલાં હતાં. નીચેનો માળ બેઠકનો ખાલી હતો, દરેક શિવ મંડપને પરિકમળા કરાતી હતી. આખી દુનિયામાં આવું ભવ્ય શિવાલય ખીજે ભાગ્યેજ જણાશે. તેને અક્ષાઉદીન ખિલ્લએ તોડયું, કહે છે કે તેનો હાલ એકજ સ્થંભ ત્રણ માળનો ઉભો રહેલો છે. ત્યાં મસજિદો બની છે. બ્રાહ્મણોને વટલાવ્યાથી સવામણુ જનોઈ ઉતરેલી કહેવાય છે. જે બ્રાહ્મણોને વટલાવ્યા તે વહોરા કોમ બની છે. તેમની અટકો હબ્બુ ત્રવાડી, પંડયા, બની, આદિક જણાય છે. આપણી આર્થિક દશા પણ કમી થઈ ગઈ. તેના પ્રતાપે આપણે નષ્ટ-પ્રાચ થયા છીએ. આપણે આપણા આચાર વ્રતમાં સંકોચ પામ્યા છીએ તેમ ખીજના પણ તપાસ કરતાં જણાશે કે, મહાન લડાયક કુશળ શૂરવીર ભતિ ક્ષત્રિઓ પોતાની કન્યાઓને માન્યવંત સ્વયંવરથી પ્રથમ પરણાવતા હતા, તેને બદલે કન્યાને લઈને છુપી રીતે સામે પગલે વરના ગામ અને ઘર સુધી જઈને અગર ખાંડાની (તલવારની) સાથે પરણાવવાની પ્રેરણા ફરજ ધારવી પડેલી બાળીતી ચાલુ છે.

હિન્દુઓમાં બહરની કાંચળી કન્યાને પરણતી વખતે પહેરાવવાની ફરજ કે ધર્મ તરીકે સુસલમાની સરેહ મુજબ ઘણું ભાગે એક ઘડીને માટે પણ ચાલુ છે.

પોપાકમાં પણ તદ્દન ફેરફાર થઈ ગયો જણાશે. રાજ્યકતોના અમલમાં તેમની રીત અંગીકાર કરવી પસંદ અને માન્યપ્રદ લાગતી તેથી રાજ્ય અમલના પોપાકો દાખલ થયા છે અને તેમ થતા જતા બેવાય છે.

પ્રિય બન્ધુઓ ! સમયને માન આપવું એ પોતાની ફરજ છે, પણ આપણો ધર્મ, આચાર, સફ્ટ્તિ છાડવી યોગ્ય લાગશે નહીં. વડીલોની કહેવત છે કે - " દેશ છાડવો પડે તો ભલે પાળુ વેશ, આચાર, ધર્મ છાડવો નહીં. " એથી પરિણામ સંતોષમાં આવે છે.

આપણા ઉપર હાલમાં શાંતિનું પ્રિટીશ મહારાજ્ય સ્થપાએલું છે, માનવંત મહામાયારૂપ માતૃશ્રી શ્રી વિક્ટોરિયા માણના હાથમાં સત્તારૂપ રાજ્ય પ્રવર્ત થયું હતું, ત્યારથી હાલ સુધી પ્રજામાં સંતાપ ફેલાએલો છે. પોતાના ધર્મમાં ઉત્તતિ કરો, પોતાના જ્ઞાનમાં ઉત્તતિ કરો, ધંધા રોજગારમાં ઉત્તત શાઓ, પોતાની જ્ઞાતિને ઉત્તત કરો, અને હરેક વાતે સુખ સંપત્તિ ભોગવો એવી પ્રજા ચાલુ થઈ છે. કાંઈથી જોર જુલમ થતો નથી. ચાડીઆ અને ચોરનો જુલમ રહ્યો નથી.

આવા સંજોગમાં હવે પોતે અને પોતાની જ્ઞાતિ ઉચ્ચ સ્થિતિમાં આવે તેવી યોજના આદરવી એ ખરેખર મહત્વનું કાર્ય છે, અને એવું આચરણ કરવું એ જ્ઞાતિના દક્ષ આગેવાનોની ફરજ છે. એક હાથે તાળી પડતી નથી, સમય ગયો ફરી મળતો નથી. પશ્ચાત પસ્તાવો તે વિમૂખ થવાની નિશાની છે. દરેક જ્ઞાતિ પોતાની ઉન્નતિની ચળવળમાં જાગૃત થઈ ગઈ છે. આપણી સહસ્ત્ર ઐતિહ્યની જ્ઞાતિએ સૌથી પહેલાં સંવત ૧૯૪૮ ના ચૈત્રથી જોગૃતિમાં આવવાને માટે ૨૮ વર્ષમાં ૧૪ સંમિલનો કરીને પોતાનો યત્ન આદરેલો છે. અમદાવાદ મધ્યેના અમુકની પ્રરણાથી સંમિલન શરૂ થયું હતું, તેમણે પોતે ૩ ત્રણે દિવસનું લોજન ખર્ચ, બીજાને બાધથી તેમણે મંડપ ખર્ચ આપી સમાજ મેળવ્યો હતો. સારા કામને સો વિદ્વ નડે તેમ બનેલું વેઠ્યું હતું. હજી વધારે સુધારા વધારામાં સમાજ આવે તેમ ઇચ્છે છે. શરીર સંપત્તિ ઘટવાથી જાતે દર્શન થવું દુર્લભ છે. ત્રીજી મુબાઈમાં સમાજ સિદ્ધપુર ખાતે ચોથી, સમાજમાં ઉદ્દિવ્ય બ્રહ્મ સમાજના* ઉત્પાદકને મુબાઈએ પોતાની સ્તુત્ય ગણના દર્શાવીને જાહેર કરેલું દૃશ્ય છે.

હવે ઉદ્દિવ્ય બ્રહ્મ સમાજે કયા કયા માર્ગ ચોજવા જરૂર છે, તે છેલ્લા ૧૦ મા પ્રકરણમાં દર્શાવાશે પણ આપણુ બ્રાહ્મણોની મૂળ ઉત્પત્તિ સંશ્લેષમાં પણ તપાસી જુઓ, ઘણો કાળ વીતી ગયો છતાં પોતાના મૂળ પુરૂષ અને તેમના માનવંતગણોને ભૂલ્યા નથી. દરેક ધર્મ કાર્ય વખતે સંભાળીને રજી ધારીએ છીએ અને ધર્મ કાર્ય કરીએ છીએ તેથીજ મૂળ ગોત્રમાં શિશતા થવા પામી નથી. ભૂલ્યા તેને તેમ થયું જણાશેજ.

બ્રાહ્મણોની ઉત્પત્તિ અને પ્રકાર.

પ્રકરણ ૩ જી.

આ દુનિયામાં અનેક પ્રાણી ઉત્પન્ન કરેલાં છે તેમાં મનુષ્ય પ્રાણી સર્વોત્તમ છે. કેમકે તે ધર્મ નિતી અને જ્ઞાન ધરાવી શકે છે, તેમાં વળી બ્રાહ્મણો પોતાને સર્વ શ્રેષ્ઠ ગણાવે છે તેનું કારણ આ સૃષ્ટિના ઉત્પન્ન કર્તા શ્રી બ્રહ્માજીના મુખથી તે ઉત્પન્ન થયેલા છે. સર્વ શરીરમાં બીજા અંગો કરતાં મુખ

* આ સમાજ મેળવવાની પ્રેરણા કરનાર લેખક બાઈ ન્હાતાસાહેબે સમાજ તરફના પદક મળેલ છે એ તેમના સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્રમાં આપી ગય છે.

એ ઉત્તમ અંગ છે. ઉત્તમથી ઉત્પન્ન થયેલા ઉત્તમજ હોવા જોઈએ. જ્યારે સર્વ જળમય સૃષ્ટિ હતી, ત્યારે શ્રી પરમાત્મા પ્રભુની જિજ્ઞાસા થવાથી પ્રથમ શ્રી બ્રહ્માજી ઉત્પન્ન થયા. જીવમય સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાની આજ્ઞા થતાં પોતાના પુત્રો બ્રહ્માજીએ ઉત્પન્ન કર્યા તેનાં નામ.

જમદગ્નિર્વસિષ્ઠોઽન્નિર્વામિત્રોશ્ચ ગૌતમઃ ।

મારદ્વાજઃ કડગપાત્યોઽસ્મત્યશ્ચ મોત્રિણઃ સ્મૃતાઃ ॥ ૧ ॥

(૧) જમદગ્નિ, ૨ વસિષ્ઠ, (૩) અત્રિ, (૪) વિશ્વામિત્ર, (૫) ગૌતમ, (૬) ભારદ્વાજ, (૭) કશ્યપ, (૮) અગત્ય આ આઠના અને કોઈક છેલ્લા સિવાય સાતના વંશના સર્વે બ્રાહ્મણો પોતે છે, એમ ખાત્રીથી માને છે. એટલે મૂળ બ્રહ્માથી ઉત્પન્ન થયેલા, એક પિતાના વંશજો અને વૃદ્ધિ થતાં મૂળ ઋષિઓના કુટુંબિકોના જેઓ બ્રાહ્મણો હશે, તે હજી દાવો રાખી શકે છે; તો તેમણે પોતાની કુટુંબિક માહિતી બાજુવા સાફ:—

ગોત્ર શાસ્ત્રાઽવટંકાંશ્ચ વેદાન્ પ્રવરાન્ શિવાન્ ।

ગણપર્તિર્ધેરવો દેવી નવ જાનાંતિ વાઙ્માઃ ॥

અર્થ કે, જેઓ બ્રાહ્મણપણાનો દાવો રાખતા હોય તેમણે પોતાનું (૧) ગોત્ર, (૨) શાસ્ત્ર, (૩) અટક, (૪) વેદ, (૫) પ્રવર, (૬) શિવ, (૭) ગણપતિ, (૮) ભૈરવ, (૯) પોતાની કુળદેવ્યા એ નવની માહિતી અવશ્ય રમરણમાં રાખવી જોઈએ, કેમકે નિત્ય નૈમિત્તિક કર્મમાં પણ તેની જરૂર પડે છે.

[પણ] સંધ્યા પૂજા સાંતીદુર્, કોદાળી ખટકર્મ,

ધૈર હોય એ આખલીયાં, તો રહે બ્રાહ્મણનો ધર્મ.

એમ વર્તનવાળા છે તથા એ શી કડાકૂટ, એમ ધારનારા છે તેમને તો મિથ્યાજ્ઞ ભાગશે.

ઉપરના અષ્ટ ઋષિઓના વંશમાં જે જે મહા વિદ્વાન થયા અને રોકેલા તેઓ પ્રવર રૂપે તે ગોત્રમાં ગણુ ગણાયા છે, જુઓ ઋષિ કહે છે કે—

શ્રોતવ્યં નૃપ સાવધાન મનસા રત્નર્ષિયો ગોત્રિણઃ ।

તેષાં પૌત્ર મૃતાગ્ર પત્ય મનુયઃ શ્રેષ્ઠાંશ્ચ મુવશ્ચયે ॥ ૩ ॥

તે સર્વ પ્રવરાન્તે જનુષવેત્ સામ્યે વિવાહઃ કચિદત્ ।

પંચાનાં ત્રિષુ વાહુષુ સમકૃતં ભગવાદિ વર્ગેન્વિદં ॥ ૪ ॥

મન સાવધાન રાખીને હે મહારાજા ! સાંભળો, બ્રહ્મથી ઉત્પન્ન થયેલા સપ્ત ઋષિઓના વંશમાં જે પુત્રો અને પૌત્રો અધ્યે ઘણા સારા મંત્રવૈજ્ઞાનો વિકાસો થઈ ગયા તેઓજ પ્રવર કહેવાયા છે, માટે જેમાં પ્રવરોનું મળતાપણું આવતું હોય તેઓ એકજ કુટુંબિ ગણાય છે. તેઓમાં કન્યા આપવા લેવાનું અને નહિ. છતાં જો કોઈ તેમ કરે તો જોત્ર ગમનનો મહા દોષ લાગે છે, અને કુળક્ષય થવાની ધાસ્તી અવશ્ય ગણાય છે.

બ્રાહ્મણના ઉંચ નીચપણાના પ્રકાર.

બ્રાહ્મણોને ઉચ છે કે નીચ છે તે ગણવાનો તેમના ગુણ કર્મ ઉપર આધાર રાખીને શાસ્ત્રકારોએ નીચે પ્રમાણે ગણના કરી છે:—

વાપી કૂપ તટા માનામા રામ સુરવૈદ્ય નામ્ ।

ઉચ્છેદને નિગણકઃ સર્વિમો મ્લેચ્છ ઉચ્યતે ॥ ૧ ॥

મતલબ કે, વાવ, કૂવો, તલાવ, વાડી, અને દેવાલયને (સમારવાને બદલે) ભાંગવામાં તત્પર રહે તેવી બુદ્ધિવાળા બ્રાહ્મણને મલેચ્છ કહે છે.

દેવ દ્રવ્યં ગુરુ દ્રવ્યં પરદારાડભિમર્ષણમ્ ।

નિર્વાહઃ સર્વં ભૂતેષુ વિમથ્નાન્ડાલ ઉચ્યતે ॥ ૨ ॥

અર્થ કે, દેવ અને ગુરુના પૈસાને હરનારો, પરસ્ત્રીગામી. સર્વ વર્ગુન્ની યાચન કરનારો, એવી બુદ્ધિવાળા બ્રાહ્મણને ચાંડાલ ગણવા.

લાક્ષાદિ તૈલ નિલીનાં કૌસુમ્મ સર્પિષ્યામ્ ।

મધુ વિક્રેતા મધ માંસાનાં સર્વિમઃ શૂદ્ર ઉચ્યતે ॥ ૩ ॥

લાક્ષાદિ એટલે મિઠું, રસ વિગેરે તેલો, ગળી કસુંબીનાં ફૂલો, મધ, ઘી, મદિરા. અને માંસ વેચનારને શૂદ્ર વૃત્તિનો બ્રાહ્મણ ગણવો.

પરકાર્યં વિહંતાચ દામ્નિકઃ સ્વાર્થ સાધકઃ ।

છલ દ્વેષી મૃદુકૂરો વિમો માશ્નરિ ઉચ્યતે ॥ ૪ ॥

. પર કાર્યનો નાશ કરનારો, દામ્નિક, માત્ર પોતાનોજ સ્વાર્થ સાધનારો. કપટી, દ્વેષ કરનારો અને ઉપરથી સરળતા બતાવીને ઘાતકી કર્મ કરનારો એવી બુદ્ધિવાળાને મિલાડાંવૃત્તિ રૂપ બ્રાહ્મણ ગણવો.

લૌકિકે કર્મણિ રતઃ પશુનાં પરિવાલકઃ ॥

વાણિજ્ય કૃષિ કુર્વાણઃ સર્વિયો વૈદ્ય ઉચ્યતે ॥ ૫ ॥

લોક સંબંધી કામમાં તત્પર રહેનારો, પશુ પાલન કરનારો, વેપાર અને ખેતીનું કામ કરનારો, એવાને વૈદ્ય વૃત્તિ રૂપેનાં આદ્યજી બાણ્યો.

एकोऽहारेण संतुष्टः षट् कर्म निरतः सप्त ॥

ઋતુ કાલા મિ ગામીચ, સર્વિયો દ્વિજ ઉચ્યતે ॥ ૬ ॥

એક વખતના અહાર વડે રહીને સંતોષ માનનારો. ૫૮ કર્મ એટલે જ્ઞાન સંધ્યા, જપ, દેવ પૂજન, તપશ્ચર્યા, અને વૈશ્વદેવ વિગેરે શ્રુતકર્મ કરનારો તમા પાતાની ધર્મ પત્નિના ઋતુ સમયેજ ગામિ સંગ કરનારો એવી વૃત્તિને આદ્યજી દ્વિજ બાણ્યો.

अकृष्ट फल मूलानि वनवास रतः सदा ॥

કુસ્તનોઠ્ઠરહઃ શ્રાદ્ધં કૃષિ વિપઃ સ ઉચ્યતે ॥ ૭ ॥

પોતાની મેળે પાકેલાં (કૃષી, ખેતીથી નહિ), કૃષ્ણ મૂળ ખાનારો, વનવાસ કરનારો, નિત્ય શ્રાદ્ધાદિકે કર્મ કરનારો એવી વૃત્તિ વાળાને ઋષિ આદ્યજી બાણ્યો.

सावित्र्या वाऽपि गायत्र्या संध्योपासन वर्जितः ।

અજ્ઞાનો ક્રિષ્ટ કર્મણો બ્રાહ્મણો નામ ધારકઃ ॥ ૮ ॥

જે આદ્યજી વિદ્યા વગરનો, ગાયત્રી જપ નહિ કરનારો, સંધ્યાદિક ક્રિયાનાં ત્યાગ કરનારો, ઈશ્વર સંબંધી જ્ઞાન વિનાના. નિર્દીત કર્મ કરનારો. હાથ, તે માત્ર નામધારક આદ્યજી છે એમ બાણ્યું. તથા—

धर्म ध्वजाः सदा लुब्धः इच्छाद्विको लोक दम्भकः ।

વૈદાલ વૃત્તિકો જ્ઞેયો હિંસ્રઃ સર્વાધિ સારકઃ ॥ ૯ ॥

લોકને માટે ધર્મ પ્રકાશ બાણ્યવનારો, છળ કરનારો, ખોટો ઢોંગ દેખાડનારો ધાતકી કૃત્ય કરનારો એવાને બિડાલ=બિડાડા વૃત્તિનો આદ્યજી બાણ્યો. તથા—

अथो वृष्टिर्नैकैकतिकः स्वार्थ साधक तत्परः ।

શ્રુતો મિથ્યા વિનીતશ્ચ ચકઃ વૃત્તિ ચગોદ્વિજઃ ॥ ૧૦ ॥

જે નિયુ' બેઠને નિયુ' કામ કરનારો છે, પોતાનોજ અર્થ સાધવામાં ત-

તપર રહેનાર છે, મૂર્ખ છે, જૂઠી નમ્રતા બતાવનાર છે તેવાને બગલા વૃત્તિનો આશ્રય બાણ્યો. પરંતુ—

જ્ઞાન કર્મોપાસનામિ દેવતા રાધને રતઃ ।

શાંતો દાંતો દયાલુશ્ચ બ્રાહ્મણશ્ચ ગુણૈઃ સ્મૃતઃ ॥ ૧૧ ॥

જે આશ્રય જ્ઞાનવાન છે, કર્મ તથા ઉપાસનાએ કરીને ધંધર સ્મરણ કરવામાં પૂર્ણ પ્રેમવાન છે, શાંત વૃત્તિવાળો છે, અતેદ્રિય છે, દયાળુ છે, તેજ બરે આશ્રય બાણ્યો, વળી—

સત્યં દાન મયા દ્રોહ, અનૃશસ્યં તપોઘૃણા ॥

તપશ્ચ દૃઢય તે યત્ર, સત્ત્વાહ્મણ ઇતિ સ્મૃતઃ ॥ ૧૨ ॥

જેનામાં સત્ય, દાન, અદ્રોહ, અકુરતા, લભ્યા, દયા તથા ઇદ્રિય નિગ્રહ દેખાતાં હોય તેવી વૃત્તિનાં બરે આશ્રય કહેવો.

ક્રોધઃ ક્ષત્રુઃ શરીરસ્થો, મનુષ્યાણાં દ્વિજોત્તમઃ ॥

યઃ ક્રોધ મોહૌત્યજતિ, તંદેવા બ્રાહ્મણં વિદુઃ ॥ ૧૩ ॥

યોષ દેદિહ સત્યાનિ, ગુરુ સંતોષયેતચ ॥

હિંસિતશ્ચ નહિંસેત, તંદેવા બ્રાહ્મણં વિદુઃ ॥ ૧૪ ॥

યસ્ય ચાત્મ સમો લોકો, ધર્મજ્ઞસ્ય મનસ્વિનઃ ॥

સર્વે ધર્મેષુ ચરત, સ્તંદેવા બ્રાહ્મણં વિદુઃ ॥ ૧૫ ॥

જિતેદ્રિયો ધર્મ પરઃ સ્વાધ્યાય નિરતઃ શુચિઃ ॥

કામ ક્રોધૌ વશોયસ્ય, તંદેવા બ્રાહ્મણં વિદુઃ ॥ ૧૬ ॥

મતલબ કે, ક્રોધ અને મોહ એ માણસના શરીરમાં રહેનારા શત્રુ છે, માટે જે આશ્રય ક્રોધ અને મોહને તજે છે, સત્ય બોલનાર છે, યુદ્ધ (વડીલ) ને સંતોષ આપનાર છે, દુઃખ દેનારને સામો દુઃખ દેતો નથી, ઇદ્રિયોને વશ માં રાખે છે, સ્વધર્મ સારી રીતે પાળે છે, હમેશા ધર્મજ્ઞાન મેળેવવામાં તત્પર રહે છે, અને (કાયિક-વાચિક-માનસિકપણે) શુદ્ધ રહેનાર છે, ક્રોધ અને કામને વશ કરે છે, ધર્મજ્ઞપણે વર્તે છે, પોતે મનસ્વી હોય છે તો પણ સર્વ લોકને પોતાના ગણે છે, એમ સર્વ પ્રકારનાં ધર્માચરણથી વર્તે છે તેને દેવ-લોકો પણ બરે આશ્રય ગણે છે.

વળી મત્સ્ય પુરાણમાં સૌથી શ્રેષ્ઠ આશ્રય બ્રહ્મચર્ય તપ વાળાને ગણેલો છે.

બ્રહ્મચર્યાદિ બ્રાહ્મણસ્ય, બ્રાહ્મણત્વં વિધીયતે ॥

एव माहुः परे लोके, ब्रह्मचर्यं विदो जनाः ॥ ૧૭ ॥

ब्रह्मचर्ये स्थितं धैर्यं, ब्रह्मचर्ये स्थितं तपः ॥

ये स्थिता ब्रह्मचर्येषु, ब्राह्મणा दिवि मंस्थिताः ॥ ૧૮ ॥

એનો સત્ય જણાશે કે, બ્રાહ્મણે બ્રહ્મચર્ય પાળવું એજ બ્રાહ્મણત્વતાને મુખ્ય નિયમ છે એવું ઋષિઓ અને મુનિઓનું વચન છે. બ્રહ્મચર્યમાં જેનું ધૈર્ય છે એટલે જેમણે બ્રહ્મચર્યનું તપ કર્યું છે તેઓજ હાળા આયુષ્યવાન હોય છે અને આ લોકમાં રહ્યા છતાં સ્વર્ગલોકને વિષે રહ્યા જાણવા.

नास्ति योग विना सिद्धिर्न वासिद्धी विनायशः ॥

नास्ति लोके यशो मूलं ब्रह्मचर्यात्परं तपः ॥ ૧૯ ॥

મતલબ કે, યોગાભ્યાસ કર્યા વિના સિદ્ધિઓ મળતી નથી. (યોગ એટલે યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયમ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન અને સમાધિ મળીને અષ્ટાંગ યોગ છે તે) યોગથી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે અને સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરવાથી યશ મળે છે માટે યશનું મૂળ બ્રહ્મચર્ય વગર ખીલું નથી તેથીજ બ્રહ્મચર્ય છે તેજ મહાન તપ છે.

ઉપરના વર્ણન ઉપરથી નીચે અને ઉચ્ચપણાના ગુણોવાળા બ્રાહ્મણે તથા બીજા બ્રાહ્મણોના ગુણો અને તેમનામાં રહેલી તપશ્ચર્યા વડે પ્રાપ્ત થતી સિદ્ધિ ઓ અને યશ એ ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય થશે. માટે પોતાનું સર્વવર્તન તરફ લક્ષ રાખીને યશ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરવી એજ ખરું બ્રહ્મત્વપણું સાબિત કરે છે.

પૂર્વે આવા ગુણુજ બ્રાહ્મણે હોવાથી તેમના ગુણોવડે પ્રજા અને રાજામાં કેવી કેટલી માનનિય પ્રતિષ્ઠા હતી તે હવેના બ્રાહ્મણોની પ્રાચીન પ્રતિષ્ઠા પ્રકરણમાં તપાસીએ.

ब्राह्मणोनी प्राचीन प्रतिष्ठा.

પ્રકરણ ૪ થું.

આપણે બ્રાહ્મણો પ્રજામાં, રાજામાં અને દેશ પ્રદેશમાં સર્વત્ર રથળે માનવાનું અને પ્રસંશાપાત્ર હતા, અને શ્રેષ્ઠ અને પૂજનિક મનાતા હતા. બ્રાહ્મણો નિઃસ્વરૂપ રહેતા છતાં તેમનું પાપણ થતું, ધર્મ ધ્યાનમાં સદા સર્વદા મગ્ન રહેતા તેથી રાજા કે પ્રજા કોઈ બ્રાહ્મણની આમાન્યા હોયતું નહીં તે નીચેની હકીકતથી જણાશે.

ધર્મસ્ય બ્રાહ્મણો મૂલે, યશ્ચ રાજન્ય ચત્વરે ॥

બ્રાહ્મણા છે તે ધર્મનું મૂળ છે અને કનિય છે તે શિખર સુધ્ય છે.

ભૂતાનાં પ્રાણિનઃ શ્રેષ્ઠાઃ પ્રાણિનાં બુદ્ધિ જિવીનઃ ॥

બુદ્ધિ મસ્તુનરાઃ શ્રેષ્ઠાઃ નરેષુ બ્રાહ્મણાઃ સ્મૃતાઃ ॥ ૧ ॥

આ મૃદિમાં સર્વ સ્થાવર અને જંગમ પદાર્થો છે તેમાં પ્રાણિઓ શ્રેષ્ઠ છે. અને પ્રાણિઓમાં જે બુદ્ધિમાન પ્રાણી છે તે શ્રેષ્ઠ છે, બુદ્ધિમાન પ્રાણીમાં મનુષ્યોની જાતિ શ્રેષ્ઠ છે અને મનુષ્યોમાં બ્રાહ્મણા શ્રેષ્ઠ છે.

બ્રાહ્મણેષુ ચ વિદ્વાંસો, વિદ્વત્સુ કૃત્ત્વુદ્ગયઃ ॥

કૃત્ત્વુદ્ગયેષુ કર્તારઃ કર્તૃષુ બ્રહ્મ વેદિનઃ ॥ ૨ ॥

બ્રાહ્મણોમાં જે વિદ્વાન હોય તે શ્રેષ્ઠ છે, વિદ્વાનોમાં શાસ્ત્રમાં કહેલાં ધર્મ કર્મોમાં જાણનાર શ્રેષ્ઠ છે અને ધર્મ કાર્ય જાણનાર કરતાં ધર્મ કાર્ય કરનાર શ્રેષ્ઠ છે પણ ધર્મ કાર્ય કરનાર કરતાં બ્રહ્મને જાણનાર શ્રેષ્ઠ છે.

ઉત્પત્તિ રેવ વિપસ્ય, મૂર્ધ્નિ ધર્મસ્ય શાશ્વતિ ॥

સહિ ધર્માર્થ સુત્પન્નો, બ્રહ્મ ભૂયાય કલ્પતે ॥ ૩ ॥

બ્રાહ્મણનો જન્મ છે તેજ કોઈ ધર્મનો સતત અવતાર છે. કારણ કે— બ્રાહ્મણનો જન્મ છે તે ધર્મને અર્થે અને શોધ પહોંચાડવાને અર્થે ઉત્પન્ન થયેલો છે. પૂર્વના પ્રબળ પુણ્યથી મનુષ્યોમાં બ્રાહ્મણના અવતાર મળે છે.

બ્રાહ્મણો જાય માનો હિ, પૃથિવ્યા મધિ જાયતે ॥

ઈશ્વર સર્વ ભૂતાનાં, ધર્મ કોશસ્ય ગુપ્તયોઃ ॥ ૪ ॥

બ્રાહ્મણ જન્મે છે ત્યારથી પૃથ્વી ઉપર શ્રેષ્ઠ ગણાય છે, અને તે સર્વ પ્રાણીઓનો ઉપરી છે. ધર્મ કૃષી બંડારનું રક્ષણ કરવાનું કામ એનું સોંપાયેલું છે.

દેવાધિનં જગત્સર્વં, મંત્રાધિનં ચ દેવતાઃ ॥

તે મંત્રા બ્રાહ્મણાધિના, બ્રાહ્મણો મમ દૈવતમ્ ॥ ૫ ॥

આ આખું જગત દેવતાઓને આધિન છે પણ દેવતાઓ મંત્રોને આધિન છે પરંતુ મંત્રો છે તે બ્રાહ્મણોને આધિન છે. તે માટે બ્રાહ્મણ છે તે માટે જ દેવતા છે એવું શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન કહે છે.

સત્રિયો વાહુ વાર્યેજ, તરેદામદં માત્મનઃ ॥

ધનેન વૈશ્ય શૂદ્રોતુ, જપ હોમ દ્વિજોત્તમઃ ॥ ૬ ॥

બુઝો, રાજાઓ (ક્ષત્રિઓ) પોતાના ઉપર આવેલી આપદાને બાહુબળે (લશકરાદિની મદદ વડે) દૂર કરી શકે છે તથા વૈશ્ય અને શૂદ્રોને માથે આવેલી આપદાઓ ધન વડે દૂર કરી શકે છે પણ બ્રાહ્મણોને તો પોતાનું ધર્મ રૂપી બળ જે જપ, તપ, હોમ, એ વડેજ અનેક આપદાઓ હઠાવી શકે છે.

સ્વર્વીર્યા રાજ વિર્ગૌશ્ચ, સ્વર્વીર્યં વલ્લવતરમ્ ॥

તસ્માત્ સ્વેનૈવ વીર્યેણ, નિઃશૃણી યાદરીન દ્વિજ ॥ ૭ ॥

રાજાને બીજાની (લશકરની) શક્તિ ઉપર આધાર રાખવો પડે છે પણ બ્રાહ્મણને તો પોતાની શક્તિ ઉપર આધાર છે માટે રાજાથી પણ વધારે શક્તિમાન બ્રાહ્મણ છે. [હાલ તેવા બ્રાહ્મણો કયાં છે ?]

ન બ્રાહ્મણો વદગત, કિંચિદ્રાજનિ ધર્મવિત્ ॥

સ્વ વિર્વ્યેનૈવતાન, શિષ્યાન માનવા નૃપ કારિણઃ ॥ ૮ ॥

અર્થ મનુષ્યોને પોતાનું નુકશાન કરનારને માટે રાજા આગળ ફરિયાદ કરવી પડે છે પણ ધર્મશાસ્ત્ર બાહુબળે બ્રાહ્મણને તો પોતાનું ભારે નુકશાન કરનારને માટે રાજાને ફરિયાદ કરવી પડતી નથી. કેમકે બ્રાહ્મણ પોતાની શક્તિ વડે નુકશાન કરનારને શિક્ષા કરવાને (શાપથી) સમર્થ શક્તિમાન ગણાતા આવ્યા છે. [તેવી શક્તિવાન બ્રાહ્મણોથી રાજા મહારાજા પણ ધરધરતા હતા. હવે કયાં ?]

મજા પતિ દિ વૈકયાય, સ્મૃત્વા પરિદંદે પશૂન ॥

બ્રાહ્મણાય ચ રાજો ચ, સર્વોઃ પરિદંદે મજા ॥ ૯ ॥

મજાપતિ એટલે શ્રી બ્રહ્માજીએ આ સૃષ્ટિની જીવન મજા એટલે પશુવાદિકને સજીવે-શૂદ્રોને સોંપી છે પણ તમામ મનુષ્ય જાતને સજીવે બ્રાહ્મણ તથા ક્ષત્રિયને સોંપી છે.

યાનું માશ્વિત્ય તિષ્ઠતિ, લોકાદવાશ્ચ સર્વદા ॥

બ્રહ્મચૈવ ધનંયથાં, કો હિસ્વાતાન્ નિજીવોષુઃ ॥ ૧૦ ॥

બુઝો, બ્રાહ્મણોની સહાયતાથી મૃત્યુ લોકનો તથા દેવ લોકનો નિર્વાહ થાય છે, પોતાના વૈદિક મંત્રો વડેજ દેવને પણ બ્રાહ્મણો પ્રતિષ્ઠિત કરી શકે છે ત્યારેજ દેવ પૂજાય છે. (પાત્ર થાય છે). તેવા બ્રાહ્મણોને કોઈ ઇબ્બ કરીને સુખ પામવાની ઇચ્છાવાળો મનુષ્ય કયાં સુખી રહે ?

એટલા માટે કોઈ પણ સમજી માણસો કોઈ પણ વાતે બ્રાહ્મણને દગ [હુઝી] કરવાને ધારતો નથી.

ન વિદ્વાંશ્ચૈવ વિદ્વાંશ્ચ, બ્રાહ્મણો દેવતાં મહત્ ॥

પણીતશ્ચા પણીતશ્ચ, યથાગ્નિ દેવતાં મહત્ ॥ ૧૧ ॥

બ્રાહ્મણ વિદ્વાન હો કે અવિદ્વાન (મૂર્ખ) હો તો પણ બ્રાહ્મણનું દેવતા મહોદુ' છે, જેમકે અગ્નિ વેદ મંત્રથી પ્રગટાવેલી હોય અગર એમને એમ પ્રગટાવેલો હોય તો પણ બાળી નાંખવાને સમર્થ છે.

સ્મશાનઘ્વપિ તેજસ્વી, પાપકો નૈવ દુષ્ટપિ ॥

હુમ્મશાનશ્ચ યજ્ઞેષુ, મૂળ ઇવાગ્નિ વર્દ્ધતે ॥ ૧૨ ॥

સ્મશાનમાં પણ અગ્નિ અપવિત્ર રહેતો નથી, પણ હવનમાની પેઠે તેમના ધી હોમે છે ત્યારે ભડકો થઈને તેજસ્વી થાય છે. મતક્ષય કે બ્રાહ્મણને ધર્મ સંસ્કાર જોડાતાં જ તે મૂળ સ્વરૂપે પ્રકાશે છે.

હકારં બ્રાહ્મણસ્પોક્તા, નકારંચ ગૌયસઃ ॥

જ્ઞાત્વાનશ્રદઃ શેષ, મમિવાગ્ન્ય મસાદયેત્ ॥ ૧૩ ॥

બ્રાહ્મણને જો કોઈ હુકારો કે તુકારો કરે તો તેણે જ્ઞાન કરીને એક દિવસ ઉપવાસ કરીને જે હાથ જોડીને તે બ્રાહ્મણનું અભિવંદન કરીને પગે લાગવું પડે. [જેમણે બ્રહ્મત્વપાત્ર સાચવી રાખ્યું હોય છે તે આવા સન્માનને પાત્ર કેમ ના હોય ?].

તાદયિતા તુળેનાપિ, કંઠેવા વધ્ય વાસમા ॥

ચવાદેવા વિર્નિનિત્ય, પ્રાણિ પન્થ મસાદયેત્ ॥ ૧૪ ॥

જ્યોત્સો, કદાપિને બ્રાહ્મણને એક તુલ્યપદ્ધતી પણ મારામાં આવેલો હોય અથવા ગળે લુગડું બાંધતામાં સડેજ પણ આવ્યું હોય અગર વાદ વિવાદમાં હરાવ્યો હોય તો તેવા વાંકને માટે પણ તે બ્રાહ્મણને હરેક પ્રકારે પ્રણિપાત કરીને રાજી કરવો પડે.

તેષાં વેદવિદો ક્ષુણ્ણ, ઘર્ષોપ્યનઃ સુનિષ્કૃતિમ્ ॥

માતેષાં પાવના યસ્યાત્, પવિત્રં વિદુષાં વિદ્યાકેઃ ॥ ૧૫ ॥

કદાપિ બ્રાહ્મણ પોતેજ અપરાધ કર્યો હોય તો વેદ બ્રાહ્મણ ૨ ત્રણ બ્રાહ્મણને ભેગા કરીને તેઓ જે પ્રાયશ્ચિત્ત આપે તે અપરાધિએ કરવું. કારણ કે બ્રાહ્મણ જ વચન એજ પવિત્ર કરનાર છે. બ્રહ્મા વાક્યો જનાર્દનઃ ।

જોનિનં યાવતઃ પામ્યન્સ, પ્રઞ્ઞ ગાનિ મદિતલે ॥

તાંવ્યંદ્ર સહસ્રાણિ, તત્ કર્તા નરકે વસેત ॥ ૧૬ ॥

જો બ્રાહ્મણુ ડોહી ભોંય ધૂળ માંહેના રજકણુ ઉપર પડે, તે બધા રજક-
જોશી હજારગણાં વર્ષ સુધી ડોહી પાડનાર નરકવાસ લોગયે.

આટલું મ્હોટું બ્રાહ્મણુનું માન, પૂજનિકપાણું અને પ્રતિષ્ઠા ઋષિ મુનિઓ
મેળવીને પોતાના વારસ વંશોને માટે સોંપી ગયા છે તે આધુનિક કાળે જો
વડીલોના વંશજો (હાલના બ્રાહ્મણો) સાચવી રાખવાને વિચાર નહીં કરશે તો
તેમનું માન પ્રતિષ્ઠા હવે શું રહી શકશે? મનુષ્યોમાં જે બ્રાહ્મણથી શ્રેષ્ઠતા
સ્થપાએલી છે તે વડીલોના ધર્મ-કર્મ આચરણોનું ક્ષણ છે. તે રાંહણી કહેણીને
અનુસરવામાં ન આવે તો પછી તે શ્રેષ્ઠતા કેમ ન ખુએ?

શુજરાતમાં બ્રાહ્મણોની જ્ઞાતિઓ લગભગ ૮૦૦ વર્ષથી જુદી જુદી જ્ઞાતિ
સંજ્ઞા વાચક સ્થાપાઈ લાગે છે, અને બીજી અન્ય પ્રજાઓ ઉપર પોતાનું
આધિકત્વ પ્રાપ્ત કરેલું છે. એ મહત્ત્વ, આધિકત્વ, શ્રેષ્ઠત્વ સ્થાયી રાખવાને
હાલ બ્રાહ્મણોમાં સંકેતે કેટલા જણ પ્રયત્નશીલ છે? માખાપની મિલકતમાં
અધિકત્વ મેળાવી એ પુત્રની ઉત્કર્ષતા છે, પરંતુ શી મિલકત છે? તેનું નામ
પણ બાળુતા ન હોય, તેવા પુત્રો કેટલી અધમતા પામ્યા ગણાય? તેમને
ભવિષ્ય કેવું થશે? એ વિચાર કરનારને તુરત ગ્વાનિ લાગ્યા વિના રહેશે નહીં.

આ વિચારો મુંઝાઈમાં વળાવાસિ ઉદ્દિવ્ય હિતવર્ધક મંડળને સ્કુર્યાથી આ
માટે તેમણે બંધુઓના ઉત્કર્ષ તરફ મહત્ત્વ સ્તુત્ય આદર કર્યો જણાશે અને
સઘળા ઉદ્દિવ્ય બંધુઓને મનન કરવા જોગ થઈ પડશે. પ્રાચીન સાથે
અર્વાચીન સ્થિતિનો મુકાબલો વિચારનારને મ્હોટો લાભ થયા વિના રહેતો
નથી. ભવિષ્યનો લાભ પણ ખુલે છે.

આ કાંઈ જાણે છે કે બ્રાહ્મણો મુળથી સદાચારી છે. સદાચારીનાં ફરજદે.
સદાચારી હોઈ શકે છે, સદાચારી કુટુંબનાં ફરજદે નીચ વર્તનથી દુર રહ
ઈ. તેથી જો આપણે તપાસ કરીશું તો મ્હોટા ગુન્હા, જેવા કે ખુન, હુન
અદિના શાય છે તેની એકંદર સંખ્યામાં બ્રાહ્મણની સંખ્યા ૧૦૦૦ હજાર
વા અરધો ટકો પણ આવશે નહિ. જો આ આંકડા ભતવારી બહાર પડતા
હોય તો તુલ્ય બાણી શકાય. કદાપિ બીજા પણ અનાચારી ગુન્હા બ્રાહ્મણોના
કાંઈક થતા હશે તે બીજાની થઈ પડેલી સોબતને અંગે અજો જુજ જણાશે
તેથીજ માનવંત વિચારશીલ વિદ્વાન સજ્જન ત્યાયાધિશો-બ્રાહ્મણ સપડાએલો
દેખશે તો સંજતી દોષ વિચારે છે.

અષ્ટ ઋષિથી થયેલાં મૂઠ ૪૧ ગોત્રો અને તેમનાં પ્રવરો.

પ્રકરણ ૫ મું.

પાછલા ૩ જા પ્રકરણમાં જણાવ્યા પ્રમાણે બ્રહ્મથી અષ્ટ પુત્રો થયા. તેમની વંશ વૃદ્ધિથી મૂળ ૪૯ ગોત્રો થયાં અને તેમના વિદ્વાન પુત્રો અગર પેઢા થયા તે પ્રવર રૂપે ગણાયા. એક ગોત્રમાં કોઈ કન્યા આપ લે કરતું નથી પણ મળતાં પ્રવર હોય તેવા ગોત્રમાં કન્યા આપવાનો પણ ગોત્ર ગમનનો આધ લાગે છે કેમકે તે એક કુટુંબી ગણાઈ શકે છે.

હવે અષ્ટ ઋષિનાં દરેકનાં કેટકેટલાં ગોત્ર થયાં છે અને તેમના ગોત્રમાં કયાં કયાં પ્રવરો થયાં છે તે વિચારો—

સપ્તાઙ્ગિ-પંચાશ-દિગઙ્ગિવેદ દશેતિ સંખ્યા ધમિતાની ભૂપ ।

જામદગ્ન્યાદિ મુનિશ્વરાણાં ન્યૂનૈક પંચાશદતિ રફૂટાનિ ॥ ૧ ॥

શ્રી જમદગ્નિ ઋષિના ૭ વંશો, વસિષ્ઠ ઋષિના ૫ પાંચ વંશો. અત્રિ ઋષિના ૪ ચાર વંશો, વિશ્વામિત્ર ઋષિના ૫ પાંચ વંશો, ગૌતમ ઋષિના ૧૦ દશ વંશો, ભારદ્વાજ ઋષિના ૪ ચાર વંશો, કશ્યપ ઋષિના ૪ ચાર વંશો અને અગસ્ત્યના ૧૦ વંશોને મળીને ૪૯ વંશો એટલે ગોત્રો બ્રાહ્મણમાં થયેલાં છે. સર્વ બ્રાહ્મણો આ અષ્ટ ઋષિના વંશ મધ્યેના તેમાંના કયા ગોત્રનું છે તે જાણવાની હકીકત નીચે પ્રમાણે—

જમદગ્નિ=૪૯ ગોત્રો વંશવૃદ્ધિઃ અને પ્રવરો.

- (૧) વત્સસ, (વત્સ) = તેમનાં પ્રવરો— ૧ ભાર્ગવ, ૨ વ્યવન, ૩ આસવાન, ૪ ઔર્વ, ૫ જમદગ્નિ એ પાંચ છે.
- (૨) વિદ-કે વેદ=૧ ભાર્ગવ, ૨ વ્યવન, ૩ આસવાન એ ત્રણ પ્રવર અગર ૧ ભાર્ગવ, ૨ ઔર્વ, ૩ જમદગ્નિ એમ ત્રણ ગણે છે.
- (૩) આર્ઠિષેણ=૧ ભાર્ગવ, ૨ વ્યવન, ૩ આસવાન, ૪ ઔર્વ, ૫ વેદ છે.
- (૪) મિત્રયુવ=૧ ભાર્ગવ, ૨ વ્યવન, ૩ આસવાન એ ૩ છે અને કેટલાક વાલ્મીકિ એ એક એમ કહે છે.
- (૫) યાસ્નિ=૧ ભાર્ગવ, ૨ વ્યવન, ૩ આસવાન, એ ૩ પ્રવર અથવા ૧ ભાર્ગવ, ૨ વૈતહવ્ય, ૩ સામવંતમ, એ ત્રણ પ્રવર ગણે છે.
- (૬) વૈન્ય=૧ ભાર્ગવ, ૨ વૈન્ય, ૩ પર્થ, એ ૩ પ્રવર છે.
- (૭) શુનૃ=૧ શોનક, અથવા ૧ માર્સમદ એમ એક એક અગર ભાર્ગવ, તથા માર્સમદ એમ એ પણ ગણે છે.

હવે ળીજા વસિષ્ઠ ઋષિના ૫ વંશો અને તેનાં પવરો=વંશવૃદ્ધિ.

- (૧) વસિષ્ઠ=૧ વસિષ્ઠ, એ એકજ કહે છે. અથવા ૧ વસિષ્ઠ, ૨ ઇંદ્રપ્રમદ, ૩ ભરદ્વેસુ એમ ૩ પ્રવર ગણે છે.
 (૨) કૌડિન્ય=૧ વસિષ્ઠ, ૨ મેત્રાવરૂણ, ૩ કૌડિન્ય એ ૩ પ્રવર છે.
 (૩) ઉપમન્યુ=૧ વસિષ્ઠ, ૨ ઇંદ્રપ્રમદ, ૩ ભરદ્વેસુ એ ૩ અથવા ૧ વસિષ્ઠ, ૨ ભરદ્વેસુ, ૩ ઇંદ્રપ્રમદ, એમ ૩ ઉચારે છે.
 (૪) જાતુકર્ણ=૧ વસિષ્ઠ, ૨ અત્રિ, ૩ જાતુકર્ણ, એ ૩ છે.
 (૫) પાગશર=૧ વસિષ્ઠ, ૨ શાક્ય, ૩ પારાશર એ ત્રિપ્રવર છે.

૩ જા અત્રિ ઋષિના ૪ વંશો અને પવરો

- (૧) આત્રેય=એમના ૩ વંશ છે. કૃષ્ણાત્રિ ઉદાલક અને અત્રિ.
 એ દરેકના પ્રવરો—૧ આત્રેય, ૨ આર્યનાનસ, ૩ શ્યાવાશ્વ એમ ૩ છે
 (૨) વાદભૂતજ=૧ આત્રેય, ૨ આર્યનાનસ. એમ ૩ પ્રવરો છે.
 (૩) ગવિષ્ઠ-(ચંદ્રાત્રિ)=૧ વાદભૂતક, ૨ આત્રેય, ૩ આર્યનાનસ, ૪ અતિથ્ય, ૫ ગવિષ્ઠ એ પાંચ પ્રવરો છે.
 (૪) મુદગલ=એને (સુમંગલ) કહે છે તેનાં ૧ અત્રિ, ૨ મુદગલ, ૩ શ્યાવાશ્વ, એ ૩ પ્રવરો છે.

૪ થા ત્રિશ્વામિત્ર ઋષિના ૧૦ વંશ અને તેમનાં પવરો.

- (૧) કુશુક=૧ ત્રિશ્વામિત્ર, ૨ દેવરાજ, એમ બે છે પણ કેટલાક ૩ ના દેવદાને પણ ગણે છે.
 (૨) લોહિત=૧ ત્રિશ્વામિત્ર, ૨ લોહિત, ૩ અષ્ટક, એ ૩ કહે છે પણ કેટલાક ૧ માધુચ્છંદ, ૨ વૈશ્વારખ, ૩ અષ્ટક એમ ત્રિપ્રવર કહે છે.
 (૩) રૌક્ષક=૧ ત્રિશ્વામિત્ર, ૨ ગાયત્રિ, ૩ રૌણવ, એ ૩ અથવા ૧ ત્રિશ્વામિત્ર, ૨ રૌક્ષક, ૩ રૌણવ, એ ત્રિપ્રવર ઉચારે છે.
 (૪) કામ કાયન=૧ ત્રિશ્વામિત્ર, ૨ દેવશ્રવસ, ૩ દેવતરસ, એ ૩ ને અથવા ૧ ત્રિશ્વામિત્ર, ૨ દેવતરસ, ૩ દેવશ્રવસ એમ ૩ યોલે છે.
 (૫) નિશ્વામિત્ર=૧ ત્રિશ્વામિત્ર, ૨ માધુચ્છંદ, ૩ અજ, એ ૩ અથવા ૧ ત્રિશ્વામિત્ર, ૨ મામરમન્થ, ૩ માધુલ, એમ ત્રણને ગણે છે.
 (૬) કૌતિ=૧ ત્રિશ્વામિત્ર, ૨ કાત્ય, ૩ અક્ષિલ એ ૩ છે
 (૭) ધનજય=૧ ત્રિશ્વામિત્ર, ૨ માધુચ્છંદ, ૩ અધમર્ષલ, એ ૩ ને અથવા ૧ ત્રિશ્વામિત્ર, ૨ માધુચ્છંદ, ૩ ધનજય એમ વહે છે.

(૮) અવમર્ષણ= ૧ વિશ્વામિત્ર. ૨ અધમર્ષણ એમ છે.

(૯) પુષ્પણ= ૧ વિશ્વામિત્ર, ૨ પુષ્પણ, એમ બે અથવા ૧ વિશ્વામિત્ર, ૨ દેવરાજ, ૩ પુષ્પણ એમ ૩ ને ગણે છે.

(૧૦) ઈંદ્રકૌશિક= ૧ વિશ્વામિત્ર, ૨ ઈંદ્રકૌશિક, એ બેજ છે.

૫ પાંચમા ગૌતમ ઋષિના ૧૦ વંશો અને તેનાં પ્રવરો.

(૧) અયાસ્ય= ૧ આંગિરસ, ૨ શારદ્વાત, ૩ ગૌતમ એ ૩ છે.

(૨) શારદ્વાત=૧ આંગિરસ, ૨ શારદ્વાત. ૩ ગૌતમ એ ૩ છે.

(૩) વામદેવ=૧ આંગિરસ, ૨ વામદેવ, ૩ ગૌતમ એ ૩ પ્રવર છે.

(૪) કૌમંડ= ૧ આંગિરસ, ૨ આનંધ્ય, ૩ દીર્ઘાતમસ, એ ત્રણ છે.

(૫) રાહુગણ=૧ આંગિરસ, ૨ રાહુગણ એમ બે છે.

(૬) ઉતથ્ય= ૧ આંગિરસ, ૨ ઉતથ્ય, ૩ ગૌતમ એ ત્રણ છે

(૭) બૃહદુકથ= ૧ આંગિરસ, ૨ બ્રહ્મદુકથ, ૩ ગૌતમ એમ ૩ છે.

(૮) સોમરાજ= ૧ આંગિરસ, ૨ સોમરાજ, ૩ ગૌતમ એ ૩ છે.

(૯) કરેણુપાલ= ૧ કરેણુપાલ એ એકજ છે.

(૧૦) ઔનક્ષસ=૧ ઔશનસ એ એકજ છે.

૬ ઠા મારદ્વાજના ૪ વંશ અને તેમનાં પ્રવરો.

(૧) મારદ્વાજ=૧ ભારદ્વાજ, ૨ આંગિરસ, ૩ બાર્હસ્પત્ય, એ ૩ છે.

(૨) મર્ગ-૧ આંગિરસ, ૨ સૈન્ય, ૩ ગાગ્ય, એ ૩ અથવા ૧ ભારદ્વાજ, ૨ ગાગ્ય, ૩ સૈન્ય, એમ ૩ કહે છે.

(૩) ઋક્ષ=૧ આંગિરસ, ૨ માતવચસ, ૩ વાંદન, એ ૩ ને અથવા ૧ આંગિરસ ૨ બાર્હસ્પત્ય, ૩ ભારદ્વાજ, ૪ વાંદન, ૫ માતવચસ, એમ ૫ પ્રવર ગણે છે.

(૪) કપી=૧ આંગિરસ, ૨ મહિથવ, ૩ રૂક્ષયશ, એ ૩ પ્રવર છે.

૭ મા ઋષિ કાશ્યપના ૫ ગોત્ર પ્રવરો.

(૧) કાશ્યપ=૧ કાશ્યપ, ૨ વત્સાર, ૩ વૈધુવ, એ ૩ ને અથવા ૧ કાશ્યપ, ૨ વત્સાર, ૩ અસિત, એમ ૩ કહે છે.

(૨) નિધુવ=૧ કાશ્યપ, ૨ વત્સાર, ૩ વૈધુવ, એ ૩ પ્રવર છે.

(૩) શાંડિલ્ય=૧ કાશ્યપ, ૨ વત્સાર, ૩ શાંડિલ્ય એ ૩ અથવા શાંડિલ્યને બદલે દેવલ કહે છે, અથવા ૧ અસિત ૨ દેવલ, ૩ શાંડિલ્ય કહે છે,

(૫) રૈધગ=૧ કાશ્યપ, ૨ વત્સાર, ૩ રૈધ્ય એ ૩ છે.

(૫) લાંગાસિ=૧ કાશ્યપ, ૨ વત્સાર, ૩ વસિષ્ઠ, એ ૩ છે.

૮ મા અગસ્ત્ય ઋષિના ૧૦ વંશ મધ્યે ૪ વંશ પ્રસિદ્ધ છે તે.

(૧) ર્ધગવાહ=૧ આગસ્ત્ય, ૨ દીર્ઘચ્યુત, ૩ ઇશ્વરાહ, એ ૩ અથવા એક અગસ્ત્યનેજ ગણે છે.

[૨] સોમવાહ=૧ આગસ્ત્ય, ૨ દીર્ઘચ્યુત, ૩ સોમવાહ, એ ૩ પ્રવર છે.

(૩) દર્ધવાહ=૧ આગસ્ત્ય, ૨ દીર્ઘચ્યુત, ૩ દર્ધવાહ, એ ૩ પ્રવર.

[૪] યજ્ઞવાહ=૧ આગસ્ત્ય, ૨ દીર્ઘચ્યુત, ૩ યજ્ઞવાહ એ ૩ પ્રવર.

એ ચાર પ્રસિદ્ધ ગોત્રો સિવાયનાને ખીબ્બ ગ્રંથોમાં નિચેનાને ગોત્ર કર્તા ગણે છે.

(૧) સાંભવાહ, (૨) દત્તવાહ, (૩) પૈનકવાહ. [૪] અનંતવાહ, [૫] હિમવાહ, (૬) પૂર્ણમાસ, (૭) મહેદ્ર, [૮] સારવાર, [૯] દંતવાહ, એ રીતે અગસ્ત્ય ઋષિના વંશને ગણાયા છે, આથી અષ્ટ ઋષિના વંશના જે જે ગોત્રના બ્રાહ્મણો છે તેમને પોતાનાં ગોત્ર સાથે પ્રવરો બાણુમાં, યાદ રાખવા અનુકુળ થશે. પણ આ ગોત્રોવાળા ઐદિચ્ચ સહસ્ત્ર બ્રાહ્મણોને શ્રી મૂળરાજાએ ગા.મે. આ.ખ્યા હતા તે કેટલા જણની વચ્ચે, તે દરેકની અટક, શાખા, પ્રવર, વેદ, વિગેરે ૧૪ બાબતોની વિગત સાથે દાન પ્રકરણ હવે પછીના પ્રકરણમાં એ સિદ્ધપુર વિભાગનું અને ૧ સિહોર વિભાગનું બાણવાને દાખલ છે જેથી વધારે ઉપયોગી જણાયો. ખરેખર પોતાના પૂર્વજની સ્થિતિ ધ્યાન પૂર્વક વિચારી મનન કરવી જરૂરની કોણ નહીં ધારી શકે ?

સૂચના—ગોત્ર પ્રવરદિ બાબતમાં કેટલાકને સ્થિત્યંતર થએલું લાગશે, તેથી કેટલાકને આ વિષય વાંચીને શંકાશિલ થવાનું બને તો પોતે પોતાની મન મરજી પ્રમાણે માની લેવાને અગર શોધ ખેળ કરીને સુધારણા કરી લેવાને હરકત નથી. આ વિષય વિવાદીત થવા માટે ઇચ્છીત હેતુ નથી. વાળીક બારીક શોધનથી ગોત્રોમાં પ્રવરો સુકાયેલાં છે. પોતે સ્થિત્યંતર થએલા હોવાને લીધે પોતાના મૂળ સ્થાનની પણ ખબર રહેલી નથી. તેજોને આ બાબત બહુજ ઉપયોગી થાય તેને સારૂ ખાસ શ્રમ લેવાએલો છે.

વિષય એવો છે કે, શંકા દૂર કરવાને પોતેજ ચત્ન કરે, તો પોતે પોતાનું ખરૂં શોધી શકે—અથવા એટલા બધા રૂપાંતર થયેલા જણાશે કે અસલ કયું ? રૂપાંતર કેટલું ? તે લાંબા વખત અને સ્થાનભરે ચત્ન કરે તોજ સમજી શકાય.

“મૂંઢે મૂંઢે મનિર બિન્ના” પ્રમાણે જુદા જુદા અંશકારો કરી ગયા છે તો આધુનિક વિદ્વાનજનો કરે ને કાંઈ નહીન નથી. તો પણ ઘણું ભાગે સરખા પાણું આવે છે તેથી પોતે પોતાની શકાનું સમાધાન વિચારી જ્યાં પોતાને ભૂલ લાગે તેની શોધ કરી તે સુધારી લેવું એ ઉત્તમ માર્ગ છે.

ગુર્જરેશ્વર સોલંકી મૂળરાજ મહારાજધિરાજએ જુદે જુદે સ્થળે ગામ ગરાસ આપી વસાવેલા તેને હાલ ૯૦૦ વર્ષ થઈ ગયાં છે. તે વખતે પોતાની સાથે ખીબ કોણ કોણ ગામના ભગીદાર હતા, પોતાની અને તેમની અટકો, ગોત્ર, તેનાં પ્રવરો, વેદ, શાખા, શીર, ગણપતિ, કુળદેવી ભિરવ અને ગામ સાથે સત્કાર દાન વિશેષ શું મળ્યું વગેરે ૧૪ ગામોનાં એક પત્રક ઘણુંજ સંસોધન કરીને સામેલ રાખેલું છે તેથી પોતે અસલ કયાંના, હવે કેમ બદલાયા વિગેરે સમજી શકશે, પોતાની અટક ધંધા ઉપરથી પણ જોશી, મહતાજ, ગોર, પાઠક, વ્યાસ, વેદ, અધ્યાજ્ઞ વિગેરે બદલી ગઈ હોય તેમને અસલ અટક વિગેરે શોધન કરવાથી પૂર્વ રિથિતિનું અવલોકન ઉપયોગી થશે અને તે પોતાના સ્વગૌત્રીકાથી, પોતાના અસલ રથાનીકાથી, પોતાનું અસલ પાણું સમજી લેવાથી સંતોષ પામશે એજ આ આશય ક્ષિતિ મળે ધારીશ.

વળી દાન પત્રક ઉપરથી ખીબું પોતે જાંઈ શકશે કે જ્યારે માન, દાન, સત્કાર આપીને પ્રથમ કોને અને કેવાને વસાવ્યા; ત્યારે પોતાનાં વરીણા કેવા વિદ્વાન, ધર્મચારી, સદાચારી, શ્રેષ્ઠતા પામેલા હતા, તેમના નાંશજો આપણ કેવા આવરણવાળા છીએ તે આપોઆપ પોતાને દર્શન મળેલા અને વિચાર સ્ફુરતી આવ્યા વગર સંભવે નહીં. જો વિચાર સ્ફુરે તો તે વિશે પોતાના વગ ને, પોતાના કુટુંબીકે જનોને તે તરફ આદરણ કરાવશે તો ગમેઅર પોતાના શ્રેષ્ઠપણા માટે માન્યવત થશે અને વડીલોને દીપાવશે જ.

શ્રીયુત રાવબહાદુર કેશવલાલ ગિરિધરભાઈ ત્રિવેદી.

જન્મ સંવત ૧૯૨૧ ના જેઠ વદ ૧૪ અમદાવાદ.

બાળપણથી માગપર પૂર્ણ પ્રેમી, નવજાતે સરોદગત્મક દિનચિતક બારોડેલ ન્હોત્તર તરીકે પ્રીતિયમનો અભ્યાસ કરી ઝળવાળી ખાતામા કાગડુન તરીકે નોકરી શરૂ કરી આત્મમળાથી વધીને કલેક્ટર તથા કમીશનર આહુમના ચીટનીમ નીમાઈ પછી મામલતદાર અને ડાયુટી પોલીસીકલ એજન્ટ તરીકે સરકાર તથા પ્રગ્નની ઉત્તમ સેવા બજાવી જુનાગઢ ગટના ચીફ રેવન્યુ ઓફીસર તરીકે માન પામી છંવટ પાલણપુર અને મહીકાંકા એજન્સીઓમાં આગીસ્ટન્ટ પોલીસીકલ એજન્ટની નોકરી કરી ઇ. સ. ૧૯૨૧ મા માન સાથે રીટાયર થયા. અખિલ ભારત વર્ષિય ઑફિસ્ય ધ્વલ સમાજ ૧૪ મી મુંબઈ મળી તેના પ્રમુખ-દેવોની સમાજમાં ઈંદ્ર સમ માન પામનાર ઉન્નત દાનેશ બધુને પ્રેમાર્પણ.

સ્નેહાકિત,

લેખક—ચાફીક નાનાલાલ દેવશંકર-અમદાવાદ

શ્રીયુત-દામોદરદાસ સાંકળેશ્વર-રાવળ-અમદાવાદ

જન્મ આયો મ્હી ૧૫ સંવત ૧૮૦૮

કોન્ય દિને ૧૭ સતા સંવત ૧૮૨૦ અન સક્ષમભાજ સંવત ૧૮૪૮ મા ગિરિયત
મગવામા અને સા યક અને યતના મુળથી ખજનવી. આ
માતિહાકર્યાતને માટે તન-મન-ધનથી સુમરહ-અને આયુસમા ૭ મી આલી-ય સક્ષમભાજના પ્રમુખ.

વેપારી વર્ગમાં-સરાધ-અને સ્વદેશી સ્ટોર્સ કાપકની કપનીના અગ્રેમ
સદાના મારા આગ મ્હેલી અને સજન ગ્રેમી-ને આ સ્નેહાર્પણ
લેખક-નાનાલાલ દેવશંકર ચાક્ષિક-રાવપુર-પખાલીની પોળ-અમદાવાદ

औदीच्य रस्य.

हानप्रकरणं कं कुं.

सिद्धपुर पत्रक अ. शिहोर पत्रक ब.

ઔદીચ્ય રહસ્ય-દાન પ્રકરણ ૬ હું.

શ્રી મૂળરાજ મહારાજ ગુજરાતિ પતિએ | સદ્ગુર અને બીજાં મળીને ૧૯૦૦ ગ્રામી

અનુક્રમ નં.	ગામનું નામ	કેટલા વરસે કેટલા જન્મે	કેટલા જન્મે નેમની આટક	ગોત્ર	શાખા	વેદ	કેટલા પ્રવર	કયાં કયાં પ્રવરે તે
૧	સિદ્ધપૂર	૨૧	૧ દવે પદ ૧ ૧ દવે પદ ૨ ૧ પંડ્યા પદ ૩ ૧ નવાડી પદ ૪ ૧ દવે પદ ૫ ૧ હાકર પદ ૬ ૧ દવે પદ ૭ ૧ જીપાધ્યા પદ ૮ ૧ દવે પદ ૯ ૧ દવે પદ ૧૦ ૧ પંડ્યા પદ ૧૧ ૧ નવાડી પદ ૧૨ ૧ હાકર પદ ૧૩ ૧ બની પદ ૧૪	ભાર્ગવ " કૌશીક દાલક્ય ગૌતમ વત્સલ પારાશર કરચપ ભારદ્વાજ શાંડિલ્ય શૌનક વસીષ્ઠ મૌનસ ગર્ગ	આશાલા- યની " " કૌશીક આશાલા- યની માધ્યંદીની " " " કૌશીક માધ્યંદીની " "	ઋગ " ઋગ શામ ઋગ યજુર " " " શામ યજુર "	૫ ભુગુ, ચ્યવન, આત- વાન, ઔર્વ જમદગિન ૫ " ૩ કૌશીક, ઔશીક, અં- ગિરસ ૫ દાલક્ય, ચ્યવન, આત- વાન, ઔર્વ જમદગિન ૩ ગૌતમ, અંગિરસ, સા- રંગુત, ૫ વત્સલ, ચ્યવન, આત- વાન, ઔર્વ જમદગિન ૩ પારાશર, વસિષ્ઠ, સાંકત્ય ૩ કરચપ, વત્સાર, વૈદ્યુ ૩ ભારદ્વાજ, અંગિરસ, પ્રાહરપત્ય ૩ શાંડિલ્ય, કરચપ, વત્સાર ૧ સુનક- ૩ વસિષ્ઠ, ઈન્દ્રમહદ, ભાર- દ્વાજ ૫ મૌનસ, ચ્યવન, આત- વાન, ઔર્વ જમદગિન ૫ ગર્ગ, ચ્યવન, આતવાન ઔર્વ, જમદગિન કેટ લાક-ગર્ગ, અંગિરસ પ્રાહરપત્ય, ભારદ્વાજ -સામ્ય કહે છે. ૩ કૃત્સલ-અંગિરસ- માધાતા ૬ ઔદાલક, અન્ને, સાવાલ્ય	
			૧ દવે પદ ૧૫ ૧ દવે પદ ૧૬	કૃત્સલ ઔદાલક	" "	" "		

સિદ્ધપૂર વિભાગ પત્રક. ૩

આથે તેમની યોગ્યતાનુસાર દક્ષણ આપી તેની ચાલી-આ સિદ્ધપૂર વિભાગ કહેવાય છે.

શિવ	ગણપતિ	કુંભ દેવી	કૈરવ	સત્કાર, દક્ષણા વિશેષ.
વિરેશ્વર	વકતુંડ	આશાપુરી	આનંદ	પહેલેથી ૨૧ જાણને કમે પુજા કરીને માન આપ્યાં તેને પદ ઠહે છે. સૌને પૂન, પાન્ય, વજ્રાલંકાર તથા પુજા પાત્રો આથે રહેવાનાં ઘર આપ્યાં વળી આથે સોનાનાં કડાં પહેરાવ્યાં દૂધ માટે ગાયો આપી. અને ઘણા સંતુષ્ટ કરી આ શર્વાદ લીધા. દરેક બ્રાહ્મણના કંઠમાં માતીની માળા પહેરાવી હતી. એ નોતે ૨૧ જાણની વચ્ચે સિદ્ધપૂર ગામ આપ્યું
"	"	"	"	
સોમેશ્વર	મહોદર	વિદ્યેશ્વરી	કાળ	
વિશ્વેશ્વર	વિદ્ય વિનાયક	મહાગૌરી	"	
સોમેશ્વર	મહોદર	હીંગલાજ	અસિતાંગ	
વીરેશ્વર	વિદ્ય વિનાયક	ભદ્રકાળી	કાળ	
"	ખડ્ગેશ્વર	ઉમાદેવી	"	
કુંભેર	મહોદર	"	ખડ્ગે	
વીરેશ્વર	"	ચામુંડા	અસિતાંગ	
સોમેશ્વર	ગજઠલું	મહાલક્ષ્મી	ખડ્ગે	
"	વિદ્ય વિનાયક	મહાગૌરી	૩૩	
"	વકતુંડ	શુભાદેવી	ભીષણ	
વિરેશ્વર	મહોદર	ધારમીઠા	મહાકાળ	
નાગેશ્વર	વકતુંડ	અંબીકા	ખડ્ગે	
સોમેશ્વર	મહોદર	ઉમીયા	"	
"	"	"	"	

અનુક્રમ નં.	ગામનું નામ.	તેમની અટક કેટલા જણ.	ગે.ન.	શા.ખા.	વેદ.	કેટલા પ્રવર.	કયાં કયાં પ્રવરો તે.
		૧ દવે પદ ૧૭	કૃષ્ણાત્રી	માધ્યંદીની	યજુર	૩	કૃષ્ણાત્રી, અત્રે, સાવાથ
		૧ દવે પદ ૧૮	કૌકિલ્ય	"	"	૩	કૌકિલ્ય, અગિરસ, પ્રા- હરપત્ય. અગર-કૌડી- ન્ય, વસિષ્ઠ, મેનાવરણ.
		૧ પંડયા પદ ૧૯	માડબ્ય	"	"	૫	માડબ્ય, ચયવન, આસવાન ઐર્ય, જમદગિન.
		૧ કૃપાધ્યા જાની.	કૃપમન્યુ	આશાલા યની	ઋગ્	૩	વસિષ્ઠ, ઈન્દ્રમંદ, ભરદ્વાસ.
		૧ દવે પદ ૨૦	સ્વેતાત્રી	માધ્યંદીની	યજુર	૩	અત્રેય, આર્યનાનસ, સાવાસ્વ.
૨	પ્રુપાદર	૧ આચાર્ય	ગૌતમ	"	"	૩	ગૌતમ, અગિરસ, સાંકેત
		૩ ૧ પંડિત	"	"	"	૩	"
		૧ રાવળ	"	"	"	૩	"
૩	કુટંબલા	૨ ૧ વ્યાસ	કૌશિક	આશાલાયની	ઋગ્	૩	કૌશિક, ગૌશિક અગિરસ
		૧ જોશા	કૌશિક	માધ્યંદીની	યજુર	૩	"
૪	કેનોડા	૧ ૧ જાની	કૃપમન્યુ	આશાલા યની	ઋગ્	૩	વસિષ્ઠ, ઈન્દ્રમંદ, ભરદ્વાસ
૫	બોઠરવાડું	૧ ૧ રાવળ	ગૌતમ	માધ્યંદીની	યજુર	૩	ગૌતમ, અગિરસ, સાંકેત
૬	અંદ્રભ.ણા	૧ ૧ વ્યાસ	"	"	"	૩	"
૭	મણીઆરી	૧ ૧ મહેતા	"	"	"	૩	"
૮	વડવાડું	૧ ૧ દવે	ભારદ્વાજ	"	"	૩	ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રા- હરપત્ય.
૯	કર્ણસાગર	૪ ૨ વ્યાસ	"	"	"	૩	"
		૧ જોશા	"	"	"	૩	"
		૧ પંડયા	"	"	"	૩	"
૧૦	કાંઝ	૧ ૧ કાકર	ગૌતમ	"	"	૩	ગૌતમ, અગિરસ, સાંકેત
૧૧	મણુદર	૧ ૧ રાવળ	શાંડિલ્ય	"	"	૩	શાંડિલ્ય, કસ્યપ, વતસાર
૧૨	માંડલ	૪ ૨ રાવળ	કુતસસ	"	"	૩	કુતસસ, અગિરસ માંધાતા
		૨ વ્યાસ	"	"	"	૩	"
૧૩	સેદા	૧ ૧ તવાડી	ગૌતમ	કૌશી	શાંમ	૩	ગૌતમ, અગિરસ, સાંકેત
૧૪	વીરમજામ	૧ ૧ દવે	"	માધ્યંદીની	યજુર	૩	"

શિવ.	ગણપતિ.	કુળદેવી.	ભૈરવ.	સત્કાર, દક્ષણા વિશેષ.
વીરેશ્વર	બહુરૂપ	શુભાં	અસિતાંગ	
"	લખાદર	મહાકાળી	આનંદ	
"	પ્રસન્નવદન	મહાગૌરી	બદ્ધ	
સોમેશ્વર	વિગ્ન વી- નાયક	બહુરૂપણી	આનંદ	
"	એકદંત	હિમાલેવી	રૂર	
વીરેશ્વર	મહોદર	સકેટાંબિકા	કાળ	ગોદાન સાથે, ૩ ચતુર્વેદી ચત્તક્રિયા કુશળને
"	"	"	"	
"	"	"	"	
સોમેશ્વર	એકદંત	વિદ્યેશ્વરી	અસિતાંગ	૧૦૦ ગાયો સાથે ૨ અગ્નિહોત્રીને
"	વિદ્યે વી- નાયક	બહુરૂપણી	આનંદ	૧૦૦ ગાયો સાથે ૧ ચત્તક્રિયા કુશળ યાસિકને
"	બાહુધા	નેત્રેશ્વરી	અસિતાંગ	૧૦૦૦ મહોદરો અને ગાયો સાથે મણી માણેક સહીત ચતુર્વેદી ચત્તક્રિયા કુશળને.
દ્વિતીયેશ્વર	બહુરૂપ	ગૌરી	મહાકાળ	ચતુર્વેદી ૧ અગ્નિહોત્રીને ૧૦૦ મહોદરો સાથે
"	એકદંત	ક્ષેમપ્રદા	કેધ	૧૦૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
વીરેશ્વર	મહોદર	ચામુંડા	અસિતાંગ	૧૦૦ મહોદરો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
શંકર	વિદ્યાયક	હિમાલેવી	"	સરોવર અને આંખાના વનથી ભરેલું આ ગામ ૪ જણ અગ્નિહોત્રીને હાથીના દાન સાથે
"	"	"	"	
"	"	"	"	
"	"	"	"	૧૦૦ મહોદરો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
"	એકદંત	ક્ષેમપ્રદા	કાળ	૧૦૦ ગાયો સાથે ૧ સોમવલી પાન કરનારને
"	વિગ્નરાજ	ચામુંડા	રૂર	૨૪ લોકો અને સોના મહોદરો સાથે ચાર અગ્નિહોત્રીઓને
"	વિગ્નશ્વર.	ગૌરીદેવી	ભિષ્મ	૧ જણ શામલેદી અગ્નિહોત્રીને સુખસભ્યા દાન સાથે
"	મહોદર	હિમાલેવી	બદ્ધ	હાથી માંથે ૧, ચત્તકુશળને

નં. ક્રમ	માનવ નામ.	કેટલા વર્ષ કેટલા જણ.	તેમની અટક	ગ્રામ.	શાખા	વેદ.	કયા દર્શન પ્રવરે તે.
૧૫	કંબોધ	૧	૧ આચાર્ય	ગ્રાતમ	માધવંદીની	ચતુર	ગ્રાતમ, આગિરસ, સાંકેત
૧૬	કમળીવાર્ડુ	૪	૧ રાવળ ૧ પંડીત ૨ ભેશી	ગ્રાતમ	"	"	શૌર્ય " "
૧૭	કાલવાણ	૧	૧ ભેશી	કુશાની	"	"	અર્થનાનસ,
૧૮	ધંધાણ	૪	૨ દવે ૨ મહેતા	ગ્રાતમ	"	"	ગ્રાતમ, આગિરસ, સાંકેત "
૧૯	ચાણસમું	૨	૧ બ્યાસ ૧ દવે	કૌડિન્ય	"	"	અગરસ, આ- હર્ય
૨૦	ભીઆ	૬	૩ મહેતા ૩ રાવળ	ભારદ્વાજ	"	"	ભારદ્વાજ, આગિરસ, આહર્ય
૨૧	અભાસણ	૨	૧ બની ૧ બ્યાસ	"	"	"	"
૨૨	નાયકું	૧	૧ દવે	ઔદાક	"	"	વર્મિદ, અમરદ, ભરદ્વાજ
૨૩	ચતુનાપુર	૪	૧ પંડીત ૧ રાવળ ૨ ભેશી	પારાશર	"	"	પારાશર, વાદક, સાંકેત ભારદ્વાજ, અગરસ, આ- હર્ય
૨૪	બ્રહ્મપુરી	૩	૩ ઠાકર	કાશીક	"	"	કાશીક, અ-
૨૫	વારીઆણ	૭	૩ દવે	ભાગવ	"	"	દવે, આસવાન, અમદાસ
૨૬	ડેઠાણ	૪	૨ ભેશી ૨ મહેતા	"	"	"	ભુગ, રાયવન આસવાન, આર્થનાનસ ભારદ્વાજ, આગિરસ, આહર્ય

શિવ.	ગણ પત્ર.	કુળદેવી.	ભૈરવ.	સત્કાર, દક્ષણા વિશેષ.
શંકર	પિપ્પિનાઈ	અતપુણી	ભિષણ	૧ અગ્નિહોત્રીને
"	ચેટાઈ	દે.મમદા	કાળ	સરસ્વતી દટિ ૪ જણ અગ્નિહોત્રીને ૧૦૦ ગાયો સાથે
"	"	"	"	
"	"	"	"	
સોમેશ્વર	વિહર	અતપુણી	ભિષણ	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
શંકર	લખાદર	કેમીયા	"	૧૦૦ રથ સાથે ૪ જણ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	
મૃત્યુંજય	વિવરપ	વીશભુજા ચાંડા	કાળ	૫૦ જોદાન સાથે ૨ જણને
"	"	"	"	
વૃષભદ્રજ	લખાઈ	કેમીયાદેવી	"	૫૦ જોદાન સાથે ૬ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	
સોમેશ્વર	મોડાઈ	અતપુણી	મહાકાળ	૧૦૦ ગાયો સાથે ૨ અગ્નિહોત્રીને
"	ચેટાઈ	ખડુભાદેવી	અસિતાંગ	૧૦૦ ગાયો સાથે ૧ જણને
"	મહોદર	ચામુડા	ભિષણ	૧૦૦ મહોદરો સાથે ૪ જણ મોતકર્મ કુશળને
"	"	"	"	
"	"	"	"	
"	વકતુડ	પ્રસન્નપદ નાં ખિકા	"	૬૧ લોડા સાથે ૩ મોતકર્મ કુશળને
"	"	દે.મમદા	અતિસાંગ	૬૧ રથ સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	લખાદર	કુર્ચી	આનંદ	૨૨ મહોદરો સાથે ૪ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	

અનુક્રમ નં.	શામનું નામ.	પેટા વસ્તુ કેટલા જણ.	તેમની અટક	જોત.	શાખા.	વેદ.	કેટલા પ્રવર.	કયાં કયાં પ્રવરો તે.
૨૭	પંચકવાડું	૪	૧ પંડયા ૧ દવે ૨ બેશી	કૌશીક પારાસર અત્રી	માધવંદીની " "	યજુર " "	૬	કૌશીક, ઐશીક, અં- ગિરસ પારાસર, વસિષ્ઠ, સાંકર્ય અત્રેય, આર્યનાનસ, સાવાધ
૨૮	હોટપુર	૧	૧ તવાડી	કસ્યપ	કૌશમી	શામવેદ	૬	કસ્યપ, વત્સાર, વૈધુવ
૨૯	ખાંભીલી	૪	૨ બ્યાસ ૨ બેશી	કૌશીક પારાસર	આશાલાયની માધવંદીની	ઋગ યજુર	૬	કૌશીક, ઐશીક, અં- ગિરસ પારાસર, વસિષ્ઠ, સાંકર્ય
૩૦	દોંચણીયું	૨	૧ તવાડી ૧ મહેતા	ઝર્ગ "	કૌશમી આશાલાયની	શામ ઋગ	૫	૫ ઝર્ગ, વ્યવન, આસવાન ઓર્વ, જમદગ્નિ "
૩૧	વડાતીણી	૩	૩ રાવળ	બોદાલક	માધવંદીની	યજુર	૩	અત્રેય, આર્યનાનસ, સાવાધ
૩૨	અંદાસણ	૩	૩ હિપાધ્યા	કૌશીક	"	"	૬	કૌશીક, ઐશીક, અં- ગિરસ
૩૩	પૂર્ણાશન	૩	૩ હિપાધ્યા	કસ્યપ	"	"	૬	કસ્યપ, વત્સાર, વૈધુવ
૩૪	વનાસણ	૪	૨ હિપાધ્યા ૨ બ્યાસ	પારાસર ભારદ્વાજ	" "	" "	૩	પારાસર, વસિષ્ઠ સાંકર્ય ભારદ્વાજ, અંગિરસ, બ્રહ્મચર્ય
૩૫	વારખીલું	૬	૨ પંડયા ૨ બેશી ૨ મહેતા	કૌશીક ભારદ્વાજ "	" " "	" " "	૩	કૌશીક, ઐશીક, અં- ગિરસ ભારદ્વાજ, અંગિરસ, બ્રહ્મચર્ય "
૩૬	જાભાણું	૩	૩ રાવળ	વત્સસ	"	"	૫	વત્સ, વ્યવન, આસવાન ઓર્વ, જમદગ્નિ
૩૭	ગુજરવાડું	૩	૩ દવે	કૌશસ	"	"	૩	કુત્સ, અંગિરસ, માંધાતા
૩૮	તાવડીયું	૬	૩ પંડયા ૩ તવાડી	વસિષ્ઠ ભારદ્વાજ	કૌશમી "	" શામ	૩	વસિષ્ઠ, હિંદ્રમદ, ભરદ્વાજ ભારદ્વાજ, અંગિરસ, બ્રહ્મચર્ય

શિવ.	મહાપતિ.	કુળદેવી.	ભૈરવ	સત્કાર, દક્ષણા વિશેષ.
સોમેશ્વર	મહોદર	ક્ષેત્રમદા	અસિતાંત્ર	૧૦૦ મહોરો સાથે ૨ શ્રોતકર્મી ૨ બેશી પાકશાઓ મળી ૪ જળુને
"	"	"	"	
"	"	"	"	
"	વિઘ્નવિનાયક	કુમારેવી	મહાકાળ	સરસ્વતી નદી કાંઠે ૧૦ ગાયો સાથે ૧ શામલેદીને
"	મહોદર	ક્ષેત્રમદા	ભિષણ	૬૦ રત્નો સાથે ૪ જળુને
"	"	"	"	
"	વક્રતુંડ	"	આનંદ	આમદંડી નદી કાંઠે ૩૦ ગાયો સાથે ૨ જળુને
"	"	"	"	
"	ઐકદંત	ઝૈરી	અસિતાંત્ર	૬૦ ઘોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
વૃષભદ્રજ	મહોદર	અન્નપુર્ણા	ભિષણ	આમદંડી અને સરસ્વતી નદીનો સંગમ ૩૦ ગાયો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	અંબીકા	"	સરસ્વતી નદી કાંઠે ૬૦ મહોરો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	અન્નપુર્ણા	"	સરસ્વતીની કાંઠે ૩૨ ઝોદાન સાથે ૪ આગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	
"	"	ઝૈરી	કાળ	આમદંડી નદી કાંઠે ૬૦ ગાયો સાથે ૬ જળુ અગ્નિહોત્રીને
"	વિઘ્નવિનાયક	આયુડા	"	
"	વક્રતુંડ	"	"	
સોમેશ્વર	ઐકદંત	મહાઝૈરી	ખટ્વક	૩૦ રથ સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	મહીસાસુર મદંની	અસિતાંત્ર	સરસ્વતી કાંઠે ૩ અગ્નિહોત્રીને ૩ હાથી સાથે
"	ખડ્ગરૂપ	ધારાદેવી	ભિષણ	આમદંડી નદી કાંઠે ૬ અગ્નિહોત્રી ૨૫ ઘોડા સાથે
"	"	"	"	

ક્રમ નં.	ગામનું નામ.	જિલ્લો કેટલા કેટલા જણ.	તેમની અટક કેટલા જણ.	જાત.	શાખા.	વેદ.	કેટલા પ્રવર.	કયા કયા પ્રવરો તે.
૩૯	બબાણું	૩	૩ બ્યાસ (બદ)	ભારજવ	માધ્યમીની	ચલુર	૫	પુર્ણ, રચવન, આમવાન, ઓર્વ, જમદગ્નિ
૪૦	ઝીંડુવાડા	૩	૩ બ્યાસ	ચંદ્રાત્રી	"	"	૩	અન્વેય, આર્ચનાનસ, સાવાચ
૪૧	ચોલાવાડા	૩	૨ બ્યાસ	કારજવ	"	"	૩	કરજવ, વત્સાર, વૈધુવ
			૧ જીપાધ્યા	"	"	"	૩	"
૪૨	માનમોર	૬	૧ મહેતા	જાતમ	"	"	૩	જાતમ, અગિરસ, સાંકત
			૫ પંચોલી	મજ	પિપ્પલાયની	અચર્વણ	૫	પૂર્ણ, રચવન, આમવાન, ઓર્વ, જમદગ્નિ
૪૩	જંઘરાળા	૬	૩ એશી	અત્રી	માધ્યમીની	ચલુર	૩	અન્વેય, આર્ચનાનસ, સાવાચ
			૩ મહેતા	અર્ચ	"	"	૫	પૂર્ણ, રચવન, આમવાન, ઓર્વ, જમદગ્નિ
૪૪	સિંહાવી	૩	૩ મહેતા	વસિષ્ઠ	"	"	૩	વસિષ્ઠ, ઉદમમદ, ભરદ્વાજ
૪૫	કલ્યાણું	૪	૨ આચાર્ય	કૌશીક	"	"	૩	કૌશીક, ઓશીક, અગિરસ
			૨ પંડયા	પારાસર	"	"	૩	પારાસર, વસિષ્ઠ, સાંકત
૪૬	વડાવલી	૩	૨ રાવળ	ભારદ્વાજ	"	"	૩	ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રાહસ્થ
			૧ મહેતા	"	"	"	૩	"
૪૭	પિપ્પલાણા	૩	૩ પંડયા	જાતમ	"	"	૩	જાતમ, અગિરસ, સાંકત
૪૮	ચીલોડા	૩	૩ બ્યાસ	કરજવ	"	"	૩	કરજવ, વત્સાર, વૈધુવ
૪૯	હીરતરા	૪	૨ બ્યાસ	શાંતિક	"	"	૩	શાંતિક, વત્સાર, કરજવ
			૨ દવે	"	"	"	"	"
૫૦	કાલીહરી	૫	૨ પંડયા	જાતમ	"	"	૩	જાતમ, અગિરસ, સાંકત
			૩ રાવળ	ભારદ્વાજ	"	"	૩	ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રાહસ્થ

શિવ.	મહાપતિ.	કુળદેવી.	કૈરવ.	અરકાર, દસલુ વિશેષ.
સોમેશ્વર	વિશ્વરૂપ	હિમાદેવી	મહાકાળ	ખારી જમીન છે પણ મહોટા કરોવરવાળુ ૩ જણને ૩૦ ગાયો સાથે
"	ખડ્ગરૂપ	મહાજૈરી	બિષલુ	ખારી જમીન છે તે ૩ અગ્નિહોત્રીને ૩૦ બોડા સાથે
"	વિદ્ય વિનાયક	હિમાદેવી	આનંદ	સરસ્વતી નદી કાંઠે ગાયો સાથે શ્રોત્રીએ ૩ જણને
"	"	"	"	"
"	વિશ્વરૂપ	જૈરી	કાળ	કાથી સાથે ૬ જણ અગ્નિહોત્રીએ
"	"	"	"	"
"	વિદ્ય વિનાયક	ખડ્ગધા	અસિતાંજ	૬૦ કાથી સાથે ૬ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	"
વૈજનાથ	કાંબોદર	મહાજૈરી	ખડ્ગ	૧૫ બોડા સાથે ૬ શ્રોત્રકર્મ કુશળને
"	"	દહ્યાણી	રૂર	૮ બોડા સાથે ૪ શ્રોત્રકર્મવાળા અગ્નિ- હોત્રીને
"	"	"	"	"
દુર્ગેશ્વર	એકદંત	હિમાદેવી	આનંદ	૯ કાથી સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	"
"	મહોદર	વિશ્વેશ્વરી	કાળ	૩૦ બોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	સિવેશ્વરી	બિષલુ	૯ બોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	ખડ્ગરૂપ	કિર્તેશ્વરી	અસિતાંજ	ખાણજા નદી કાંઠે ૪ જણ અગ્નિહોત્રીને ૮ રથ સાથે
"	"	"	"	"
અય્યેશ્વર	"	કુબેશ્વરી	બિષલુ	ગાયરાણ પાસે ૫૦ ગાયો સાથે ૫ જણને
"	"	"	"	"

અનુક્રમ નં.	ગામનું નામ	રેલ્વે સ્ટેશન	તેમની અટક કેટલા જણ.	ગાન.	શાખા.	વંદ.	રેલ્વે ડિવિઝન	કયાં કયાં પ્રવરે તે.
૫૧	દેવળી (દધીચી ઋષિ નો આશ્રમ)	૧	૧ દેવે	પારાસર	માધ્યંદીની	યજુર	૩	પારાસર, વસિષ્ઠ, સાંકેત
૫૨	તંબોળીયું	૩	૩ બ્યાસ	વત્સલ	"	"	૪	વત્સ, ચયવન, આસવાન ઔર્વ, જમદગિન
૫૩	વરસોડા (વરસોડા)	૩	૩ પંડ્યા	કાર્યપ	"	"	૩	કર્યપ, વત્સાર, વૈધુવ
૫૪	બાંધણા	૬	૩ પંડ્યા	"	"	"	૩	કર્યપ, વત્સાર, વૈધુવ
			૩ ભેશી	"	"	"	૩	"
૫૫	ધણોદ	૬	૩ ઉપાધ્યાય	"	"	"	૩	કર્યપ, વત્સાર, વૈધુવ
			૩ ઉપાધ્યાય	ભારદ્વાજ	"	"	૩	ભારદ્વાજ, અંગિરસ, પ્રાહર્યપત્ય
૫૬	ભુખળી	૩	૩ કાકર	ગૌતમ	"	"	૩	ગૌતમ, અંગિરસ, સાંકેત
૫૭	ખાખરી	૪	૨ રાવળ	પારાસર	"	"	૩	પારાસર, વસિષ્ઠ, સાંકેત
			૨ પંડ્યા	"	"	"	૩	"
૫૮	અનાવડા	૬	૩ ભેશી	અંદાની	"	"	૩	અનેય, આર્યનાનસ, સાંવાધ
			૩ બ્યાસ	ભારદ્વાજ	"	"	૩	ભારદ્વાજ, અંગિરસ, પ્રાહર્યપત્ય
૫૯	અનીલા	૩	૩ મહેતા	ગૌતમ	"	"	૩	ગૌતમ, અંગિરસ, સાંકેત
૬૦	વીરતા	૧	૧ ઉપાધ્યાય	પિલાબ્યદ	કૌશભી	શામ	૩	પીબપલાદ, અસિત, દેવળ
							૫	અથવા કર્યપ, વત્સાર, વસિષ્ઠ, નશીત, લોમાક્ષી
૬૧	શોણકી	૨	૧ પંડ્યા	વત્સલ	માધ્યંદીની	યજુર	૫	વત્સ, ચયવન, આસવાન ઔર્વ, જમદગિન
			૧ ત્રવાડી	"	કૌશભી	શામ	૫	"
૬૨	દહીયોદર	૩	૧ મહેતા	ભારદ્વાજ	માધ્યંદીની	યજુર	૩	ભારદ્વાજ, અંગિરસ, પ્રાહર્યપત્ય
			૧ બ્યાસ	"	"	"	૩	"
			૧ ભેશી	"	"	"	૩	"

શિવ.	ગણપતિ.	કુંળદેવી.	ભૈરવ.	સરકાર, દક્ષણા વિશેષ.
વટેશ્વર	વિનાયક	કુમારદેવી	ખડ્ગ	મરુપતી નદી કાંઠે ૧૦૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
મહેશ્વર	એકદંત	સિદ્ધીમદા	કાળ	૩૦ થોડા સાથે શ્રોતકર્મ કુશળ ૩ જળને
શીવજી	ખડ્ગરૂપ	ગૌરી	બિષણ	ઘણી દક્ષણા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	મહોદર	ખડ્ગીશ્વરી	અસિતાંગ	આમદંડી નદી કાંઠે શ્રોતકર્મ કુશળ ૬ જળને ૬૦ થોડા સાથે
"	"	"	"	"
"	સનમુખ	મેત્રાળિકા	આનંદ	મરુપતી કાંઠે ૬૦ સાથે ૬ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	"
"	"	ગૌરી	બિષણ	હાથી દાન સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	વિષ્ણુવિનાયક	દુર્ગાદેવી	અસિતાંગ	મહોદર સાથે ૪ શ્રોતકર્મીને
"	"	"	"	"
"	ખડ્ગરૂપ	ગૌરીદેવી	"	૬૦ ગાયો સાથે ૬ જળને
"	"	"	"	"
"	"	"	બિષણ	૩૦ ગાયો સાથે ૩ જળને
"	"	સિદ્ધીમદા	"	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
"	ગણાધ્યક્ષ	સર્વ સંપતિ કરી	કાળ	૬ થોડા સાથે ૨ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	"
સર્વ સિદ્ધી-દાતા	મહોદર	સર્વ સિદ્ધી કરી	"	૬ થોડા સાથે ૩ જળને
"	"	"	"	"
"	"	"	"	"

અનુક્રમ નં.	આમનું નામ	કેટલા વર્ષ	કેટલા જણ તેમની અટક	ગોત્ર	શાખા	વેદ	કેટલા પ્રવર	કયાં કયાં પ્રવરો તે.
૬૩	મીટી	૩	૩ બેશી	સાંકૃતિ	માધ્યંદીની	યજુર	૫	સાંકૃત, ચયવન, આસ- વાન, ઔર્વ જમદગ્ન
૬૪	મલાણા	૨	૧ દવે ૧ મહેતા	ગૌતમ	"	"	૬	ગૌતમ, અગિરસ, સાંકૃત,
૬૫	મીટી	૩	૩ મહેતા	પારાશર	"	"	૩	પારાશર, વસિષ્ઠ, સાંકૃત
૬૬	મુડાણ	૬	૩ બેશી	ભારદ્વાજ	"	"	૩	ભારદ્વાજ, અગિરસ, આહસ્તપત્ય
૬૭	શપાલ્ય	૪	૩ દવે ૧ બ્યાસ	"	"	"	૩	ભારદ્વાજ, અગિરસ, આહસ્તપત્ય
૬૮	સુખાલા	૨	૨ આચાર્ય ૧ પંડયા ૧ મહેતા (પંડયા) ૧ ત્રવાડી	ગૌતમ વસિષ્ઠ કિરણ્યમજ	કૌશભા	શામ	૩	ગૌતમ, અગિરસ, સાંકૃત વસિષ્ઠ, ચયવન, આસ- વાન, ઔર્વ જમદગ્ન અગિરસ, આગૌષ્ઠ, મોદગળ
૬૯	અચાર	૩	૧ બેશી ૧ ઠાકર	કાશ્યપ મર્ગ	માધ્યંદીની	યજુર	૩	કાશ્યપ, વત્સાર, વૈધુવ પગર્ગ ચયવન, આસવાન ઔર્વ, જમદગ્ન
૭૦	મલપુર	૩	૧ બ્યાસ ૧ પંડયા ૨ મહેતા	ગૌતમ કાશ્યપ	"	"	૩	ગૌતમ, અગિરસ, સાંકૃત કાશ્યપ, વત્સાર, વૈધુવ
૭૧	નાનોસણ	૩	૧ દવે ૨ બ્યાસ	ગૌતમ	"	"	૩	ગૌતમ, અગિરસ, સાંકૃત
૭૨	પુણ્યપુર (કુવરા)	૩	૧ મહેતા ૨ બ્યાસ	વસિષ્ઠ	"	"	૩	વસિષ્ઠ, ઈદ્રમંદ, ભરદ્વાજ
૭૩	ભંકાવાડું	૩	૨ શપાલ્ય	ભારદ્વાજ	"	"	૩	ભારદ્વાજ, અગિરસ, આ- હસ્તપત્ય
૭૪	(ભંકાડા) ગોરીસણા	૧	૧ બેશી ૧ પંડયા	વસિષ્ઠ	"	"	૩	વસિષ્ઠ, ઈદ્રમંદ, ભરદ્વાજ
૭૫	કામરાબા	૩	૧ શપાલ્ય ૨ પંડયા	ગૌતમ ભારદ્વાજ	"	"	૩	ગૌતમ, અગિરસ, સાંકૃત ભારદ્વાજ, અગિરસ, આહસ્તપત્ય
૭૬	વઠલાપુર	૩	૧ મહેતા ૧ શપાલ્ય	વસિષ્ઠ	"	"	૩	વસિષ્ઠ, ઈદ્રમંદ, ભરદ્વાજ
૭૭	આજાણા (અખિઆણ)	૧	૧ ત્રવાડી ૧ દવે	કૌડિન્ય	"	"	૩	કૌડિન્ય, અગિરસ, આ- હસ્તપત્ય

શિવ	ગણપતિ	કુળ દેવી	કૈરવ	સત્કાર, દક્ષણા વિશેષ.
શંકર	મહોદર	નર્વસિદ્ધેશ્વરી	અસિતાંગ	૯ થોડા સાથે ૨૫ ૩ અગ્નિહોત્રી બોલવાને
"	ગજકર્ણ	ગૌરો.	ભીષણ	૨ સ્માર્તકર્મ કુસળને થોડા સાથે ૨ જળને
"	વિનાયક	હીમલાય		
"	પ્રમુદેતુ	બલુપા	અસિતાંગ	૯ ૨૫ સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
વટેશ્વર	ગણાધ્યક્ષ	ગૌરો	કાળ	સરસ્વતી કાઠે ૩ મોતકર્મ કુસળને ૩૦ થોડા સાથે
મહોદેવલ	ભાલચંદ્ર	દુર્ગા	ભિષણ	૪ જળને મોત કર્મ કુસળને ૩૦ થોડા સાથે
"	"	"	"	"
વટેશ્વર	મહોદર	આયુડા	"	આથો સાથે કાંથીનું દાન ૨ જળને ૧ અગ્નિહોત્રી હતા
"	"	સમસ્તંગિ	"	"
"	ભાલચંદ્ર	શુભા	"	થણી દક્ષણા સાથે ૩ જળને
"	"	"	"	"
"	મહોદર	સર્વસિદ્ધિ	અસિતાંગ	સાખરમતી કાઠે ૯ કાંથી સાથે ૩ ૨૫. ૧
"	"	કર્માદેવી	૩૩	૯ થોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	લંબોદર	નેત્રેશ્વરી	ભિષણ	સાખરમતી કાઠે ૩૦ થોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
પંચમુખી	ભાલચંદ્ર	ત્રિપુરાદેવી	કાળ	આમદ કી નદી કાંથી સાથે ૩ મંત્ર છપાસકને
ત્રિપુરાતક	લંબોદર	"	ભિષણ	૧૦ આથો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
ત્રિપુરાશ્વર	ચૈત્રદંત	"	મહાકાળ	૯ ૨૫ સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	"
"	ગજકર્ણ	દુર્ગાદેવી	ભિષણ	૩૦ આથો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	"
"	"	"	"	"
"	બલુદેવ	પુષ્પમાળા	ભિષણ	૨ ૨૫ સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને

ક્રમ નં.	આમત્તુ નામ	કુટુંબ વર્ગ	તેમની આટલું કુટુંબ જન્ય.	ગ્રામ.	સાખા.	વેદ.	કયાં કયાં પ્રવરે તે.
૭૮	શ્રીહર (સિધર)	૧	૨ દેવે	આરદાજ	માધ્યંડીની	મથુર	૩ આરદાજ, અંગિરસ, પ્રાહરપત્ય
			૨ મહેતા	"	"	"	૩
			૨ બેશી	કસ્થપ	"	"	૩ કર્થપ, વસાર, વૈધુવ
૭૯	આતશીણી	૩	૧ કૃપાધ્યા	આરદાજ	"	"	૩ આરદાજ, અંગિરસ, પ્રાહરપત્ય
			૨ બેશી	"	"	"	૩
૮૦	નગરાસન	૪	૩ પંડયા	ગૌતમ	"	"	૩ ગૌતમ, અંગિરસ, સાંકત
			૧ બ્યાસ	"	"	"	૩
૮૧	કુટેલા	૩	૧ મહેતા	આરદાજ	"	"	૩ આરદાજ, અંગિરસ, પ્રાહરપત્ય
			૨ પંડયા	"	"	"	૩
૮૨	હીરવાણી	૩	૧ મહેતા	વસિષ્ઠ	"	"	૩ વસિષ્ઠ, ઇન્દ્રપ્રમદ, આરદાજ
			૨ બેશી	"	"	"	૩
૮૩	તલાસર	૩	૧ બેશી	આરદાજ	"	"	૩ આરદાજ, અંગિરસ, પ્રાહરપત્ય
			૨ બ્યાસ	"	"	"	૩
૮૪	ગોવના	૧	૧ બેશી	કસ્થપ	"	"	૩ કર્થપ, વસાર, વૈધુવ
૮૫	અડાલજ	૩	૨ બ્યાસ	પારાસર	"	"	૩ પારાસર, વસિષ્ઠ, સાંકરથ
			૧ "	કસ્થપ	"	"	૩ કર્થપ, વસાર, વૈધુવ
૮૬	આદીઆણી	૯	૮ પંડયા	અંગ્રાની	"	"	૩ અંગ્રાની, આર્યાનાસ, સાવાધ
			૧ બેશી	આર્જવ	"	"	ભુગ, ચયવન, આસવાન, ઓર્વ જમદગ્નિ
૮૭	કડાલા	૩	૧ બેશી	આર્જવ	"	"	૫
			૨ પંડયા	"	"	"	૫
૮૮	ઇંગેરા	૧	૧ મહેતા	ગૌતમ	"	"	૩ ગૌતમ, અંગિરસ, સાંકત
૮૯	દાહલાણી	૩	૧ પંડયા	ગૌતમ	"	"	૩
			૨ બેશી	"	"	"	૩
૯૦	પરવાડા	૧	૧ મહેતા	વસસ	"	"	૫ વસ, ચયવન, આસવાન ઓર્વ, જમદગ્નિ
૯૧	કોઠ	૪	૨ રાવળ	શાંડિલ્ય	"	"	૩ શાંડિલ્ય કસ્થપ, વસાર
			૧ બેશી	"	"	"	૩
૯૨	માતરવાડું	૩	૨ બેશી	શાંડિલ્ય	"	"	૩
			૧ દેવે	"	"	"	૩
૯૩	બાગોલી	૨	૧ કૃપાધ્યા	પારાસર	"	"	૩ પારાસર, વસિષ્ઠ સાંકરથ
			૧ બેશી	"	"	"	૩
૯૪	આડપોડ	૩	૧ આચાર્ય	આરદાજ	"	"	૩ આરદાજ, અંગિરસ, પ્રાહરપત્ય
			૧ બેશી	"	"	"	૩

શિન.	અણપાત.	કુળદેવી.	ભૈરવ.	સતકાર, દક્ષણ, વિશેષ.
શિવજી	સન્મુખ	તપિશ્વરી	ભિષણ	૬૦ ગાયો સાથે ૬ તપિશ્વરીને
"	"	"	"	"
"	"	સિદ્ધિશ્વરી	"	૩૦ ગાયો સાથે ૩ જળુને
"	લખોદર	સુભદ્રાદેવી	શ્વે	૧૨ ઘોડા સાથે ૪ અગ્નિહોત્રીને
નાગેશ્વર	એકદંત	નાગેશ્વરી	ભિષણ	૬૦ ગાયો સાથે શુકલ યજુરવેદી અગ્નિ હોત્રી ૩ જળુને
વટેશ્વર	વિભવિનાયક	દુર્ગા	કાળ	૩૦ ઘોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	અઝઠણ	સર્વસિદ્ધિકરી	ભિષણ	૩૦ ગાયો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
શીવજી	ખડ્ગપ	ભૈરવદા	"	૧૦૦ મહોરો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
"	એકદંત	ભૂમિયાદેવી	મહાકાળ	૩૨ ઘોડા સાથે ૩ યજુર વેદી શ્રાવકમ કુશલને
વટેશ્વર	મહોદર	વટેશ્વરી	શ્વે	૮ પડયામાં બે ભાર્ગવ ગોત્રી બેશી જવા છે તેમને ગાયો સાથે અગ્નિહોત્રી ૯ ને
"	"	"	"	"
જગદિશ	ખડ્ગપ	ત્રીપુરા	ખડ્ગ	૧૫ ઘોડા સાથે ૩ જળુને
"	વિભવિનાયક	નેત્રેશ્વરી	મહાકાળ	૬ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
વિશ્વેશ્વર	"	"	"	૩ અગ્નિહોત્રીને ૩૦ હાથી સાથે
ત્રિપુરેશ્વર	લખોદર	ત્રિપુરા	ભિષણ	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
વટેશ્વર	મહોદર	ગૌરી	"	૬૦ ગાયો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	અઝઠણ	"	મહાકાળ	સરસ્વતી નદી કાંઠે ૧૦૦ મહોરો સાથે ૩ જળુને
સર્વેશ્વર	એકદંત	અન્નાપુર્ણા	ભિષણ	૧૦ ઘોડા સાથે ૨ જળુને
પીનાકેપાણી	મહોદર	દુર્ગા	ખડ્ગ	ખાણગંગા નદી કાંઠે ૯૨૫ સાથે ૩ અ- ગ્નિ હોત્રીને
"	"	"	"	"

અનુક્રમ નં.	ગામનું નં.મ.	તેમની અટક કુટુંબ નામ.	જાત.	શાખા.	વેદ.	કથા કથા પ્રવરો તે.
૯૫	પીડાજ	૫ ૨ બેશી	ભારદ્વાજ	માધ્યંદીની	ચબુર	૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રાહરપત્ર
૯૬	કુંભારપુર	૩ ૨ ઠાકર	"	"	"	૩ "
૯૭	સિયાણા	૧ બેશી ૪ ૨ રાવળ	ગર્જ	"	"	૫ ગર્જ, રથવન, આમવાન ઐર્વ, જમદગિન
૯૮	દાંતકોડી	૨ બેશી	ભારદ્વાજ	"	"	૩ ભારદ્વાજ અગિરસ, પ્રાહરપત્ર
૯૯	હાંતકોડી	૩ ૨ બેશી	ભારગવ	"	"	૫ ભુગ, રથવન આમવાન, ઐર્વ, જમ ગિન
૧૦૦	છત્રલ	૩ ૩ બ્યાસ	જાતમ	"	"	૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રાહરપત્ર
૧૦૧	કુંકમા (કુંકમાની)	૩ ૩ ઠાકર	કશ્યપ	"	"	૩ કશ્યપ, વત્સાર, વૈમુવ.
૧૦૨	વિલેની (વિલેની)	૩ ૩ દવે	જાતમ	"	"	૩ જાતમ, અગિરસ, સાંકેત
૧૦૩	ઉડવાડા	૧ ૧ ઠાકર	ભારદ્વાજ	"	"	૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રાહરપત્ર
૧૦૪	પાંચલી	૧ ૧ બેશી	પારાશર	"	"	૩ પારાશર, વસિષ્ઠ, સાંકેત
૧૦૫	વરો (વસુમતી)	૪ ૨ મહેતા	વત્સસ	"	"	૫ વત્સ, રથવન, આમવાન ઐર્વ, જમદગિન
૧૦૬	કહુપુર	૧ ૧ ઠાકર	ઉપમન્યુ	"	"	૫ વસિષ્ઠ, ઇન્દ્રપ્રમદ, ભરદ્વાજ
૧૦૭	વાહોલ	૩ ૨ રાવળ	ભારદ્વાજ	"	"	૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રાહરપત્ર
૧૦૮	વાવડી	૧ મહેતા ૩ મહેતા	શાંડિલ્ય	"	"	૩ શાંડિલ્ય, કશ્યપ, વત્સાર
૧૦૯	સમીચ્છા	૪ ૨ રાવળ	ભારદ્વાજ	"	"	૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રાહરપત્ર
૧૧૦	સરોર	૧ મહેતા ૧ બેશી ૩ ૧ દવે	" " વત્સસ	" " "	" " "	૩ " ૩ " ૫ વત્સ, રથવન, આમવાન ઐર્વ, જમદગિન
		૨ ઠાકર	"	"	"	૫ "

શિવ.	ગણપતિ.	કુંળદેવી.	ભૈરવ.	સત્કાર, દક્ષણા વિશેષ.
ધીનાકપાણી	ખડુરૂપ	તત્પેશરી	ખટુક	૫૦ ગાયો સાથે ૫ અગ્નિહોત્રાને
વટેશ્વર	ઐકદંત	ભીમીયા	"	૯ હાથી સાથે ૩ જળુને
"	"	અન્નપૂર્ણી	અસિતાગ	૩૨ ગાયો સાથે ૪ તેજસ્વીને
"	"	"	"	"
અવટેશ્વર	વિભ્રરાજ	ક્ષેમપ્રહાચારી	સિહાર	૧૦૦ મહોરો સાથે ૩ તેજસ્વીને
"	"	"	"	"
"	મહોદર	ક્ષેમપ્રદા	ખટુક	૩૦ ગાયો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રાને
"	વિભ્રરૂપ	ત્રિપુરાદેવી	મહાકાળ	૩૦ થોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રાને
"	વિભ્રહર	"	ભીષણ	૩૬ ગાયો સાથે ૩ જળુને
"	મહોદર	મહાચૌરી	મહાકાળ	૭ થોડા સાથે દક્ષણા ૧ જળુને
સોમેશ્વર	ઐકદંત	"	ખટુક	મણી, રત્ન, હાથી સાથે ૧ અગ્નિહોત્રાને
"	મહોદર	નેત્રાળકા	અસિતાગ	૧૦૦ મહોરો સાથે ૪ અગ્નિહોત્રાને
મહેશ્વર	ઐકદંત	દુર્ગામહેશ્વરી	ખટુક	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રાને
"	સન્ન્યુપ	મહાવિષા	કાળ	૩૦ ગાયો સાથે ૩ આત્મરાત્રી સાથે વેતાને
શંકર	ઐકદંત	મહાચૌરી	અસિતાગ	૯ ગાયો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રાને
અર્વાશ્વર	વિભ્ર વિનાયક	કોતેશ્વરી	મહાકાળ	૪ જળુને
"	"	"	"	"
અવટેશ્વર	"	અખીકા	ભીષણ	૩૦ થોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રાને
"	"	"	"	"

નં. ક્રમ	ગામનું નામ	કેટલા વસ્તુ કેટલા પ્રવર	કેટલા જમણ તેમની અટક	ગ્રામ	શાખા	વેદ	કયા કયા પ્રવરો તે.
૧૧૦	વડાળી	૩	૨ પંડયા ૧ બેશી	શાંડિલ્ય	માહ્યંદીની	યજુર	૩ શાંડિલ્ય કરચપ, વતસાર
૧૧૧	વલુસમુ	૧	૧ પંડીત	ભારદ્વાજ	"	"	૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રાહરપત્ય
૧૧૨	અગરત	૧	૧ દવે	વસિષ્ઠ	"	"	૩ વસિષ્ઠ, ઈન્દ્રપ્રમદ, ભરદ્વાજ
૧૧૩	પાલડી	૪	૨ બેશી	ભારદ્વાજ	"	"	૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રા- હરપત્ય
૧૧૪	સાંપાવાડા	૩	૨ રાવળ ૧ મહેતા	"	"	"	૩ "
			૨ રાવળ	"	"	"	૩ "
૧૧૫	કાંબળી	૧	૧ રાવળ	"	"	"	૩ "
૧૧૬	શંખનપુર	૧	૧ પંડયા	"	"	"	૩ "
૧૧૭	માહાવડા	૧	૧ પંડયા	"	"	"	૩ "
૧૧૮	હાથરી	૪	૨ રાવળ ૨ બેશી	"	"	"	૩ "
૧૧૯	હાથરી	૩	૨ બ્યાસ	વતસસ	"	"	૫ વતસસ, રચવન, આમ વાન, આર્વ જમહગિન
૧૨૦	ગોરતોલી	૧	૧ પંડયા ૧ બ્યાસ	ભારદ્વાજ	"	"	૫ ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રાહરપત્ય
૧૨૧	સુભાસલુ	૧	૧ મહેતા	શાંડિલ્ય	"	"	૩ શાંડિલ્ય, કરચપ, વતસાર
૧૨૨	સોલુ	૧	૧ પંડયા	ગર્ગ	"	"	૫ ગર્ગ, રચવન, આમવાન આર્વ, જમહગિન
૧૨૩	બલ્લીસણા	૩	૨ બ્યાસ	ભારદ્વાજ	"	"	૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, પ્રાહરપત્ય
૧૨૪	ત્રેંટ	૩	૧ બેશી ૧ રાવળ	"	"	"	૩ "
			૧ પંડયા	"	"	"	૩ "
૧૨૫	ઘેરપુર	૬	૧ બેશી ૧ બ્યાસ	વતસસ	"	"	૫ વતસસ, રચવન, આમવાન આર્વ, જમહગિન

શિવ.	ગણપતિ.	કુળદેવી.	ભેરવ.	સતકાર, દક્ષણા વિશેષ.
અવટેશ્વર	મહોદર	ઝૈરી	આનંદ	૩૦ થોડા સાથે ૩ જણને
"	એકદંત	બહીશ્વરી	રૂરૂ	૧૦ યોદ્ધાન સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
પંચશીવ	વિભ્રહર	દુર્ગા	"	૯ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	૩૨ ગાયો સાથે ૪ અગ્નિહોત્રીને
વટેશ્વર	એકદંત	ઝૈરી	સિંહાર	૩૦ થોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	"
"	"	ક્ષેમમહા	મહાકાળ	યોદ્ધાન સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
"	વિશ્વરૂપ	દુર્ગબહીશ્વરી	"	૧૦૦ મહોરો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
"	"	બહીશ્વરી	"	૬ હાથી સાથે ૧ સ્માર્ત કર્મકુશળને
"	એકદંત	શાકંબરી	આનંદ	૩૨ થોડા સાથે ૪ જણને
"	"	"	"	"
"	"	ઝૈરી	"	૫૦ ગાયો સાથે ૩ જણને
"	"	"	"	"
"	વિભ્રવીનાથક	પુષ્પાદેવી	"	૧ જણને
"	વક્રતુલ	અંબાલ	કાળ	૧૦ ગાયો સાથે ૧ જણને
"	મહોદર	ત્રિપુરાતક	માહાકાળ	૭ થોડા રથ સાથે ૧ જણને
"	બહુરૂપ	ત્રાંબીકા	રૂરૂ	૩૦ થોડા સાથે ૩ જણને
"	"	અનંપૂર્ણા	સિંધણ	૩૦ થોડા સાથે સ્માર્ત ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	"
નંદીશ્વર	એકદંત	નંદિશ્વરી	આનંદ	૧૦૦ મહોરો સાથે ૧ જણને

ક્રમ નં.	ગામનું નામ.	કુલ કેટલા	તેમની અટક કેટલા જણ.	ગોત્ર.	શાખા.	વેદ.	કેટલા પ્રવર.	કયા કયા પ્રવરો તે.
૧૨૬	અમરાસી	૩	૨ મહેતા	ભારદ્વાજ	માધ્યંદીની	યજુર	૩	૩ ભારદ્વાજ, અંગિરસ, આ- હસ્તપત્ય
	(અમરાસી)		૧ બેશી	"	"	"	૩	"
૧૨૭	સરસાબ્ય	૩	૨ બ્યાસ	"	"	"	૩	"
			૧ બેશી	"	"	"	૩	"
૧૨૮	વીછણી	૧	૧ બ્યાસ	"	"	"	૩	"
૧૨૯	વટુવા	૧	૧ રાવળ	"	"	"	૩	"
૧૩૦	રંગપુર	૧	૧ બ્યાસ	અર્જ	"	"	૫	૫ અર્જ, અયન, આત્રવાન, જમદગિન
૧૩૧	ગાંધી	૧	૧ મહેતા	કસ્થપ	"	"	૩	૩ કસ્થપ, વત્સાર, વૈધુવ
૧૩૨	જળપુર	૧	૧ મહેતા	કસ્થપ	"	"	૩	"
૧૩૩	હેરોલી	૩	૨ બ્યાસ	વત્સસ	"	"	૫	૫ વત્સ, અયન, આત્રવાન ઓર્થ જમદગિન
			૧ બેશી	"	"	"	૫	"
૧૩૪	વાડકી	૪	૨ પંડ્યા	ભારદ્વાજ	"	"	૩	૩ ભારદ્વાજ, અંગિરસ, આહસ્તપત્ય
			૨ મહેતા	"	"	"	૩	"
૧૩૫	લોલાડ	૫	૨ રાવળ	કસ્થપ	"	"	૩	૩ કસ્થપ વત્સાર, વૈધુવ
			૩ બેશી	ભારદ્વાજ	"	"	૩	૩ ભારદ્વાજ, અંગિરસ આ હસ્તપત્ય
૧૩૬	વારાહી	૩	૨ મહેતા	પારાસર	"	"	૩	૩ પારાસર, વસિષ્ઠ, સાંકત
			૧ બેશી	"	"	"	૩	"
૧૩૭	સાદરા	૧	૧ ઉપાધ્યાય	ભારદ્વાજ	"	"	૩	૩ ભારદ્વાજ, અંગિરસ, આ- હસ્તપત્ય
૧૩૮	વડગામ	૩	૨ પંડ્યા	જીપમન્થુ	"	"	૩	૩ વસિષ્ઠ, ઈન્દ્રપ્રમદ, ભરદ્વાજ,
			૧ મહેતા	"	"	"	૩	"
૧૩૯	સેવાળા	૧	૧ મહેતા	કૌશીક	"	"	૩	૩ કૌશીક, ઔશીક, અં- ગિરસ.
૧૪૦	લોડીઆલી	૧	૧ બ્યાસ	ભારદ્વાજ	"	"	૩	૩ ભારદ્વાજ, અંગિરસ, આ- હસ્તપત્ય
૧૪૧	સીખડી	૪	૨ પંડ્યા	"	"	"	૩	"
			૨ મહેતા	"	"	"	૩	"
૧૪૨	જીભડી	૩	૨ કાકર	"	"	"	૩	"
			૧ મહેતા	"	"	"	૩	"
૧૪૩	નોરતા	૧	૧ પંડ્યા	"	"	"	૩	"
૧૪૪	વિગોદા	૪	૪ રાવળ	"	"	"	૩	"

શિવ.	અણપતિ.	કુળદેવી.	કૌરવ	સત્કાર, દક્ષણા વિશેષ.
અચલેશ્વર	એકદંત	શિવાદેવી	આનંદ	૯ કાથી સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	વક્રતુંડ	દુર્ગાદેવી	અસિતાંબ	૩૦ લોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	ખડ્ગરૂપ	કાળીકાદેવી	કાળ	૫૦૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
"	અઘ્રાણી	તત્પેશ્વરી	ખટ્વક	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
"	એકદંત	ગૌરી	"	૭ લોડા રથ સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
બટાધર	વિભ્રકર	તત્રાંબિકા	આનંદ	૧૦૦ મહોરો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
વિધનાથ	વિભ્રક	ક્ષેમપ્રતા	"	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
વટેશ્વર	"	વટેશ્વરી	"	૩ અગ્નિહોત્રીને
"	એકદંત	દુર્ગાદેવી	"	૮ કાથી સાથે ૪ અગ્નિહોત્રીને
"	"	દુર્ગાંબિકા	રૂરૂ	૩૦ લોડા સાથે ૫ જલુ ધનેશ્વરી ધર્મજ્ઞને
"	"	"	"	
વિધનાથ	વિદનકર	વશ્વેશ્વરી	સંકાર	૬૦ લોડા સાથે ૩ જલુને
"	એકદંત	શાંતિદેવી	ભીષણ	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
"	ખડ્ગરૂપ	તત્રાંબિકા	"	૧૨ ગાયો સાથે ૩ જલુ અગ્નિહોત્રીને
"	એકદંત	ગૌરીદેવી	ખટ્વક	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
"	ભાલચંદ્ર	વશ્વેશ્વરી	સંકાર	૨થ સાથે ધોળા લોડા સહીત ૧ અગ્નિહોત્રીને
"	વિભ્રવિનાયક	ખડ્ગધા	ભીષણ	૮ લોડા સાથે ૪ જલુને
"	એકદંત	ભૂમિદેવી	રૂરૂ	૩૦ ગાયો સાથે ૩ જલુ અગ્નિહોત્રીને
વિધનાથ	વિભ્રવિનાયક	ભૂમિદેવી	આનંદ	૧૦૦ મહોરો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
વિશ્વેશ્વર	ભાલચંદ્ર	વિભ્રકરી	"	ચતુરવેલી સ્માર્ત કર્મવાદી

નં. અનુક્રમ	મામનું નામ	કેટલા વચ્ચે	તિમની અટક કેટલા બચ્.	ગોત્ર.	શાખા.	વેદ.	કયાં કયાં પ્રવરી તે.
૧૪૫	જીપકાર	૪	૪ રાવળ	ભારદ્વાજ	માધવ'હીની	યજુર	ભારદ્વાજ, અગ્નિરસ,
૧૪૬	માસી(મી.)	૪	૪ રાવળ	"	"	"	" [આઉત્તરપર]
૧૪૭	વિનાયકપુર	૪	૪ રાવળ	"	"	"	"
૧૪૮	કાલોદર	૪	૪ રાવળ	"	"	"	"
૧૪૯	કુંકસ	૪	૪ રાવળ	"	"	"	"
૧૫૦	દશસ્થળી	૪	૪ રાવળ	"	"	"	"
૧૫૧	મશાલી	૪	૪ રાવળ	"	"	"	"
૧૫૨	દુદોશણ	૪	૪ રાવળ	"	"	"	"
૧૫૩	કોકતા	૪	૪ રાવળ	"	"	"	"
૧૫૪	ધારવાણ	૪	૪ રાવળ	"	"	"	"
૧૫૫	નગવાણ	૪	૪ રાવળ	"	"	"	"
૧૫૬	મનાદા	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૫૭	કુંભાણ	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૫૮	ખારી	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૫૯	મલેબ	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૬૦	દેલાણ	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૬૧	સમી	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૬૨	ગીલીયા	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૬૩	સોદવ	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૬૪	આબેબ	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૬૫	આવાસુળ	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૬૬	કુવાણ	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૬૭	જાખલી	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૬૮	કુછોથ	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૬૯	ધમાણ	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
૧૭૦	મભરવાડી	૨	૧ મહેતા	"	"	"	"
			૧ બેશી	"	"	"	"

દાન પ્રકરણ ૬ હું-સિહોર

શ્રી મુળરાજ મહારાજ ગુર્જરાધર્મીએ સિંહર-સિહોર

અનુક્રમ નં.	ગામનું નામ.	કેટલા જીરવે	કેટલા જીરવે	ગામ.	શાખા	વે.	કયા કયા પ્રવરો તે.
૧	ગિંહપુર (સિહોર)	૧૦	૪ દેવે ૭ બની	કૃષ્ણાચાર્ય	માધ્યદીની આશીસયની	યજુર	અન્વેયઆર્યો નસસાવાશી પૂજર્ગ અથવા આતેવાન ઓર્વ, બાદશી અ પાંચ
			૪ બેશી	ભારદ્વાજ	માધ્યદીની	યજુર	૩ ભારદ્વાજ, અગરસ, આપરપાટ
૨	વઢવાણ	૬	૨ પંડયા ૨ બેશી	ગૌતમ	"	"	૩ ગૌતમ, અગરસ, મંકત
			૨ દેવે	ઉત્તર	"	"	૧ ભારદ્વાજ, અગરસ
૩	ગુંદી	૫	૨ પંડીન ૩ મહેતા	વસિષ્ઠ	"	"	આપરપાટ
				વસિષ્ઠ	"	"	ઉત્તર, અગરસ, મંકત
૪	વાટડી	૧	૧ બ્યાસ	ઉપમન્યુ	આશીસયની	યજુર	૩ વસિષ્ઠ, અગરસ, મંકત
૫	ગોહીલવાડું	૬	૨ પંડયા ૪ મહેતા	શાહિદ	માધ્યદીની	યજુર	૩ શાહિદ, ૨ શ્યપ, વસાર
૬	પીપરાલી	૩	૧ આચાર્ય	ભારદ્વાજ	"	"	૩
			૨ પાઠક	ગૌતમ	"	"	૩ ભારદ્વાજ, અગરસ, આપરપાટ
૭	બીનલાણા	૧	૧ અચાર્ય	સૌનક	આશીસયની	યજુર	૩ ગૌતમ, અગરસ, મંકત
૮	મગલાણા	૬	૨ પંડયા ૨ મહેતા	વસિષ્ઠ	માધ્યદીની	યજુર	૧ સુનક, અગરસ
			૨ ઉપાધ્યાય	ગૌતમ	"	"	૩ વસિષ્ઠ, ઉપમન્યુ, ભારદ્વાજ
૯	દેગમાણા	૨	૧ આચાર્ય	ગર્ગ્ય	"	"	૩ શાહિદ, અગરસ, મંકત
			૧ પંડયા	"	"	"	૫ પૂજર્ગ અથવા આતેવાન, ઓર્વ બાદશી
૧૦	વઢાભિપુર (વળા)	૧૨	૧ રાવળ ૧ બ્યામ ૩ મહેતા	કુતસ	"	"	૫
			૩ પંડયા	શાહિદ	"	"	૩ કુતસ, અગરસ, માંધાતા
			૧ ત્રવાડો	કૌટિલ્ય	કૌટિલ્ય	મામ	૩ અન્વેયઆર્યો નસસાવાશી
			૧ દેવે	ગૌતમ	માધ્યદીની	યજુર	૩ ભારદ્વાજ, અગરસ, આપરપાટ
			૨ મહેતા	કશ્યપ	"	"	૩ શાહિદ, ૨ શ્યપ, વસાર

વિભાગને દાન પત્રક વ

વિભાગને ગામ-દક્ષણાદિ જે આપ્યું તેની યાદી, ગાંત્રા ૯૦ ની

શિવ	ગણપાત	કુળ દેવી	ભૈરવ	સત્કાર, દક્ષણા વિશેષ.
નિલકંઠ	વિવ્રહર	અન્નપૂર્ણા	સિંહા	બ્રહ્મકુંડ અને સરોવર કાંઠે નિલકંઠ મ- હાશિવાલયમાં સિહપુર-સોનાનાં કંડાં ગાયો, પુજનાં પાત્રો સહીત ૧૦ અ- ગ્નિહોત્રીને પુજા કરીને આપી પ્રસન્ન કયો.
"	"	"	"	
"	"	"	"	
વિશ્વનાથ	"	દુર્ગાવર્ચસ્વેશ્વરી	સિંહાર	ભોગવા નદી કાંઠે ૨૦ થોડા સાથે કંડાં પુજા પાત્રો સાથે ૬ અગ્નિહોત્રીઓ ને પુજા કરીને.
"	"	વિર્ચસ્વેશ્વરી	"	
"	"	"	"	
"	વક્રકુંડ	મહાકાળી	ભિષ્ણુ	શોભના નદી કાંઠે ૫ અગ્નિહોત્રમાં કુચળ ને ૫૦ ગોદાન સાથે પુજા પાત્રો
"	"	"	"	
અભિષેકાતા	એકદંત	હીંગલાબ	સંહાર	નદી કાંઠે શીવજી છે અગ્નિહોત્રી ૧ ને ૩૦ ગાયો સાથે પુજા પાત્ર ૬ અગ્નિહોત્રીને ૩૦ હાથી
મહેશ્વર	"	જિમા	આનંદ	
"	"	"	"	
"	"	ગૌરી	"	૩ અગ્નિહોત્રીને ૧૫ થોડા સાથે
"	"	"	"	
"	"	મહાગૌરી	ભિષ્ણુ	૧ અગ્નિહોત્રીને ૩ રથ સાથે
"	"	"	"	જોતમી નદી કાંઠે ૬ અગ્નિહોત્રીને ૬૦ થોડા સાથે
"	"	"	"	
"	"	"	"	
"	મહેશ્વર	વિર્ચસ્વેશ્વરી	"	૨ અગ્નિહોત્રીને ૩૦ ગાયો સાથે નદી કાંઠે
"	"	"	"	
"	"	તર્કેશ્વરી	"	૧૦૦ થોડા સાથે દક્ષણા ૧૨ જલુ અ- ગ્નિહોત્રીને જમ્બા કમળો થાય છે તેવાં સરોવરથી સોભતું સ્થળ.
"	"	"	"	
"	"	"	"	
"	વિવ્રહર	પુષ્પમૃગદેવી	આનંદ	
"	"	"	"	
"	"	"	"	

અનુક્રમ નં.	આમનું નામ.	કેટલા વર્ષો.	તેમની અટક કેટલા બધી	ગોત્ર.	શાખા.	વેદ.	કેટલા પ્રવર.	કયાં કયાં પ્રવરો તે.
૧૧	કાનડા	૩	૧ ઠાકર ૧ દવે ૧ બેશી	પારાસર ગૌતમ ભારદ્વાજ	માધ્યંદીની " "	યજુર " "		૩ પારાસર, વસિષ્ઠ સાંકેત્ય ૩ ગૌતમ, અગિરસ, સાંકેત્ય ૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, આહસ્તપત્ય
૧૨	ધાંધળી	૩	૨ પંડ્યા	"	"	"		૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, આહસ્તપત્ય
૧૩	પ્રજાસ (પાટણ)	૬	૧ મહેતા ૨ પંડ્યા ૧ મહેતા ૨ છપાહ્યા	કૌશીક વસિષ્ઠ શાંડિલ્ય મોડબ	" " " "	" " " "		૩ કૌશીક, ઔશીક, અગિરસ ૩ વસિષ્ઠ, ઇન્દ્રપ્રમદ, ભરદ્વાજ ૩ શાંડિલ્ય, કશ્યપ, વત્સાર ૫ મોડબ, ચ્યવન, આત્મવાન ઔર્વ, જમદગિન
૧૪	સોનપુર (સોનપદ)	૩	૧ બ્યાસ ૩ ઠાકર	લૌંગાક્ષિ ગર્જ	" "	" "		૩ લૌંગાક્ષિ, પીષપલાદ અસિત ૫ ગર્જ, ચ્યવન, આત્મવાન ઔર્વ, જમદગિન
૧૫	મેહલાણ (મેહવાણ)	૩	૧ દવે ૧ બેશી ૧ છપાહ્યા	ભારદ્વાજ " "	" " "	" " "		૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, આહસ્તપત્ય ૩ " ૩ "
૧૬	વરેલી (વરલ)	૫	૨ મહેતા ૩ બેશી	શૌનક મોડબ	આશ્વલાયની માધ્યંદીની	ઋગ્ યજુર		૧ શુનક. ૫ મોડબ, ચ્યવન, આત્મવાન ઔર્વ, જમદગિન
૧૭	રામપુર	૧	૧ પંડીત	ગૌતમ	"	"		૩ ગૌતમ, અગિરસ, સાંકેત્ય
૧૮	ફરિઆદક	૪	૨ રાવળ ૨ પંડ્યા	ભાર્ગવ "	" "	" "		૫ ભુગુ, ચ્યવન, આત્મવાન, ઔર્વ, જમદગિન
૧૯	સેવડા	૨	૧ પંડ્યા	વત્સલ	કૌશીક	શાંભવેદ		૫ વત્સલ, ચ્યવન, આત્મવાન ઔર્વ, જમદગિન
૨૦	હાથશીણી	૩	૧ મહેતા ૨ પંડ્યા ૧ છપાહ્યા	" પારાસર કૌશીક	માધ્યંદીની આશ્વલાયની	યજુર ઋગ્		૩ પારાસર, વસિષ્ઠ, સાંકેત્ય ૩ કૌશીક, ઔશીક, અગિરસ.
૨૧	બજસરા (બકસજી)	૧	૧ દવે	ગૌતમ	માધ્યંદીની	યજુર		૩ ગૌતમ, અગિરસ, સાંકેત્ય ૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, આહસ્તપત્ય
૨૨	વલાવડા	૬	૧ પંડ્યા ૨ દવે ૧ મહેતા ૨ બ્યાસ	ગૌતમ ભારદ્વાજ કાશ્યપ ભારદ્વાજ	" " " "	" " " "		૩ પારાસર, વત્સાર, વૈશંપય. ૩ ભારદ્વાજ, અગિરસ, આહસ્તપત્ય
૨૩	ઘોરપુર (ઘોઘા)	૨	૧ મહેતા ૧ દવે	પારાસર "	" "	" "		૩ પારાસર, વસિષ્ઠ, સાંકેત્ય ૩ "

શિવ.	ગણપતિ.	કુળદેવી.	કેરવ.	સત્કાર, દક્ષણા વિશેષ.
સોમનાથ	મહોદર	ભદ્રકાળી	બટુક	૩૦ ગાયો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	
"	"	"	"	
મહેશ્વર	લખોદર	ભમાદેવી	કાળકૈરવ	૬૦ ઘોડા સાથે ૩ જળુને
સોમનાથ	એકદંત	મહેશ્વરી	રૂરૂ	૬ અગ્નિહોત્રીને ૬૦ ખાદાન સાથે
"	"	"	"	
"	"	"	"	
"	"	ગૌરો	"	૩ જળુને પુજન કરીને
કામનાથ	"	સાકંભરી	અસિતાંચ	૩૦ ગાયો સાથે ૩ જળુને
"	"	"	"	
માહેશ્વર	"	ભમાદેવી	આનંદ	૩ હાથી સાથે ૩ જળુને
"	"	"	"	
રામેશ્વર	સનમુખ	માહેશ્વરી	"	૧૦૦ મોહોરો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
શંકર	એકદંત	ગૌરી	મહાકાળ	માહેશ્વરી નદી કાંઠે ૬૦ હાથી સાથે જળુ ૪ ને
યજ્ઞેશ્વર	મહોદર	મહાલક્ષ્મી	ભીષણ	૩૦ ગાયો સાથે ૨ અગ્નિહોત્રીને મા-લેશ્વરી નદી કાંઠે
"	"	"	"	
"	સનમુખ	કાશ્યપરી	આનંદ	૬ હાથી સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
દુર્ગેશ્વર	વિપ્રહર	દુર્ગામહેશ્વરી	ભીષણ	૧ રથ ઘોડા સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
વટેશ્વર	વકેતુડ	અન્નપૂર્ણા	મહાકાળ	૬ સોનાનાં કાંકણ સાથે ૬ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	
"	"	"	"	
"	"	"	"	
વારનાથ	ધૂમ્રકેતુ	તત્પેશ્વરી	ભીષણ	સામુદ્ર કાંઠે ૭ રથ ઘોડા સાથે ૨ જળુને
"	"	"	"	

ક્ર. સં.	માનનું નામ	જિલ્લો	તેમની અટક	જોત.	શાખા.	વેદ.	કયાં કયાં પ્રવરે તે.
૨૪	સુરકા	૩	૨ પંડ્યા ૧ મહેતા	ભારદ્વાજ શાંડિલ્ય	માધ્વદીની	યજુર	૩ પારાસર, વસિષ્ઠ, સાંકત
૨૫	ધ્યામલી	૩	૧ બેશી ૧ મહેતા	અર્જ ભારદ્વાજ	"	"	૩ અર્જ, ચ્યવન, આસવાન ઔર્વ, જમદગ્નિ
૨૬	વારસીજ	૩	૧ ઠાકર ૨ દવે ૧ બેશી	" શાંડિલ્ય "	"	"	૩ ભારદ્વાજ, અંગિરસ, આ- હરપર્ય
૨૭	બરોડા (વરોડા)	૩	૨ બ્યાસ ૧ ઉપાધ્યાય	હર્યપ ભારદ્વાજ	"	"	૩ શાંડિલ્ય, હર્યપ, વતસાર, હર્યપ, વતસાર, વૈધુવ
૨૮	માલવાડા	૧	૧ દવે	અંદ્રાની	"	"	૩ ભારદ્વાજ, અંગિરસ, આ- હરપર્ય
૨૯	અંદીસર	૩	૨ પરોત ૧ ઉપાધ્યાય	હર્યપ "	"	"	૩ અનેવ, અર્ચનાનસ સાવામી
૩૦	લમીજ	૧૦	૨ મહેતા ૩ પંડ્યા ૨ ઉપાધ્યાય	વતસ શાંડિલ્ય ભારદ્વાજ	"	"	૩ હર્યપ વતસાર, વૈધુવ વતસ, ચ્યવન, આસવાન ઔર્વ, જમદગ્નિ
૩૧	અંપિદર (અંપોદર)	૨	૧ દવે ૧ બેશી	જોબિલ ઝોતમ	કૌશમી માધ્વદીની	શામ યજુર	૩ જોબિલ અસિત, દેવળ ૩ ઝોતમ, અંગિરસ, સાંકત
૩૨	દેલવાડા જીનાદેલવાડા	૩	૩ પાઠક	ઝોતમ	"	"	૩ "
૩૩	આશાવડી (અશાવલ.) (અસારવા.)	૩	૨ બ્યાસ ૧ બ્યાસ	ભારદ્વાજ વતસ	"	"	૩ ભારદ્વાજ અંગિરસ સાંકત વતસ, ચ્યવન, આસવાન ઔર્વ, જમદગ્નિ
૩૪	શાનાવડા.	૩	૩ મહેતા	અર્જ	"	"	૩ અર્જ, ચ્યવન, આસવાન, ઔર્વ, જમદગ્નિ
૩૫	લાડુવા	૩	૨ મહેતા	કૌડિલ્ય	"	"	૩ કૌડિલ્ય, અંગિરસ, આ- હરપર્ય
૩૬	નમરી	૧	૧ દવે ૧ તવાડી	જોબિલ	કૌશમી	શામ	૩ જોબિલ, અસિત, દેવળ,
૩૭	વૈજલકા	૩	૧ પંડ્યા ૧ દવે ૧ મહેતા	વસિષ્ઠ " "	માધ્વદીની	યજુર	૩ વસિષ્ઠ, ઈંદ્રમદ, ભરદ્વાજ, ૩ "
૩૮	કુશરાલી	૧	૧ ઠાકર	વતસ	કૌશમી	શામ	૩ વતસ, ચ્યવન, આસવાન ઔર્વ, જમદગ્નિ

શિવ.	અણુપતિ.	કુળદેવી.	ઐરવ.	સાકાર, દક્ષણ વિશેષ.
ચંદ્રેશ્વર	એકદંત	શીવાદેવી	બીષણુ	૧૦૦ મહોરો સાથે ૩ જણુ
માહેશ્વર	"	કેમાદેવી	કાળભૈરવ	અગ્નિહોત્રીને મનોહર નદી કાઠિ સાપ્તરમી નદી કાઠિ ૧૦૦ લોડા સાથે ૩ જણુઅગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	
"	મહોદર	ચામુંડા	આનંદ	વાતક નદી કાઠિ ૬૦ લોડા સાથે ૩ જણુને
વિશ્વનાથ	"	લક્ષ્મીદેવી	"	વાતક નદી કાઠિ ૩૦ ૨૫ લોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	
અંદીનાથ	"	દુરગાદેવી	બીષળ.	સાપ્ત નદી કાઠિ ૧૦૦ મહોરો સાથે જણુ ૧ ને
"	"	દુર્ગા	"	સાપ્તમી કાઠિ ૩ જણુને ૬ લોડા સાથે
શિ"શંકર	સનમુખ	તર્પેશ્વરી	"	૧૦ અગ્નિહોત્રીને ૧૦૦ બાયો સાથે
"	"	"	"	
"	"	"	"	
માહેશ્વર	એકદંત	કેમાદેવી	કાળભૈરવ	
વિશ્વેશ્વર	વક્રતુંડ	વિશ્વેશ્વરી	મહાકાળ	૨ અગ્નિહોત્રીને ૧૦ ૨૫ સાથે
"	મહોદર	સિદ્ધેશ્વરી	કાળ	૬૦ લોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
સિદ્ધનાથ	વક્રતુંડ	આશપુરી	આનંદ	નદી સાપ્તરમી કાઠિ ૩ હાથી સાથે ૩ થોડાક્યાસીને જ્યાં આશાપુરી ખાતા છે.
"	"	"	"	
સિદ્ધેશ્વર	મહોદર	મહાલક્ષ્મી	"	૬ ૨૫ સાથે ૩ જણુ માહાલક્ષ્મીના ઉપાસકને
"	વિષ્ણુવિનાયક	સિદ્ધીમદા	સિદ્ધાર	૩ અગ્નિહોત્રીને
વિશ્વનાથ	એકદંત	અન્નપૂર્ણી	"	૧ અગ્નિહોત્રીને
વેળનાથ	વિઘ્નરૂપ	મહાલક્ષ્મી	આનંદ	૧૫ લોડા સાથે ૩ જણુને
"	"	"	"	
શિવજી	એકદંત	સુધા	બદ્ધ	૧૦૦ મહોરો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને

ક્રમ નં.	ગામનું નામ	કુટુંબ વસ્તી	કુટુંબ જમીન અટક	ગોત્ર	શાખા	વંદ	કેટલા પ્રવર	કયાં કયાં પ્રવરો તે.
૩૯	પરવાલા	૩	૨ પાઠક ૧ બેશી	કરચપ	માધ્યંદીની	યજુર	૩	કરચપ, વસાર, વૈધુવ
૪૦	જીમરવાડા	૩	૧ મહેતા ૧ દવે	લોગાક્ષી	"	"	૩	લોગાક્ષી, "પિંપલાદ, અ- સિત.
૪૧	ધારકું	૨	૧ બેશી ૧ પંડ્યા	શાંડિય	"	"	૩	શાંડિય કરચપ, વસાર
૪૨	સેલાણા	૩	૧ પંડ્યા ૨ બેશી	પારાશર	"	"	૩	પારાસર, વસિષ્ઠ, સાંકેત
૪૩	કુટલાણા	૩	૨ રાવળ ૧ બેશી	જોતમ	"	"	૩	જોતમ અગિરસ, સાંકેત
૪૪	ગોડલ	૧	૧ મહેતા (તવાડી)	વસસ	કૈશમી	શામ	૫	વસસ, ચયવન, આમવાન, આર્વા જમદાંગ
૪૫	દાનવાર	૩	૨ મહેતા ૧ બેશી	જોતમ	માધ્યંદીની	યજુર	૩	જોતમ, અગિરસ, સાંકેત
૪૬	સરવહી	૧	૧ બ્યાસ	વસિષ્ઠ	"	"	૩	બારદાજ, અગિરસ, પ્રાહરપત્ય
૪૭	જીમરાળા	૬	૨ કાકર ૧ બેશી	બારદાજ	"	"	૩	બારદાજ, અગિરસ, પ્રાહરપત્ય
૪૮	લાઠી	૩	૩ મહેતા ૨ મહેતા	"	"	"	૩	"
૪૯	જાંજુઆ	૪	૧ બેશી ૩ પાઠક	"	"	"	૩	"
૫૦	સાણદ	૪	૧ મહેતા ૨ પંડીત	વસિષ્ઠ	"	"	૩	વસિષ્ઠ, ઈંદ્રમંદ, બરદાસ.
૫૧	મગોડી	૧	૨ મહેતા ૧ મહેતા	કરચપ	"	"	૩	કરચપ, સત્સાર, વૈધુવ,
૫૨	તલાબ (તુલબપુર)	૩	૨ બ્યાસ ૧ મહેતા	બારદાજ	"	"	૩	બારદાજ, અગિરસ, પ્રાહરપત્ય
૫૩	નીધવા	૧	૧ રાવળ	જોતમ	"	"	૩	જોતમ, અગિરસ, સાંકેત,

શિવ.	ગણપતિ.	કુળદેવી.	કૈરવ.	સાકાર, દક્ષણા વિશેષ.
સિદ્ધશ્વર	એકદંત	સિદ્ધશ્વરી	આનંદ	૯ ઘોડા સાથે ૩ જળુને
સદાશીવ	"	મહાગૌરી	મહાકાળ	૮ રથ સાથે ૩ જળુને
"	"	"	"	
ઉમાકાંત	"	મહાલક્ષ્મી	સિંહાર	મોક્ષદાયની નદી કાંઠે ૨ જળુને સોના
સોમનાથ	સન્મુખ	વિષ્ણુરી	અટ્ટક	કડાં તથા રથ સાથે
શંકર	એકદંત	ગૌરી	અસિતાંગ	૯ ઘોડા સાથે ૩ જળુને
મહાશ્વર	વક્રતુંડ	ઉમાદેવી	અટ્ટક	૧૦૦ મહોગે સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
સિદ્ધનાથ	મહોદર	સિદ્ધશ્વરી	આનંદ	૩૦ ગાયો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	
મહાશ્વર	એકદંત	ઉમાદેવી	"	૧૦ ગાયો સાથે ૧ જળુને
"	"	લેમખદા	શિષણુ	૬૦ ગાયો સાથે ૬ જળુને
"	"	"	"	
"	"	"	"	
"	"	"	"	૩ અગ્નિહોત્રીને
સિદ્ધનાથ	મહોદર	સિદ્ધશ્વરી	"	૮ હાથી સાથે ૪ અગ્નિહોત્રીને
"	"	લક્ષ્મીદેવી	"	૪ જળુ વચ્ચે
"	"	સિદ્ધશ્વરી	આનંદ	૧૦૦ ગાયો સાથે ૧ જળુને
"	"	"	"	૩૦ ઘોડા સાથે ૩ જળુને
"	"	"	"	
"	"	"	"	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને

અનુક્રમ નં.	આમનું નામ.	કેટલા વસ્ત્રો.	તેમની અટક કેટલા જણ.	ગ્રામ.	શાખા.	વેદ.	કેટલા પ્રવર.	કયાં કયાં પ્રવરો તે.
૫૪	બોદી	૩	૨ પંડયા	ભાજીવ	માધ્યંદીની	યજુર	૫	પશુગુ, ચ્યવન, આમવાન, ઓર્વ, જમદગિન,
૫૫	બોદાલી	૪	૧ બેશી ૨ બ્યાસ ૧ મહેતા	કરચપ	"	"	૩	કરચપ, વત્સાર, વૈધુવ,
૫૬	વાછકપુર	૩	૧ બેશી ૨ મહેતા	શાંડિલ્ય	"	"	૩	શાંડિલ્ય, કરચપ, વત્સાર
૫૭	સરધાર	૩	૧ બેશી	ભારદ્વાજ	"	"	૩	ભારદ્વાજ, ચ્યવન, આમવાન, ઓર્વ, જમદગિન,
૫૮	અરણ	૩	૨ રાવળ ૨ ઠાકર	શાંડિલ્ય	"	"	૩	શાંડિલ્ય, કરચપ, વત્સાર
૫૯	સોહોદર	૧	૧ રાવળ	ભાજીવ	"	"	૫	પશુગુ, ચ્યવન, આમવાન, ઓર્વ, જમદગિન,
૬૦	દીટમી	૧	૧ ભુપાલયા	ગર્ગ	"	"	૫	ગર્ગ, ચ્યવન, આમવાન, ઓર્વ, જમદગિન,
૬૧	વાંકકુ	૩	૨ બેશી ૧ મહેતા	શાંડિલ્ય	"	"	૩	શાંડિલ્ય, કરચપ, વત્સાર,
૬૨	કુંઠવાવ	૩	૩ દીક્ષીત	પારાશર	"	"	૩	પારાશર, વસિષ્ઠ, સાંકેત
૬૩	આશાપુર (અસારવા)	૪	૨ પંડયા ૨ બેશી	શાંડિલ્ય	"	"	૩	શાંડિલ્ય, કરચપ, વત્સાર
૬૪	કોટડા	૩	૧ દેવે ૨ મહેતા	કરચપ	"	"	૩	કરચપ, વત્સાર, વૈધુવ.
૬૫	પણસોરા	૩	૩ દેવે (દિક્ષીત)	ભારદ્વાજ	"	"	૩	ભારદ્વાજ, આંબિરસ, પ્રા- હરપરચ
૬૬	દહેગામ	૩	૩ ઠાકર	"	"	"	૩	"
૬૭	બ્રાહ્મગામ	૩	૩ પંડયા	કરચપ	"	"	૩	કરચપ, વત્સાર, વૈધુવ.
૬૮	ટંકવા	૧	૧ મહેતા	"	"	"	૩	"
૬૯	વગડી	૧	૧ બ્યાસ	પારાશર	"	"	૩	પારાશર, વસિષ્ઠ, સાંકેત
૭૦	અસલાલી	૩	૨ પંડયા	ભારદ્વાજ	"	"	૩	ભારદ્વાજ, આંબિરસ, પ્રાહરપરચ
૭૧	બોખડી	૩	૧ બેશી ૨ રાવળ ૧ મહેતા	પારાશર	"	"	૩	પારાશર, વસિષ્ઠ, સાંકેત

શિવ.	ગણપતિ.	કુળદેવી.	ભૈરવ.	સાક્ષર, દક્ષા વિગેરે.
સિદ્ધનાથ	એકદંત	ભૈરવદા	આનંદ	૩ રથ સાથે ૩ જળુને
મહેશ્વર	"	ભૈરવદેવી	મહાકાળ	૮ થોડા સાથે ૪ જળુને
"	"	"	"	"
સિદ્ધેશ્વર	મહોદર	સર્વસીદ્ધી	ભીષણ	૩૦ થોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	"
"	"	સીધીદેવી	સિંહાર	૯ થોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	"
"	"	સર્વસીધીદેવી	"	૩૦ ગાયો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
મહેશ્વર	એકદંત	ભૈરવદેવી	"	૧૦૦ મોહોરો સાથે ૧ જળુને
મહીનાથ	સનમુખ	"	ભીષણ	૮ રથ હાથી સાથે ૧ જળુને
મહેશ્વર	એકદંત	"	કાળભૈરવ	૬૦ ગાયો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	ગૌરીદેવી	આનંદ	૧૦૦ પહોરો સાથે ૩ જળુને
નિલકંઠ	વિપ્રહર	આશાપુરી	ભીષણ	૮ થોડા સાથે ૪ અગ્નિહોત્રીને
શીવ	એકદંત	શીવદેવી	મહાકાળ	૧૦ રથ સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
મહેશ્વર	સનમુખ	આર્યુડા	આનંદ	૯ રથ સાથે
"	"	"	"	૩૦ થોડા સાથે ૩ જળુને
"	એકદંત	ભૈરવદેવી	કાળ	"
શંભુ	વિપ્રરાજ	સુભાદેવી	મહાકાળ	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
ગુપ્તનાથ	મહોદર	તત્પેશ્વરી	આનંદ	૩૦ ગાયો સાથે ૧ જળુને
દુષેશ્વર	"	દુર્ગામાતા	ભીષણ	૯ થોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
મહેશ્વર	એકદંત	કૃષ્ણદેવી	"	૯ થોડા સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
"	"	"	"	"

અનુક્રમ નં.	ગામનું નામ	દેહલા વચ્ચે દેહલા જણુ નેમની અટક	ગોત્ર	શાખા	વેદ	દેહલાં પ્રવર	કયાં કયાં પ્રવરો તે.
૭૨	ભાલજ	૧ ૧ વ્યાસ	ભારદ્વાજ	માધ્યંદીની	યજુર	૩	ભારદ્વાજ, અંગિરસ, પ્રાહરપત્ય
૭૩	પાટકોલી	૧ ૧ પંડ્યા	ચાંડીલ	"	"	૩	ચાંડીલ, કશ્યપ, વત્સાર
૭૪	અનંતપુર	૧ ૧ મહેતા	ગૌતમ	"	"	૩	ગૌતમ, અંગિરસ, સાંકેત
૭૫	ઉટડી	૧ ૧ મહેતા	ભારદ્વાજ	"	"	૩	ભારદ્વાજ, અંગિરસ, પ્રાહરપત્ય.
૭૬	રીગડી	૧ ૧ જોશી	ભાર્ગવ	"	"	૫	ભુગુ, ચ્યવન, આસવાન, ઔર્ધ્વ જમદગ્નિ
૭૭	લીંગારી	૧ ૧ જોશી	ગૌતમ	"	"	૩	ગૌતમ, અંગિરસ, સાંકેત
૭૮	રૈવનપુર	૧ ૧ જોશી	કશ્યપ	"	"	૩	કશ્યપ, વત્સાર, વૈદ્યવ
૭૯	સોનાળા	૧ ૧ પંડ્યા	વત્સસ	"	"	૫	વત્સ, ચ્યવન, આસવાન, ઔર્ધ્વ, જમદગ્નિ.
૮૦	કુંકડું	૧ ૧ રાવળ	કશ્યપ	"	"	૩	કશ્યપ, વત્સાર, વત્સવ.
૮૧	ઉપલેટા	૧ ૧ જોશી	"	"	"	૩	"
૮૨	પાકલા	૧ ૧ દવે	ગૌતમ	"	"	૩	ગૌતમ, અંગિરસ, સાંકેત
		૨૪૦					
૮૩	દેવપુરી	} આઠી રહેલા ૨૬૧ જણને ૮ આઠ ગાંભો બધા વચ્ચે આપ્યાં છે, તે સમળા ભારદ્વાજ ગોત્રના માધ્યંદીની શાખાના યજુરવેદીજ હતા. તેમનાં ત્રિ-પ્રખર—ભારદ્વાજ, અંગિરસ, પ્રાહરપત્ય હતાં.					
૮૪	નીલોલ						
૮૫	જીવહર						
૮૬	હેલગામ						
૮૭	કુંકો						
૮૮	ટીટોડી						
૮૯	વડવા						
૯૦	દાયરી						

આ દાન પ્રકરણની અ અને વ યાદી ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાશે કે, ઘણેજ ભાગે સર્વ અહરનિશ શિવ ઉપાસનામાં આશક્ત રહેનારનેજ દાન મળેલાં છે. વળી ટોળકીયાને પત્રક ક અંગે દાન લેવું ધારતા નહિ છતાં સત્કાર પુર્વક માન, ગામ, વેશવીક આભૂષણો, હાથી, પ્રતિદિન વૈભવી સુખવાદી બન્યા, અને તેજ પ્રમાણે ઘેર આવતું કાર્ય પ્રસંગતું ખર્ચ પણ ધણુ અને તેમની વર્તણૂકથી પ્રસિદ્ધ રહેલી છે, કન્યાદાન દેતા ધણુ દાતા, રથ, ગાયાદિ જે નિવાસનો કેન્દ્રક પ્રચાર ચાલુ રહેલો છે પણ આગળ કોઈ કન્યાવિધવા અ અધોર

શિવ.	અણપતિ.	કુળદેવી.	ભૈરવ.	સત્કાર, દક્ષણા વિશેષ.
જગદીશ્વર	વિભરાજ	મહાલક્ષ્મી	આનંદ	મોતીઓની માળા સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
વિદ્યેશ્વર	એકદંત	વિભ્રકરી	,,	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
જગદીશ્વર	,,	,,	,,	૧૦૦ મહેરો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
તત્ત્વનાથ	,,	તત્ત્વેશ્વરી	મહાકાળ	૧૦ ગાયો સ. અગ્નિહોત્રીને
વિશ્વનાથ	વક્રતુંડ	અંબાજી	ભીષ્મ	૧ જણને
સિધનાથ	ભાલચંદ્ર	સીદ્ધેશ્વરી	આનંદ	૧૦૦ મહેરો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
,,	,,	અંબીકા	,,	૧ અગ્નિહોત્રીને
,,	એકદંત	સુખદાદેવી	બદ્ધ	૧૦૦ મહેરો સાથે ૧ જણને
વિશ્વનાથ	,,	ભુમાદેવી	આનંદ	૧ અગ્નિહોત્રીને
,,	,,	,,	,,	૧ જણને
સિધનાથ	ગજકર્ણ	સિદ્ધેશ્વરી	,,	૧ અગ્નિહોત્રીને
માહેશ્વર	ભાલચંદ્ર	ભુમાદેવી	,,	સઘળા ૨૧ ગોત્રી હતા.
,,	,,	,,	,,	,,

અગ્નિ હોત્રીઓને કોઈ શ્રોત્ કર્મધારી અને કોઈ સ્માર્ત કર્મધારી, સનાતનિક ધર્મ વેત્તા, એતાં પંદર ગામો સઘળા અગ્નિહોત્રીને મળેલાં છે.

થોડા, રથ, ગાયો, મહેરો, આદિ વૈભવ દાન મળવાથી ગામની જીવજ મળવાથી, દિન રાત્રિ ધણીને છાજતું કરતાં ગ્રામ્યા. તે પ્રકૃતિ અથાપિ મુખી—“ઐદીચ્છો ગામ” એ વિશે- નુ ૧ વૈભવથી કન્યાદાન દેતા, અને વરને યોગ્યતા પ્રમાણે માન-ધન અને સરપાવ આપતા પાંચ કર્મ સ્વર્ગને પશુ કરવું ધારતા નહિ.

ઔદીચ્ય રહસ્ય-દાન પ્રકરણ

ઔદીચ્ય રાજકીઆને ૧૫ ગામે ૩૭ જણ

અનુક્રમ નં.	ગામનું નામ.	કેટલા વરજો	કેટલા જરૂર તેમની અટક	ચોત.	શાખા.	વેદ.	કેટલા પ્રવર	કયાં કયાં પ્રવરો તે.
૧	ખંભાત (ચંચભાલિય)	૬	૩ પંડયા ૩ પંડયા	કૃષ્ણાત્રી	માધ્યંદીની	યજુર	૩	અનેય, આચંનાનસ, સા- વાય.
૨	બ્રાહ્મણોલી	૨	૨ પંડયા	શાંડિલ્ય કરચપ	"	"	"	૩ શાંડિલ્ય કરચપ, વતસાર ૩ કરચપ, વતસાર, વૈશ્વવ
૩	હરીઆળી	૨	૨ પંડયા	"	"	"	૩	"
૪	ખેડા	૨	૨ પંડયા (બ્યાસ)	"	"	ઋગ	૩	"
૫	સિંહસુવા	૫	૨ પંડયા ૩ પંડયા	વસિષ્ઠ વતસસ	"	યજુર	"	૩ વસિષ્ઠ, ઈન્દ્રમંદ, ભરદ્વાસ. ૫ વતસ, ચયવન, આસવાન, ઓર્વ જમદગિન
૬	કનીજ	૧	૧ બ્યાસ	પૌલસ્ત	"	"	"	૫ પૌલસ્ત, ચયવન, આસ- વાન ઓર્વ, જમદગિન
૭	ભાતર	૩	૩ બની	શાંડિલ્ય	"	"	"	૩ શાંડિલ્ય, કરચપ, વતસાર,
૮	હંભાણ	૧	૧ હિપાક્યા	ભારદ્વાજ	"	"	"	૩ ભારદ્વાજ, અંજિરસ, બ્રાહ્મસ્પત્ય
૯	નરકુંડા	૩	૩ બ્યાસ	આંજિરસ	"	"	૩	"
૧૦	મહુધા	૧	૧ બ્યાસ	કરચપ	"	"	"	૩ કરચપ, વતસાર, વૈશ્વવ,
૧૧	રેંગુણ	૩	૩ બેશી	સાંકૃત્ય	"	"	"	૫ સાંકૃત્ય, ચયવન, આસ- વાન ઓર્વ જમદગિન
૧૨	અરિહરા (હરેરા.)	૩	૩ દેવે (પુરોહિત)	કરચપ	"	"	"	૩ કરચપ, વતસાર, વૈશ્વવ
૧૩	હિતરસંડા	૩	૩ હિપાક્યા	"	"	"	૩	"
૧૪	નગર (આંકલાત)	૧	૧ દેવે	શાંડિલ્ય	"	"	"	૩ શાંડિલ્ય, કરચપ, વતસાર.
૧૫	કાચપ	૧	૧ બ્યાસ	વતસસ	"	"	"	૫ વતસ, ચયવન, આસવાન ઓર્વ. જમદગિ

૩૭ એ રીતે ૩૭ જણાએ અગ્નિદેવીએ હતા તે જણાશે.

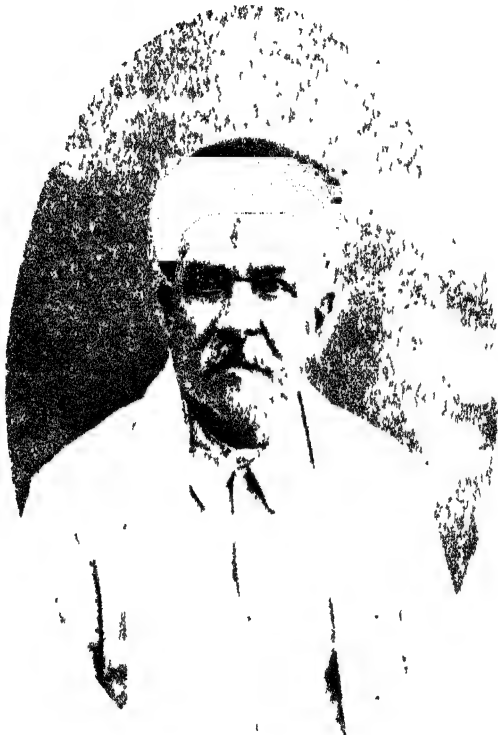
ક હું, ટોળકીઆનું પત્રક ક

જ્યે મળેલાં પત્રક ક ની વિગત.

શિવ	ગણપતિ	કુળ દેવી	ભૈરવ	સત્કાર, દક્ષણા વિશેષ.
નિલકંઠ અને કોટેશ્વર માહેશ્વર	વક્રતુંડ એકદંત	સુબાદેવી ઉમા	કાળ આનંદ	૬૦ થોડા સાથે ૬ અગ્નિહોત્રીને યજુર વેદીને ૬૦ થોડા સાથે ૬ યજુરવેદી અગ્નિ- હોત્રીઓને ત્રણ ગાયો
"	"	"	"	"
સોમનાથ	વિઘ્નરાજ	કેમખદા	સંહાર	"
"	એકદંત	ભદ્રકાળી	આનંદ	૩૦ થોડા સાથે ૫ યજુરવેદી અગ્નિ- હોત્રીઓને
"	"	ઉમા	"	
નંદીશ્વર	"	ગૌરી	ભિષણ	૩૦ ગાયો સાથે ૧ યજુરવેદીને
વિઘ્નનાથ	ગજકર્ણ	સુબા	મહાકાળ	૩૦ થોડા સાથે ૩ યજુરવેદી અગ્નિ- હોત્રીઓને
"	મહોદર	આમુંડા	આનંદ	૩૦ ગાયો સાથે ૧ યજુરવેદી અગ્નિહોત્રીને
સોમનાથ	વિઘ્નરાજ	કેમખદા	સંહાર	૬૦ થોડા સાથે ૩ યજુરવેદી અગ્નિહોત્રીને
ઔઠાર	મહોદર	અન્નપૂર્ણા	આનંદ	૧૦ મહોરો સાથે ૧ યજુરવેદી અગ્નિ- હોત્રીને
"	ગજકર્ણ	મહાલક્ષ્મી	ભિષણ	૩૦ ગાયો સાથે ૩ અગ્નિહોત્રીને
શીવજી	દુર્ડાશજી	શીવા	આનંદ	૬૦ થોડા સાથે ૩ પુરોહીત અગ્નિ- હોત્રીઓને
શંકર	"	ગૌરી	ભિષણ	૩૦ થોડા સાથે ૩ યજુરવેદી અગ્નિહોત્રીને
સોમનાથ	વક્રતુંડ	સુબા	કાળ	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને
માહેશ્વર	એકદંત	ઉમા	"	૧૦ ગાયો સાથે ૧ અગ્નિહોત્રીને

શ્રીયુત ત્રિકમલાલ કેશવલાલ રાવળ.

જન્મ વંશાખ શુદ્ધી ૧૮ સંવત ૧૯૦૮-અમદાવાદ.

સ્વમાનિ નિર્દોષતામા તત્ત્વમનર્થા આગળપણથી પ્રવર્તક રજપતાના અંત
મધ્ય દિદ્વસ્તાનના પી. કમલ્યુ. ડી એકાકિન્ટન્ટપણથી પેન્નનર થયા પાદ,
ફ્રેન્ડર ગ્રેટના માણ એકાકિન્ટન્ટ જનગલ, લાલ પોતાની ધાર્મિક દ્રષ્ટિમા ગુપ્ત-
પણે ધર્મસાધક, માગ આગમ્નેહી મંથુને, સ્નેહપણ.

લેખક—નાનાલાલ દેવશંકર ચાંસિક, અમદાવાદ.

પ્રભવંધુ મી વ. અમદાવાદ.

શ્રીરત્ન-વિદ્યાનંદ દલગુજરાત-યાત્રિક-અમદાવાદ

જન્મ ૨૧ જુન ૧૮૫૧ ૬૨

સ્વભાષા રાજકોટી ભાષા રાજકોટી

શ્રી ૧૧૧ દલગુજરાત યાત્રિક ૧૧૧ નાનાર

પ્રથમ સમાજ ૨૧ જુન ૧૮૫૧ ૬૨

૧૧૧ ૧૧૧ ૧૧૧ ૧૧૧

૨૧ જુન ૧૮૫૧-૨૧ જુન ૧૯૧૧ પ્રભાતે પ્રમાણ

લખક-ન નાનાર દેવશંકર-યાત્રિક

રાયપુર-પ્રમાણી પાળ-અમદાવાદ.

શ્રી આદ્ય પ્રો. પ્રેસ-અમદાવાદ

ઔદીચ્ય રહસ્ય—પ્રકરણ ૭ સું.

ગુજરાતમાં બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓની ઉત્પત્તિ.

હાલમાં સૌ કોઈ અમુક નાત સંજ્ઞા વડે પોતાની જ્ઞાતિસમૂહને ઓળખાવે છે. નાત નામ પડતાં પહેલાં પ્રથમ જ્ઞાતિ=નાતિ=નાત, એમ શબ્દ ઘડાએલો સંભવિત છે, જ=અણવું થાય છે, એક બીજાને જાણું-ઓળખું એટલા હદનાં સમૂહને જ્ઞાતિ શબ્દ સાધિત થયો છે. તે કયા કાળમાં ઢટ થયો, તેનો નિર્ણય હાથ લાગતો નથી: ગુજરાતમાં આપણુ ઔદીચ્યોને શ્રી મૂળરાજ સોળશ્રીએ યોદ્ધાવીને વસાવ્યા અને પછીથી ખુસલમાની અમલ બેસ્સમાં આવ્યો, તે વખતે પોતે પોતાની જ્ઞાતિ માટે શબ્દ નક્કી કરીધો હશે એવું ધારી શકાય છે.

જ્ઞાતિ શબ્દ લાગુ પડતાં પૂર્વે—દ્વિજ એટલે બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિ અને વૈશ્ય, એ ત્રણને બેગી સંજ્ઞા અપાએલી શાસ્ત્રોથી જણાય છે. એ ત્રણથી અધમ વર્ણને શૂદ્ર સંજ્ઞા અપાએલી જણાય છે.

શ્રીમદ્ ભાગવતમાં કહ્યું છે કે:—આદૌ કૃતયુગે, વર્ણાહંસ इतिरितः कृत कृत्या प्रजा जात्या, तस्मान् कृतयुगं विदुः ॥

પ્રથમ જ્યારે સર્વ વર્ણ એક જાતના હતા ત્યારે તેને હંસ સંજ્ઞા હતી. સદ્-વાતે બ્રાહ્મણ ત્રણ જાતના હતા. સર્વ વિપ્રા કાન્યકુબ્જા, માધુરં માવધં વિના ॥ એટલે કનોજીયા-ચોખ્યા અને ગયાવાળ. તેમાં કનોજીયામાંથી સર્વ બ્રાહ્મણો ગુજરાતમાં થયા જણાશે.

શ્રીમદ્ ભાગવતમાં કહે છે કે:—नविदेशोऽस्ति वर्णानां सर्वहि ब्रह्ममयं जगत् ॥ ब्राह्मणा पुर्वं सृष्टिर्हि कर्मभिर्वर्णतां गतमः ॥

આગળ કર્મ ભેદને લીધે ચાર વર્ણ (જાત) થયાનું જણાય છે. તે પછી બ્રાહ્મણમાં ૧૦ પ્રકારના ભેદ થયા જણાય છે તેની વિગત:—

નર્મદા નદિની ઉત્તર દિશાના કિનારા તરફના (૧) કનોજીયા, (૨) મૈથિલ, (૩) જૌડ, (૪) સારસ્વત, (૫) ઉત્કલ, પણ નર્મદા નદિની દિશા તરફના (૧) કાનડી, (૨) દ્રાવિડ (૩) તેલંગ, (૪) મહારાષ્ટ્ર, (૫) ગૂર્જર, આ ગૂર્જર બ્રાહ્મણના પછીથી અનેક ભેદ થયા જણાશે.

બીજે મત એવો છે કે—શ્રી બ્રહ્માજીવ-પ્રથમ માનસ પુત્ર ૧૦ દશ ઉત્પન્ન કર્યો—મરીચિ મન્વન્તરિણો, પુલસ્ત્ય પુલહં ક્રતુમ ॥ પ્રવેતસં ચશિષ્ટંચ મૃગુ નારદ મેઘલઃ એ માનસ ૧૦ પુત્રોનાં નામ:—(૧) મરીચી, (૨) અત્રિ, (૩) અગિરસ, (૪) પુલસ્ત્ય, (૫) પુલહં, (૬) કતુ, (૭) મેઘતા, (૮) વશિષ્ઠ, (૯) હૃત્, (૧૦) નારદ. એમાંના ઘણાકે સિદ્ધિ ઉત્પન્ન કરવાની ઇચ્છા નહિ સ્વીકારીને—બ્રહ્મા મર્ધ દેવલોકમાં આલ્યા ગયા, એટલું જ નહિ પણ એમણે દેવલોકમાં જઈને મ્હોટા તેજસ્વી સાત મનુદેવોને ઉત્પન્ન કર્યો. તેમના ૮૮૦૦૦ શુદ્ધિઓ ઉત્પન્ન થયા. એવું શાસ્ત્રો

કહે છે તેથી બ્રહ્માણ બીજા વિવાહીત છે (૬) પુત્રો ઉત્પન્ન કર્યો તે-(૧) વિશ્વામિત્ર (૨) જમદગ્નિ, (૩) મરદ્વાજ, (૪) ગૌતમ, (૫) કશ્યપ, (૬) અગસ્ય એ રીતે બ્રહ્માજીના ૧૬ સોળ પુત્રો પૈકી જમનો વંશ વધ્યો છે, તેમનાં પાછળના પ્રકરણ ૩ જમાં કહેલા ૪૯ આગળપચાસ ગોત્રો જણી જ્યાં, તે ગોત્રોમાં મહાવિદ્વાન રૂપે- પુત્રો કે પૌત્રો પ્રકાશ્યા છે તે બાજે ચંદ્રમાની સાથે નક્ષત્રરૂપ તારાઓ આદર્શ થયા છે, તે એટલા બધા થયા છે કે:-

મહત્ત્વ લક્ષાર્બુદ સમિતાની, ગાત્રાણિ જાનાતિ મહિતલે સ્મિત્ ॥

૧૧૦૧ પંચાશ દિદે રિતાની, સર્માર્પિ વૃંદસ્યત ૧૧૦૨ ॥

મતલબ કે-જે હજાર, લાખ, અર્બુદ એમ ગોત્રો થયાં છે પણ સ્મર્તર્થથી જે ૪ ગોત્રો પડ્યાં છે તેજ આપણુ બ્રાહ્મણોને વંદનિય છે.

આપણા માન્ય વંત રાજ્યકર્તા બ્રિટિશ મહારાજા ૮ ફરી દર દશ દશ ૧૫ વસ્તી પત્રકા થાય છે, તે ઉપરથી જણી શકીશું કે-બ્રાહ્મણોની વસ્તી ગ્રેડો બાજે ઘણી સાતિઓના નામથી ગુજરાતમાં અને તેના બળતા પ્રદેશમાં ઉત્તર-પૂર્વ-દક્ષિણ અને પશ્ચિમે વસેલી જણાશે. પરંતુ ગુજરાત શિવાયના બીજા ભાગોમાં બ્રાહ્મણ જાતિની સંખ્યા ઓછીજ જણાશે.

ગુજરાતમાં તેના બળતા પ્રદેશ સાથે આવી મહોડી બ્રાહ્મણ જાતિઓની સંખ્યા કેમ થઈ ? તેના વિચાર કરવા જેવો લાગશે. તેઓ જુદા હશે ? કે મુળે એકજ હશે ? આને માટે સૌ માની મરજી પ્રમાણે તર્ક કે અનુમાનો અગર મતમતાતંગે ખાંધ, તો તે પોતપોતાના સ્વાધનમાં છે પણ અને લાગે છે ને વિદીત કર છું.

ગુજરાતમાં મૂળમાં બ્રાહ્મણોની વસ્તી હતી નહિ. હશે તો જુજ અને અવિજ્ઞાન હશે તેથી ગુજરાતના મહારાજા ધિરાજ મૂળરાજને વૈદિક ધર્મજ્ઞ, નિતીજ્ઞ, તથા સદા-ચરિ બ્રાહ્મણોની ધર્મક્રિયા કરાવવામાં જરૂર જણાઈ એટલુંજ નહિ પણ તેવા બ્રાહ્મણોના સહવાસથી, પોતાની પ્રજામાં-ધર્મ, નીતિ, સુધારવાની આવશ્યકતા લાગી જેથી સુમધા ઋષિ પછતાં વૈદિક ધર્મજ્ઞ બ્રાહ્મણોની શોધ બેળ કરવા માટે પોતાના સાતિવક મદવર્તનક, પ્રવાનો પૈકી જુદા આદ જણને ઘણાંક માણસો સાથે વાહનો. હાથી, ઘોડા રથ પાત્રની આદિક આપીને મોકલ્યા.

તે પ્રધાનોમાં (૧) ચક્રપાણી, (૨) સુરાનંદી (૩) વર્ચક્ષ (૪) નંદી વર્ધન (૫) વક્રેન્દ્ર (૬) મહાનંદ (૭) નંદીશ (૮) હળકેતન (૯) જય (૧૦) જયંત (૧૧) વિજય (૧૨) જયસન (૧૩) જયદ્રઘ (૧૪) કપવાહદ્રિપ હતા.

તેમન ખાસ સુચના કરવામાં આવી હતી કે-તમે જલદી ઉત્તર દેશમાં જાઓ ત્યાં ને ૧૧૪ અને સદાચરણી મહાવિદ્વાન બ્રાહ્મણ ઋષિમુનીઓ સ્નાતક વસે છે ત્યાં જાવને જે પરણેલા ગૃહસ્થાશ્રમી, જીવાન ધર્મશસ્ત્રના જ્ઞાતા હોય તેવા શોધીને તેમની સાથે સચિવી પુજા કરીને, તેમના કિર્તીવંત પુત્રો અને શિષ્યો સહિત આહિ અસ્થ ગોત્રી યાત્રા વિગેરેના નિમિત્તે તેડી લાવો. તેમના આત્માને રસ્તામાં કાંઈપણ વાતે ન થય શકે દેશો નહિ. ઘટે તેમને વાહનમાં બેસારીને લોવજો.

પ્રધાનો ગયા ઉત્તર તથા પૂર્વના ગંગા યુમનાના કાંઠાના ભાગોમાં પહાડોની ગુફાઓમાં શોધખોળ બહુ બહુ કરી. જે બ્રાહ્મણ ઋષિઓ બહુવામાં આવ્યા તેમની વિધી સહ પુજા કેટલાક દિવસ સુધી કરી. પ્રસન્ન કર્યા બાદ સવિનય પ્રાર્થના કરી તોપણ પોતાનું તિર્થસ્થળ મૂકીને બીજા જવાની ના મરણ ખતાવી ત્યારે:—

શ્રી શ્રીસ્થળ ક્ષેત્ર મહામપવિત્ર ક્ષેત્ર છે, ત્યાં સરસ્વતીજી નદી દેવી રૂપે ગંગાજી કુંવારીકા પતિત પાવની પુર્વાભિ મૂળે વહે છે. ત્યાં કદમ્બ ઋષિ અને દેવહુતીથી શ્રી કપિલ ભગવાનનો જન્મ થયેલો છે. ત્યાં બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને મહેશ્વર નિરંતર વાસ કરીને રહેલા છે. એવું મહાન પવિત્ર તિર્થ સ્થળ શ્રી શ્રીસ્થળ ક્ષેત્ર છે. તેની આસપાસ બીજા પણ દધિથી ઋષિ વિગેરેનાં મહાન તિર્થો છે. રાજનું અન્ન લેવું કે ના લેવું તે આપની મરણ ઉપર છે. રાજને મહારૂઢ યજ્ઞ કાર્ય કરવું છે. યજ્ઞ કાર્યમાં કુશળ એવા બ્રાહ્મણ ઋષિઓની બહુ જરૂર છે. આપ વેદ મૂર્તિરૂપ ભૂદેવો તે યજ્ઞ નહિ કરાવો તો તે પડતર બંધ રહેશે, તેનું અમોઘ કોણુને? આપ શાસ્ત્રજ્ઞ વિદ્વાન છો. અમને આમંત્રણ અને સત્કાર કરવાને મોકલ્યા છે. ઘણું સ્થળો-દેશાંતરે શોધતાં આવ્યા છીએ, માટે પધારવાની કૃપા કરે તો સાર. આપ તિર્થરૂપ ભૂદેવોને-તિર્થનાં દર્શન થશે, યજ્ઞ ધર્મકાર્ય સધાશે, વિગેરે ઘણી આજીજી-નમ્ર મિત્ર વચનથી કાલાવાલા રૂપ ઠરવાથી કેટલાક આવવાને માટે તૈયાર થયા તે બહુણે બીજા સ્થળોએથી બીજાઓ ઉત્સાહી થયા. એટલે તેઓને સ્વપત્નિક કુટુંબ સાથે આવવાને યાચના થતાં અને કાળક્ષેપ થવાનું વિચારતાં નીચેનાં સ્થળોએથી જે સંખ્યાબંધ આવ્યા તેની વિગત.

પ્રયાગ તિર્થમાંથી ૧૦૫) જણ, પવિત્ર સ્વવન ઋષિના આશ્રમ પાસેથી ૧૦૦) સર યું નદિ પાસેના વેદસંપન્ન રૂપામવેદી ૧૦૦) જણ, કાન્યકુબ્જ પ્રદેશમાંથી યજુર વેદી ૨૦૦) જણ, કાશી ક્ષેત્ર અને આશપાશમાંથી યજુરવેદી ૧૦૦) જણ, કુરુક્ષેત્રમાંથી યજુરવેદી ૧૦૦) જણ, ગંગા કાંઠામાંથી ઋગ્વેદી ૧૦૦) જણ, નિમિષ્યારણ્યમાંથી ઋગ્વેદી ૧૦૦) જણ, પુષ્કરરાજ ક્ષેત્રમાંથી ઋગ્વેદી ૧૩૨) જણ, મળીને ૧૦૩૭) ભૂદેવો મહા વિદ્વાન વેદપાઠી-શ્રુત, સંમાર્ત શાસ્ત્રજ્ઞ આવવાને નિમીણ થયા બહુણે સર્વત્ર ખજર પ્રસરાધ ગઇ. તેથી તેમની પાસે ભણતા શિષ્યોના ગણો ઉષિત થઇ વિચાર કરવા લાગ્યા કે-ગુરની પ્રાર્થના કરીએ. અને જે આપણને સાથે લેઇ જાય તો (૧) આપણે અભ્યાસ તૂટે નહિ, (૨) યજ્ઞનું ધર્મ કાર્ય પ્રત્યક્ષ કૃતિથી એવાય, (૩) ગુરુ સેવા કરાય, (૪) તિર્થનાં દર્શન થાય વિગેરે વિચારથી ઉત્કંઠા વધી. કોઇ ગુરુ પાસે ૫-૧૦ તો કોઇ ગુરુ પાસે ૧૫-૧૭-૨૦-૨૫ શિષ્યો મધેના ઘણાક તૈયાર થયા. શ્રી ગુરુનો જથ્થો ઘોષ નાદ ઉચારતા અને પાછળ પોતે અભ્યાસ કરેલાનો ઘોર નાદ કરતા ચાલ્યા.

રસ્તાઓ વિકટ હતા. ડુંગરા ટેકરાથી ભરપુર, ઝાડી ઝાંખરાથી ભરેલા, એકલાથી ખસાર થવાય નહિ એવા હતા. છતાં એવા જંગલોમાં મૂકામ થાય ત્યાં મંજરામય થતું. અહર્નિષ વેદોનો ઘોષ નાદ થઇ રહેતો. ફળ-ફૂલ-કંદમૂળ અને પત્રોનો ફળાહાર એમ કરતાં કરતાં ઋષિ સુનીઓ અને શિષ્યોશ્રી શ્રીસ્થર્વની નળદીકમાં શહજોની

સંજ્ઞામાં આવી પહોંચ્યા. અન્યમિત અને સંકલિત રસ્તાને લીધે-ધાક-તાવ-આદિથી કલિત થયેલા ઘણા જણ રહી પડ્યા. અને તે પાસેના ગામોમાં નિવાસીત થયા. ઋષિ ગુરુઓ અને બ્રાહ્મણો પાછા આવશે તેમની સાથે પાછા જઇશું એમ ધારી લીધું.

શ્રી ગૂર્જરપતિ શ્રી મૂળરાજાએ અગાઉથી ખબર પ્રાપ્ત થયાથી પોતે પગે ચાલીને પોતાના રાજમંડલીકો સહીત સામે આવીને વેદમૂર્તિ દ્વિજોને પગે પડીને-પાદવંદન કરીને-ઘણાજ હર્ષથી અર્ચ્યપાદ પુજન-અર્ચન વિધીસહ કરીને-અત્યંત સત્કાર કીધો. તે દર્શનથી પ્રભનો સમૂહ હર્ષીત અને ચક્રિત થયો.

મુકામ આપવાને સરસ્વતિ નદિ તીરે-ઘણીક પર્ણ કુટીકાઓ ખાંધી રાખી હતી તેમાં સપતિનદોએ સંતોષથી આશ્રમ લીધો. એમ કેટલાક દિવસ દિનચર્યા ચાલી. બ્રહ્મ મૂર્તિમાં સ્નાન સંજ્ઞા વેદવોષાદિ થયા પછી મહા મંડપમાં પુજન અર્ચન સ્વિકાર્યા બાદ પોતાના સ્થાનકે પધારતા.

શાલીવાન શાકે (૯૨૪) સંવત ૧૦૫૯ કાર્તિક સુદી ૧૫ ગુરુવારે મહાર્ક્રમ યજ્ઞ પૂર્ણ થયો. આવેલા ઋષિ બ્રાહ્મણો અને શિષ્યો પૈકી ૧૦૩૭ નું વરણ થયું હતું. તે સર્વેનું અર્ચ્ય પાદ પુજન થયા પછી પરણિપત કરીને-દીન વચનથી સૌની પ્રાર્થના કરી કે:-

અહો બ્રહ્મ દેવો!!! હું પાપીને કૃતાર્થ કીધો. આપના વડે માર જન્મ સાર્થક થયું. હવે મારી પ્રાર્થના છે કે સૌએ પોતાની ઇચ્છાનુસાર દક્ષિણમાં-ગામ, ગાયો, વસ્ત્રો, આભૂષણો, હાથી, ઘોડા, રથ, પાલખી વિગેરે જે જે માગે તે તૈયાર છે. આજે મારું છે તે સર્વ-આપનુંજ છે. પણ સર્વ ભૂદેવોએ દાન લેવાની ચોખ્ખી નાજ પડી. છતાં ઘણાજ કાલાવાલાથી થોડો વખત વિશ્રાંતી સ્વીકારીને રહેવાને કબૂલ થયા.

થોડોક વખત વિશ્રાંતી પછી આસપાસનાં તિર્થ સ્થળોએ દર્શન પૂજન માટે ઋષિ મુનિઓ પતિને મૂકીને ગયા.

ઋષિ પતિનિએ એકલી રહી. આ સંધિ બેઠને, મૂળરાજાએ પોતાની રાણીઓમાં જે મૂળ્ય પત્તાવલિ તેને સમજીતી આપી કે-કોઇ રીતે ઋષિ પતિનિએ વસ્ત્રો-આભૂષણો લે તેમ કરો તો સાફ. તેથી સારાં સારાં વસ્ત્રો-આભૂષણો લેધને રાણીજી પ્રાતઃ સ્નાન માટે સરસ્વતિ તીરે પધારીને સર્વ ઋષિ પતિનિએને દેખાડયાં. ઢગલા કર્યાં, તેનાં વખાણ કર્યાં જેથી લલચાય એવી ધારણા ધારી. બાદ જેમની જે જે લેવાની ઇચ્છા હોય તે ચીજ હિપાડી લેવાને વિનંતી કરી.

પ્રથમ સૌ ખમચાયાં. એક બીજી સામું બેઠ રહ્યાં. પણ એક જણીએ એક વસ્તુ લીધી, તેથી એક પછી બીજીએ સૌ લેવાને લાગી તેથી ખૂટી પડી. બાકીનીઓની ઇચ્છા બેઠને વિદીત કર્યું કે કોઇ નિરાશ ના થાશે. કાલે ઘણીક લાવીશ. એમ બીજે દિને, ત્રિજે દિને, એમ પાંચ દિવસ સુધી સ્નાન માટે આવીને જુદી જુદી તરેહની તરેહવાર ચીજો લાવીને આપી. સૌને સંતોષ પમાડયો. એટલામાં ઋષિ મુનિઓ યાત્રાએથી આવ્યા.

પતિનિએ ખુશ થયેલી, મુશોભિત વસ્ત્રોલંકારો પહેરેલી બેઠને ઋષિ ધર્મ ચૂકેલી દેખીને-ઘણાજ ક્રોધાયમાન થયા. તિરસ્કાર કરવા લાગ્યા, અને શાપ દેવાને તૈયાર થયા. હાથમાં જળ લીધું.

આથી પત્નિએ ઘરઘરી આહી. કેટલીક હિમ્મતવાન હિમ્મત ધરીને, કહેવા લાગી કે અમે પત્નિ સદ્ધર્મ સૂચી નથી. રાણીજીના આગ્રહથી તેમનો સત્કાર સ્વિકારવે પડે, તે તમે જાણો છો. તમારા ગૃહસ્થાશ્રયમાં રહીને, અમે વનકુંળ સિવાય કંઈ દીકું નથી. જો તમે શાપ દેશો તો, આ બાળ બચ્ચાં મૂકીને અમે સૌ દેહાર્પણ કરીશું. આ મળેલું છે તે આપના વડે અમને મળેલું છે, આપની આસાદૃષ્ટિ એ અમારૂં પવિત્રપણું સદા સાચમતી આપ જુઓ છો, માટે જો કોઈ કરશે તો અમે અમારૂં જીવ્યાનું સાર્થક રાખીશું નહિ. તથા કેટલાક શાંત ઋષિ મુનિઓની સમજવટથી સર્વમાં શાન્તિ પ્રસરી.

શુદ્ધ બ્રાહ્મણ ઋષિઓમાં કોઈ વૃત્તિનો પ્રવાહ જુગ વખત રહે છે. સર્વ ઋષિઓને સ્નાન સંધ્યાદિકમાં, વેદાધ્યયનમાં, પ્રવર્તક જાણીને પછી મહારાજ મૂળરાજ દર્શને આવ્યા. આતિથ્ય સત્કાર, પાદપુજન વંદન કરીને ગયા. અને બીજા દિન પણ તેમજ કીધું.

ઋષિમુનિઓની સરળ મનોવૃત્તિએ થતાં, એક દિવસે મહામંડપમાં પૂજન વિધી કરાવેલી પૂર્ણ થયા પછી-ગદ ગદ કંઠે કહેવા લાગ્યા કે:-

હો! મુનિશ્વરો!!! તમેજે મને પાવન કર્યો છે, કૃત્યાર્થ કર્યો છે હવે મારી આગ્રહથી પ્રાર્થના છે કે-તમે સર્વે જુગરાતમાં નિવાસ કરો, તો મને બહુજ સંતોષ થાય. મારી આ બધી પ્રજા-ધર્મસ-સદાચારણી થશે, જે આપને પૂજ્ય છે. પછી સુમેધા ઋષિ વિગેરે ઋષિઓની સમજવટથી અને શ્રી શંકરનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન રૂપ પ્રકાશ બોધ જાણ્યાથી કબુલ થયા ત્યારે દાન દેવાને સરવાત કીધી.

દાન પદ્ધતિ.

પ્રથમ સિદ્ધપૂર સ્થળ-ગામનું દાન દેવા માટે પ્રથમ પુજા એટલે પ્રથમપદથી માંડીને ૨૧ પદ સુધીના ઋષિઓની વચે સિદ્ધપૂર ગામ અને દરેકને રહેવાને સાફ ઘર-અન્ન, વસ્ત્ર, ગાયો, અલંકારો, પુજન તર્પણનાં પાત્રો, અને સાહીત્યો સાથે દાન ઉપર દક્ષણા આપ્યા પછીથી સિદ્ધપૂરની આસપાસનાં ૧૬૯ ગામો એટલે કુલ ૧૭૦ ગામો દાનમાં ૫૦૦ બ્રાહ્મણ મુનિઓને ક્રમે ક્રમે દક્ષણા સાથે તેમની યોગ્યતા પ્રમાણે હાથી, ઘોડા, રથ, ગાયો, વિગેરે દાનમાં આપ્યાં. તે સિદ્ધપૂર વિભાગી કહેવાયા. અને સિદ્ધપૂર એટલે શિહોર ગામ ૧૦ બ્રાહ્મણ વચ્ચે, વઢવાણ સ્થળ ૬ જણની વચ્ચે એમ બધાં મળીને ૯૦ ગામો દાન દક્ષણા સાથે ૫૦૦) બ્રાહ્મણ મુનિશ્વરોને આપ્યાં તે શિહોર વિભાગી કહેવાયા તે પ્રસિદ્ધ છે. આ બાબતનું દાન પ્રકરણ ૬ કું પત્રક અ-જ પાછળ ગયું તે જોવાથી વધારે સંતોષ થશે, સુત્ર સાતાઓને આનંદ થયા વિના રહેશે નહિ.

આ રીતે ઉત્તર તરફથી આવેલા ૧૦૦૦) બ્રાહ્મણોએ દાન લીધું તેથી તેઓ ઉદ્ધિચ શક્ય કહેવાયા. પણ ૩૭) જણોએ દાન નહિ લેવાને માટે પોતાની ટોળી જુદી પાડીને ગુપ્ત રીતે શિવાલયમાં એકાંતમાં ધ્યાન ધરીને બેઠા હતા. ખબર પડતાં કાલ્યાણલાલ અને પ્રાર્થના કરતાં અને શ્રીશંકરના પડવારૂપ દર્શન થતાં પછી દાન લીધાં, તેથી તેમને મહિનદિની આશપાશનો પ્રદેશ જમાં ખંભાત (સ્થંભાતિથ) ગામ

છે તે ૬ જાણી વચ્ચે અને બીજાં ૧૪ ગામે ૩૧ જાણી વચ્ચે આખ્યાં તેઓ ઉદ્ધિય ટોળકીઆ નામે સંજ્ઞાથી પ્રસિદ્ધ થયા છે.

ત્યારે આ બે સિવાય બીજા બ્રાહ્મણ જ્ઞાતો ગુજરાતમાં ક્યાંથી ?

ઉત્તર અને પૂર્વને રસ્તેથી આવતાં કેકલાક કદના ચાકથી અને બીજા ઉપાધી થવાથી ઋષિમુનિઓ માંહેના અને શિષ્યજણો માંહેના અમુક અમુક સ્થળોએ રહી પડયા હતા, રસ્તો હાલની પેઠે સડકવાળો નહોતો, રેલ્વેવાળો નહોતો, રસ્તામાંહેના ટુંગરા ટેકરા, ઝાડીઝાંખરાં અસંખ્ય હતાં. રસ્તો અપરિચિત દુઃખમય વિકટ હતો, તેથી જ્યાં રહેવાએજ સ્થાન આવ્યું ત્યાં ગુરૂ પાછા આવશે ત્યારે સાથે પાછા જઈશું એમ આશાવંત રહીને જે રહી ગયા હતા તે સ્થાનો ઘણે ભાગે ગુજરાતની રાજ્ય સિમાજ હતી.

મૂળ રાજની રાજ્યસિમા.

ક્યાં સુધી હતી તે ઇતિહાસથી જાણી શકાય છે. ઉત્તરમાં મેવાડ આબુનીપાર સુધી અને મારવાડની અમલ સિમો સુધી. સિંધ નીચેનો કચ્છ પ્રદેશથી પશ્ચિમને આખો ગુજરાત, સોરઠ વિગેરે સર્વ ભાગ હતા. પૂર્વમાં માળવાનો અર્ધ પશ્ચિમ ભાગથી માંડીને ગુજરાત માંહેના લાટદેશ (પંચમહાલ અને ભરૂચ) સહિત હતા, દક્ષિણમાં મહારાષ્ટ્ર દેશ સુધીની હદ પ્રસરેલી હતી. તેથી રહી પડેલા બ્રાહ્મણોને સત્કાર મળવાને સંકેતિત થવાનો સંભવ થયો નવિ. કારણ કે પરાક્રમી મૂળરાજની સત્તા પ્રબળ અને પ્રસિદ્ધ હતી. શ્રીમૂળરાજના સત્કારેલાને સત્કાર અપાયો.

તેમ પ્રસિદ્ધ માન્યતાપ કહેવત છે કે-વિદ્ધત્વંચ નૃપત્વંચ નૈવતુલ્ય કદાચન ॥ સ્વદેશે પુન્યતે રાજા વિદ્વાન સર્વત્ર પુજ્યતે ॥ તેમજ માણસો પોતાના ગુણવર્તેજ પુજાય છે અને પંકાય છે. પિતાના ગુણવર્તે પંકાતા નથી. દાખલો જુવો વસુદેવ યાદવ મહારાજ ગાદીપતિ હતા, છતાં તે પુંજયા કે પંકાયા નથી. પણ તેમના પુત્ર વાસુદેવ (શ્રીકૃષ્ણ) સર્વત્ર પુજાઆ અને પંકાયા પ્રસિદ્ધ છે, એમ છતાં રાજના સનમાનીતને પ્રજા માન્ય આપે એ સ્વાભાવિક હોય છે, તેથી રહી પડેલાઓ સનમાન પામ્યા હોય એ સ્વાભાવિક છે.

જેઓ ઉત્તર તરફથી મેવાડને રસ્તે આવતાં “ભિન્નમાળ” ઉર્ફે “શિમાળ નગ-રમાં રહી પડયા હતા તેમના વંશના પાછળથી ગુજરાતમાં આવ્યા ત્યારે “શ્રીમાળી” સંજ્ઞાથી પ્રસિદ્ધી પામ્યા. મેવાળમાં રહી પડીને આવ્યા તે “મેવાડા” કહેવાયા, તેમાં જે ભટનેરમાં રહીને આવ્યા તે “ભટ મેવાડા” નામે કહેવાયા. ગુજરાતનો દક્ષિણ ભાગ સુરતના ચોરાશી વિભાગમાં આવી રહેલા “ચોરાશી મેવાડા” નામે પ્રસિદ્ધ થયા. ગુજરાતનો ઉત્તર તરફનો ભાગ “મોઢરા” ગામમાં રહી પડીને આવેલા મોઢ નામે કહેવાયા. તે મોઢમાં ચારે વેદના જાણકારો હતાં તે “આતુરવેદી” મોઢને નામે સંજ્ઞા પામ્યા, અને ત્રણ વેદના જાણકારો “ત્રિવેદી મોઢ” કહેવાયા છે. તેમ

વડનગર વસિત “ વડનગરા ” સઠોદરામાં વસિત “ સઠોદરા, ” ચિત્રોલમાં વસિત “ ચિત્રોલા ” કુંભોલમાં વસિત “ કુંભોલા, ” પ્રશોલમાં વસિત “ પ્રશોલા. ” વિશલનગરમાં વસિત “ વિશલનગરા ” વળાદ ગામમાં વસેલા-વળાદરા, ધિનોજમાં વસેલા ધિનોજ, શ્રદ્ધાની જેડ આગળ વસેલા-જેડવા, તે મધેના વૈષ્ણવ મંદિરમાં અંદર સેવા ખાતે રહેલા ભિતરીઆ અને બહાર ખાતે રહેલા તે જેડવાખાજ, નામે પ્રસિદ્ધી પામ્યા. લાટદેશમાં આરોલા ગામે રહેલા આરોલા, હરસોલમાં વસેલા હરસોલા, અનાવલ ગામે વસેલા અનાવલા, ભરૂચ (ભુયુપુર) વાસી ભાર્ગવ, મોતાગામ વાસિત મોતાગા, સોરઠમાં જઈ વસેલા સોરઠીઆ, ગિરનારની તલેડીમાં વસેલા તે ગિરનારા, જો સોમનાથની પુજામાં રહેલા તે સોમપરા. મશહુર થયા છે. કનોજ તરફથી આવીને વસ્વા તે કનોજીઆ, ગયાજીથી આવીને વસ્વા તે ગયાવાળ, તેમ દક્ષિણમાંથી આવીને ગુજરાતમાં વસ્વા તે દેશસ્થ, કોઠણસ્થ, શેણવી, એમ સ્થળવાચક સંસાર પામ્યા જોશે.

એજ રીતે પાછળથી વળી બીજાં સ્થળોમાંથી આવીને ગુજરાતના મધ્ય ભાગમાં સુખ, સંપત્તિ, અર્થે આવીને વસ્વા તે તે સ્થળના સંજ્ઞક જણાશે.

આ બધી જ્ઞાતિ સંજ્ઞક સમૂહો-વંશવૃદ્ધિને લીધે પોતાનો જથ્થો બાંધીને વસી છે, તેમાં જોએ વિદ્વાન થયા છે, તેમણે પોતાની જ્ઞાતિ જુદી અને જૂની ખતાવવા સાર પોતાની જ્ઞાતિનું “ પુરાણુ ” કેટલાકે લખેલું છે, તે પાછળથી પ્રસિદ્ધ પામેલું હોય છે પરંતુ તે પુરાણોમાંના કાળની ભાષા-તે સમયની રીત રીવાજો, તે વખતના રાજ્ય અમલની છાયા વિગેરે તે થયેલાં પુરાણમાં ખારીકથી જોનારને સમજવામાં આવ્યા વગર રહેતું નથી. ઘણા પ્રાચિનકાળનો સમય સંબંધ જોડવામાં આવ્યા હોય છે, તે છતાં કેટલેક દરબજો છુટો પડ્યા વગર રહેતો નથી. ખરી તપાસ અને મુકાબલો વિદ્વાન ભાષા શાસ્ત્રીઓ અને કાળમાન મુજબ વખતની સ્થિતિ રીતી જાણનાર જ્ઞાતાઓ દ્વારા જાણવામાં લે તો સ્પષ્ટ સમજી શકાય.

વળી કેટલીક બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓ નિઃસ્પેષ રહેલી છે, દાન; દક્ષણ, અન્ન બીજનું લેવું તે યોગ્ય ગણતા નહિ. પરંતુ કેટલાક તો પોતાના સ્થાનીકની કે બીજ વણીકની અગર શુદ્ધોની સંસ્કૃષ્ટા કરવા લાગ્યા, જોથી કરીને તેમણે પોતાના ગુરૂ, ગોર એટલે પુરોહિત સ્થાપ્યા છે. તેમાં કેટલીક કાંચ ધંધાધારીના ગોર થવાથી બીજ બ્રાહ્મણોની સાથે સંપ્રક્ષિત રહી શક્યા છે. જોવા કે નાગર વાણીઆના ગોર નાગર બ્રાહ્મણ છે. મોઢ વાણીઆના ગોર મોઢ બ્રાહ્મણ છે. શ્રીમાળી વાણીઆના ગોર શ્રીમાળી બ્રાહ્મણ છે. આરોળા વાણીઆના ગોર આરોળા બ્રાહ્મણ છે. વાયડાના વાયડા, હરસોલાના હરસોલા, ગોર એવી રીતે પ્રસિદ્ધ છે.

પણ જોએ અધમ ધંધાધારી નાતો છે તેમના સંસર્ગમાં રહેલા અધમ ગણાયાથી બ્રાહ્મણોએ કમંદોષિત ગણીને સંપ્રક્ષિતી દૂર રાખેલા જણાશે, જેમકે મોચી ગોર, લૂહારગોર, રાવતગોર, ઘાંચીગોર, ભાવસારગોર, સધગોર, છિપાગોર, કોળીગોર વિગેરે ઘણીક નાતો ખની છે, એવી કમંદોષિત અને ખીજ નાતો કેટલી બધી થવા પામી છે તે પ્રકરણ ૮ માંથી જોઈ શકાશે.

ઐહીચ્ય રહસ્ય—પ્રકરણ ૮ મું.

બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓની સંખ્યા ૧૮૪ કક્કાવાર

હવે આપણે અવલોકન કરીશું તો જણાશે કે મળરાજ્યે ઉત્તરમાંથી બ્રાહ્મણોને બોલાવી ગુજરાતમાં વસાવ્યા તે, ઐહીચ્ય સહસ્ર અને ઐહીચ્ય ટોળકીઆ એ બે સંજ્ઞાવાચક પણ મળે તો એકજ હતા. સરવાલે તો તે બે જ્ઞાતિઓ હતી. ત્યાર પછી વધતી જતાં હાલમાં કેટલી થઇ છે અને તેના પેટા ભાગો પણ થયા છે તે જણવા પ્રમાણે ૮૪ થી વધીને લગભગ ૧૮૪ થવા જાય છે.

સરવાલે બે જ્ઞાતિઓને પોષણ પ્રાપ્તિ દેખીને બીજી આવતી ગઈ અને ૮૪ થઇ. ત્યારથી જમાડનાર બ્રાહ્મણની “ચોરાશી” સંજ્ઞા બોલે છે.

પણ હાલ કેટલી સંખ્યા થઇ છે તેની વિગત—

(૧) અનાવલા, તેમાં ૧ દેસાઇ અને ૨ જ ભાટેલા એવા વિભાગ છે. (૨) અમિર, (૩) અપસ્તંબ, (૪) આશ્વલાયન, (૫) અક્ષયમંગલા, (૬) અગસ્ત્યપાલ, (૭) દંડાવાલ, (૮) ઉદંબરા, (૯) ઉત્કલ, (૧૦) ઉદિચ્યશાસ્ત્ર—તેમાં મુખ્ય બે ભાગ સિદ્ધપૂરા, અને શિહોરા છે પણ સિદ્ધપૂરાના પેટામાં સિદ્ધપૂરા અને અમદાવાદી વિભાગો થયા છે. તે બે વિભાગોના પેટા વિભાગો પણ ઘણા થયા છે. જેમકે સિદ્ધપૂર અને તેની આસપાસના પ્રદેશમાં ૧ દંદાવ, ૨ પાટણવાડીઆ, ૩ ધડરપીશતાલીશી, ૪ વડનગર પચીશી, ૫ લૂણાવાડી પરગણું, ૬ દહેગામ પરગણું જેને ખેડાજ કહે છે, તેનો કેટલોક ભાગ અમદાવાદીની સાથે સંબંધ રાખે છે. ૭ પાલજીપુર અને ધાંધાર પરગણું—(ભારવાડી રૂપ થયા છે) ૮ વળી અમદાવાદી વિભાગમાં ૧ અમદાવાદ અને તેની આસપાસનો ભાગ, (૨) ચરોતર ખેડા ખેતાલીશી, (૩) સાબરકાંઠા પરગણું, (૪) ભાલ પરગણું, (૫) વઢીઆર પરગણું, (૬) ધાંધાર પરગણું. (૭) સુરતી ઐહીચ્ય (૮) સુરત અઠાવીશી, જેમાં એકડીઆ અને બગડીઆ એમ બે બોલાય છે. (૯) ઝાલાવાડી ૧૭ તાલુકાવાળા, (૧૦) વિરમગામ પરગણું, (૧૧) રેવાકાંઠા પરગણું, (૧૨) પંચમહાલ પરગણું, એમ મુખ્ય છે હવે શિહોર ભાગમાં ગોહિલવાડી વિભાગ, (૧) જેમાં ૧૧૦૦ વાળી જેમાં (૨) બે ૪૫૦ વાળા એમ બે તક્કી છે. એ અગિઆરસો વાળામાં પેટા વિભાગ ૧૩ કહેવાય છે તે પૈકી ભાવનગર, શિહોર, દાહા, વર્તેજ, ખાલીટાણા, વળા, ઉમરાળા, ગાંધળી, ઉસરડ, દીહોર, સુરકા છે (૩) વળી સિખરીઆ સમવાય કે જેની સાથે શિહોર સમવાયવાળાને કન્યા લેવાનો રીવાજ છે તેઓ મહુવા કળસાર, દેસવાડા, રોહસા, ભાદોડ, ભેરાઇ, ને ડાહણ વિગેરે સ્થળોમાં વસે છે તેઓ પણ ઐહીચ્ય સહસ્ર ચોરાશી નાતમાં સંપ્રદાય બ્યન્હાર અગિઆરસોની સમવાય સાથે ધરાવે છે તેથી આને શિહોરી વિભાગના અગિઆરસો સાથે ગણે પણ છે (૪) ખરેડી સમવાય છે. તેના પેટામાં ૯ અને ૧૦ એવી સંજ્ઞાવાળા બે વિભાગો છે. (૫) સોરઠમાં ઝાલાવાડી ઉપનામે ચિઠાડીઆ સમવાય સમુદ્ર કાંઠાનો છે, આ ઉપરથી જણાશે કે સિદ્ધપૂરા

અને શિહોરી વિભાગોના અહુજ પેટા ભાગો લગભગ ૩૫ થી ૪૫ અંકાય છે. હજુ પશુ કેટલાક વિભાગો અબજ્યા અને ઉપરનાં નામોમાં ફેરફાર ધરાવતા હશે. એ બધા વિભાગી સમવાયવાળા પોતાને સિદ્ધપુરા, અમદાવાદી, અને શિહોરી તરીકે બજાવે છે, પણ તે પોતાનો બધો જીદોજ ખાંધી પ્રથક પ્રથક સ્થિર થયેલા બજાવે. તે માટે હજુ સમજવામાં નહિ હોયે તેા અતે તેઓની જીદોજ જ્ઞાતિ થવા સંભવ થયે.

(૧૧) ઉદિચ્ય ટોલકાંઆ-તેમાં ૩ વિભાગો પડેલા છે. (૧૨) ઝનેવાલ, (૧૩) કળવ, (૧૪) કનોજિઆ, (૧૫) કરાહા, (૧૬) કરસેલિઆ, (૧૭) કલંકો, (૧૮) કાનહી, (૧૯) કારતક, (૨૦) કિરવંત, (૨૧) કંડોલિઆ, (૨૨) કપીલા, (૨૩) સ્વજયના, (૨૪) સ્વંડેવાલ, (૨૫) સ્વેઢાવાલ, ૨૬ સ્વેઢવા, તેમાં એ કાંટા ખેડવાખાજ અને ભિતરીઆ છે (૨૭) ગયાવાલ, (૨૮) ગિરનાલા, (૨૯) ગુગલી, (૩૦) ગૂર્ગરગૌડા, (૩૧) ગોવરધના, (૩૨) ગૌડ, (૩૩) ગોમતીવાલ, (૩૪) ગંગા-પુત્રા, (૩૫) ગોમિત્રા, (૩૬) ચરક, (૩૭) ચિતપાવન, (૩૮) જોલા, (૩૯) જો-વિશા, (૪૦) છગાત, (૪૧) જેજુતીઆ, (૪૨) જૌલ, (૪૩) જાંબુ, (૪૪) જ્ઞાસેલા, (૪૫) જોમકટાર, (૪૬) તિરગુલ, (૪૭) તિલંગા, (૪૮) તંગમોઝીઆ, (૪૯) દેવ-રૂઝો, (૫૦) દ્રાચિડી, (૫૧) દિશાવાલ, (૫૨) દહિમા, (૫૩) દધિચ, (૫૪) ધિનેજા, (૫૫) નાંદોરા, (૫૬) નાગર, તેમાં ૭ સાત વિભાગો પડેલા છે. ૧ વડ-નગરા-૨ વિશલનગરા, ૩ સાંઠોદરા, ૪ કૃબ્જોલા, ૫ પ્રશોલા, ૬ ચિનેલા, અને ૭ મેા ખાયડ છે. (૫૭) નારમદ, (૫૮) નિવાજ (૫૯) નાપાલ, (૬૦) નેદુઆળા, (૬૧) નરસા પારા, (૬૨) પરશે, (૬૩) પુદવાલ, (૬૪) પારાશરા, (૫૫) પંગેરા, (૬૬) પાંદે, (૬૭) પરવાલિઆ, (૬૮) પુષ્કરણા, (૬૯) પલેવાલ, (૭૦) પ્રેતવાલ, (૭૧) વજ્જે, (૭૨) જોરસદોઆ, (૭૩) માર્ગવ, (૭૪) મેવાઢ, એમાં ત્રણ કાંટા નાતો થઈ છે ૧ જટ મેવાડા, ૨ તવાડી મેવાડા, ૩ ચોરાશી મેવાડા છે. (૭૯) મોઢ એમાં સાત કાંટા નાતો બની છે, ૧ ત્રિવેદી મોઢ, ૨ ચાતુરવેદી મોઢ, ૩ અગિઆર શણમોઢ, ૪ ત્રિપાલા મોઢ, ૫ ખિજડીઆ મોઢ, ૬ તાંજળીઆ મોઢ, ૭ ધિનેજા મોઢ એમ છે. (૮૦) મોતાલા, (૮૧) મેઢતવાલ, (૮૨) યજુરવેદી, (૮૩) યાજ્ઞિવાલ, (૮૪) રવાલ, (૮૫) રાયકવાલ, (૮૬) રોઢવાલ, (૮૭) રજવાલ, (૮૮) રાજપરા, (૮૯) વંશવધા, (૯૦) લલાટ, (૯૧) લલાદરા, (૯૨) વાલમિક, (૯૩) વાયઢા, (૯૪) શણવા, (૯૫) શ્રિમાલી (૯૬) સનાઢ, (૯૭) સરવારિઆ, (૯૮) સવાસા, (૯૯) સારસ્વત, (૧૦૦) સોમપરા, (૧૦૧) સાચોરા, (૧૦૨) સજોધરા, (૧૦૩) સિંદુવાલ. (૧૦૪) સોરડોઆ, (૧૦૫) સાકલદ્વિપી, (૧૦૬) હરસોલા, એ રીતે ૧૦૬ મુખ્ય અને તેના પેટા કાંટા ૭૮ જેટલાથી બઢે બની સંપૂર્ણ બજા હાથ લાગતી નથી તે ધારતાં કુલ ૧૮૪ જ્ઞાતિઓ. થવા સંભવ લાગે છે. ઋષિવાર પ્રથમ ૮ પછી ૮૪, હવે ૧૮૪.

આટલી બધી જાણણ જ્ઞાતિઓમાં સપાંક્ષિક કંઈ કંઈ હશે ? તે વિશે શોધખોળ કરનારા ઘણા બેવામાં આવે છે માટે હવેનું પ્રકરણ હ મુ વિચારયુક્ત થયે.

ઔદીચ્ય રહસ્ય—પ્રકરણ ૯ મું.

ગુજરાતમાં સર્પંતિક અને વિપંતિક બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓ.

ખીખાં ભાગે તરફ તપાસે કરતાં આટલી બધી બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓની સંખ્યા જણાશે નહિ. ગુજરાતમાં વધારે જણાય છે તેનું કારણ એમ સમજાય છે કે:—

ગુજરાતમાં મહારાજા મૂળરાજ બ્રાહ્મણોને તેડાવ્યા, વસાવ્યા અને પોતે તેમનું પોષણ અને સંરક્ષણ કર્યું, જેથી ગુજરાતની પ્રજા પણ પોષણ અને સંરક્ષણ કરવા લાગી. એથી બ્રાહ્મણોને ઉત્તેજન મળવા લાગ્યું તેથી દેખાદેખી જુદે જુદે સ્થળેથી પણ ગુજરાતમાં આવીને નિર્વાહ અને સત્કાર પામ્યા, તેમ તેમ જ્ઞાતિ મંડળો વધ્યાં, અન્ય દેશ અને ભાગે કરતાં ગુજરાતમાં ધર્મ પ્રવૃત્તિ વિશેષ જોવામાં આવશે. જન્મ મરણ અને મરણ એ દરેક વખતે તથા સંસાર વ્યવહારના કાર્યમાં બ્રાહ્મણોની સંમતિ લેવામાં અને ધર્મ કાર્ય કરાવવામાં આવે છે તેમાં બ્રાહ્મણની જરૂર ખાસ આવે છે. ધર્મકાર્યોની પવિત્રતા અને સંતુષ્ટતા બ્રાહ્મણોથીજ મળે છે, તેથી ધર્મકાર્યોના અધિકાર્યો ધર્મશાસ્ત્રેના કોષ બ્રાહ્મણો પૂર્વથી ગણાતા આવેલા છે. પોતાની વિદ્વતા, ધર્મજ્ઞતા, સદાચરણ પ્રમાણે બ્રાહ્મણો સન્માન પામે છે. આથી સદ્ધર્મોચારી, વિદ્વાન, શાસ્ત્ર જ્ઞાતાઓને આશ્રિતો ઘણાજ પોષનાર મળે છે, આથી ઘણીક બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓ ગુજરાતમાં સ્થાયી થઇ લાગશે.

મૂળ તો એટલજ વૃત્તિના હતા પણ જુદા જુદા સ્થાને વસ્યા પછી તે સ્થાનની અસર બ્રાહ્મણોમાં થવા લાગી જણાશે, મારવાડ, મેવાડ જેવા સ્થાનમાં વસતા બ્રાહ્મણો પાણીની તંગાશે સ્નાન વિધીમાં સંકેત્યાયા દેખાશે. શૌચા શૌચ આચરણમાં અન્ય સમૂહના આચરણો પોતામાં પ્રવર્ત્ત કર્યા લાગશે, એવાજ એન્ય સ્થળો જેવાં કે ધાંધાર, પાલણપુર ભાગ અને કાઠિયાવાડના કેટલાક ભાગમાં રીતી કૃતિમાં ફેર પડેલો જોવામાં આવશે.

આવી રીતે એક ખીખાની રહેણી કરણી અને સદાચારમાં ફેર પડેલો જણાયો તેમ તેમ એક ખીખાની ભિન્નતાને પામેલા જોવાય છે અને તેથીજ એક ખીખાની સાથે ભોજન વ્યવહાર-કન્યા વ્યવહારમાં જુદા પડ્યા જણાય છે આ રીતે એકતા તુટીને એટલે સુધીની પ્રવૃત્તિ જોવાય છે કે ભોજન તો સાથે નહિ પણ પાણી પિ શકતા જણે અજણે દોષ થાય છે તો મ્હોટો કલેશ જોલો થાય છે,

આવાં કારણથી સર્પંતિક બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓ કહ કહ છે ? તે જણવાની જરૂર પડે છે. સૌ બ્રાહ્મણોના મનમાં તે વિચાર ઉઠવા કરતો હોય છે. છતાં આ નિર્ણય ઘણો વિવાદીત છે, માટે તેનો નિર્ણય કરવો મુશ્કેલ જણાય છે છતાં અમૂક અમૂક જ્ઞાતિઓવાળા અમૂક અમૂક બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓ સાથે જમે છે અને ખીખાં સ્થળે તેમાં ફેરફાર હોય છે. જમને ખીખાની રહેણી, કરણી અને સદાચાર મળતા લાગે છે, તેમની સાથે પંક્તિ વ્યવહાર રાખે છે. પણ પોતાનીજ જ્ઞાતિસંજ્ઞાવાળા એક ખીખાના આચાર

વિચાર જુદા બાજુ છે, તો તેમની સાથે પણ પંક્તિ લોજન રાખતા નથી, તો પછી સઘળી જ્ઞાતિઓને માટે નિષ્કૃય ધારવો કે વિચારવો અસંભવિત છે. મહોટાં સ્થળોના સ્વજાતિવાચક બંધુઓનાં સદ્વર્તનાં, સદાચારો, રહેણી અને કરણીનું અનુકરણ અન્ય સ્થળોના બંધુઓ કરતા થશે તો જ ભિન્નતા થઇને રહી છે તે તાર્કિક દૂર થવા સંભવ થશે. ઔદીચ્ય શહજ્ઞ બ્રહ્મસમાજ અને અન્ય બ્રાહ્મણ સમાજો ચાલુ થઇ છે, તેનું મહત્ત્વ એજ છે કે સૌ પોતે રહેણી કરણી અને સદાચારમાં ઐક્યતા મેળવે તોજ એક બીજાની સહાયતામાં આવે અને હરેક પ્રકારના કાર્યમાં ઉત્તતિ પામેજ.

અમદાવાદ એ આખા ગુજરાતમાં મૂખ્ય અને બ્રાહ્મણોની વસ્તીનું પ્રશંસનિય શહેર છે. તેથી કહેવત છે કે-મહા જનોવેનઃ ગતઃ સંવંશઃ પ્રમાણે બીજાં સ્થળોને બહુવાને બંને માટે તે વિગત ઉપયોગી લાગશે. એમ વિચારી દાખલ કરેલી બીજાં સર્વને ઉપયોગી બાજુશે.

ગુજરાતની રાજ્યધાનીનું અને ધનાઢ્ય શહેર અમદાવાદ હાલ ગણાય છે. બીજા ભાગ્યે હશે, તેટલી બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓ અને વસ્તી પુખ્ત છે. વૈષ્ણવો આદિક ધનાધિકો બ્રાહ્મણોની ચોરાશી ઉત્સાહથી જમાડે છે. એક વર્ષમાં એક બે કે ત્રણ સુધી કેટલીક વખત ચોરાશી થાય છે. ભાવિક લોકો બ્રાહ્મણોનાં દર્શનાર્થે મહોટા જથામાં, મહોટા મેળાની પેઠે એવાને આવે છે. બ્રાહ્મણ પુરુષો અને સ્ત્રીઓનાં સર્વાંગે રેશમી વસ્ત્રો, અંગે અલંકારો અને સદાચરણો નિહાળીને સંતુષ્ઠ થાય છે. ચોરાશીને માટે મહોટામાં મહોટું સ્થળ રોકવું પડે છે. જમનાર બ્રાહ્મણની સંખ્યા ૧૫ પંદર હજાર જેટલી અટકળાય છે. આવડી મહોટી સંખ્યાને જમણ પહોંચાડવું મુશ્કેલ હોય છે. મહોટી મહોટી જ્ઞાતિઓ પોતે જુદી જુદી જમવાને પોતાના પંડે-ચોકે બેસે છે. પણ તે સૌને માટે મૂખ્ય જમણ જે લાડુ-મગજ-રસરોટલી-શિખરપુરી કે શીરો અગર પકવાનાદિ જે જમણ કરવામાં આવ્યું હોય તે, મૂખ્ય નાત ઔદીચ્ય શહજ્ઞ જ્ઞાતિને ચોકે સર્વને માટે તૈયાર થાય છે. ચોરાશી નાતને શેઠ ઔદીચ્ય શહજ્ઞ જ્ઞાતિને છે. છત્રું બની (યાજ્ઞિક) ઉર્ફે રામશંકરના સૂત હાલ બની ગોવિંદલા રામશંકર બધી નાતો માટેની વ્યવસ્થા કરે છે. તેમને ચોરાશી જમાડનારા શહજ્ઞો સારો સરપાવ આપે છે. તે ઉપરાંત અમદાવાદ શહેરની બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓના સંબંધીઓની નાતો શહેરની આસપાસનાં ૧૦ ગાઉ ફરતાં ગામોમાં હોય છે. જમને આમંત્રણ-કંઠાતઓ મળવાને પૂર્વકાળથી હક હોય છે. તેવાં ગામોને તેમની અમદાવાદની જ્ઞાતિના આગેવાનો મારફતે, ચોરાશી નાતના શેઠની તરફથી કંઠાતીઓ મોકલાય છે. તે બદલ તેવાં ગામો તરફથી ચોરાશીના શેઠને દક્ષણ મળે છે. આવી આ અમદાવાદ શહેરની વ્યવસ્થા બીજાં મહોટાં શહેરોને ઉપયોગી થાય, પંક્તિ કલહ દૂર થાય, માટે બહુવા બેગ થશે.

ઉદિચ્ય શહજ્ઞ નાતને ચોકેથી જે જે નાતને ઘટે તેટલું મૂખ્ય જમણ આપવામાં આવે છે અને દાળ, ભાત, શાક તે નાતોના ચોકે ઘટવું કરાવવામાં આવે છે, નાની પણ સંપત્તિક નાતો ઘણે ભાલે ઔદીચ્યશહજ્ઞને ચોકે જમે છે. આખી ચોરાશીને નીચે ભાગ ઔદીચ્યશહજ્ઞને ચોકે જમનાર થાય છે અને મહાનંદ માને છે. પીરસવાની

ધણીજ ધમાલ હોય છે. ઔદીચ્ય જ્ઞાતિના ખીજ શેડીઆઓ અને ચૂકસ્થો સારી મદદ કરે છે.

આ એક ચોકાએથી મૂખ્ય જમણુ લઇને જમનાર કઈ કઈ જ્ઞાતિઓ હોય છે ? એક ચોકાથી રસોઈ લઈ જમનાર સપંકિતક જ્ઞાતિઓ ગણાય, તે બહુવું જરૂરનું લાગશે.

અમદાવાદમાં સપંકિતક વ્રાહ્મણ ચોરાશીની જ્ઞાતિઓ.

(૧) ઔદીચ્ય શહસ્ત્ર, (૨) ઔદીચ્ય ટોળકીઆ, (૩) (ત્રિવેદી સિવાય) ખધા મોઢો, (૪) ત્રવાડી મેવાડા, (૫) ભટ મેવાડા, (૬) ચોરાશી મેવાડા, (૭) રાયકવાળ, (૮) ગોમતીવાળ, (૯) દિશાવાળ, (૧૦) શેઠવાળ, (૧૧) પલ્લેવાળ, (૧૨) ખેડાવાળ, (૧૩) શ્રીમાળી, (૧૪) અરોલા, (૧૫) ઉનેવાળ, (૧૬) મોતાળા, (૧૭) બાજખેડવાળ (૧૮) ભિતરીઆ ખેડવાળ, (૧૯) બાર્જવ, (૨૦) શ્રીગોડ માળવી, (૨૧) સાચોરા, (૨૨) ખડાયતા, (૨૩) વડાદરા (૨૪) વાલમ (૨૫) અનાવલા મત્યાદિ હોય છે.

આ ઉપરાંત પંકિત દુરની જ્ઞાતિઓ પણ જમે છે. પણ તે જુદીજ જમે છે તેમને મૂખ્ય ચોકેથી જમણુ આપવામાં આવે છે. તે—૧ તપોધન, ૨ કાયટીઆ, ૩ ભાવસાર ગોર, ૪ લુહાર ગોર, ૫ સારસ્વત, ૬ સરવરીઆ, ૭ ઘાંચી ગોર, ૮ આત્રી ગોર, ૯ સધ ગોર, ૧૦ કાપડી ગોર; ૧૧ છીપા ગોર, ૧૨ રાવત ગોર, ૧૩ તરમાળા વિગેરેને જમાડવામાં આવે છે.

વળી એક ચોકેથી જમણુ લઇને નહિ જમનાર નાતો (૧) ત્રિવેદી મોઢ, (૨) વિશનગરા નાગર, (૩) સાંઠાદરા, (૪) કૃષ્ણગોલા, (૫) પ્રસ્નોલા વિગેરે હોય છે. તેમને ચોરાશીના દીવસ પછીના દીવસોએ અનુકુળ પડતાં જમાડવામાં આવે છે. તેની વ્યવસ્થા પણ ચોરાશીના શેઠને કરવી પડે છે.

શંભૂમેળો.

આવી રીતે ચોરાશી જમાડવામાં ખર્ચના કમિન હોય તેઓ શંભૂમેળો નામે જમાડે છે. તેમાં માત્ર અમદાવાદની જે બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓ ઔદીચ્યશહસ્ત્રની સાથે સપંકિતએ જમનાર હોય છે, તેમનેજ જમાડવાનું આમંત્રણ થાય છે. સિવાય જુદી પંકિતએ કે જુદા જમનારને આમંત્રણ હોતું નથી. એકજ પંકિતએ, એકજ રસોઈએ, જમનાર સાથે બેસીને જમે છે. તેવી જ્ઞાતિઓ ઉપર ગણુવેલી એક રસોઈની જમનાર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિઓજ હોય છે. છતાં તેમાં પણ ૧૦,૦૦૦ થી જાદે સંખ્યા થાય છે. ચોરાશીની પેઠે છહારગામથી આવનાર નાતોને શંભૂમેળામાં આમંત્રણ મળતું નથી.

આવી રીતે એક પંકિતએ જમનારનો શંભૂમેળો, અમદાવાદની પેઠે ખીજ સ્થળોએ પણ જણુવામાં આવે છે, સૂરત શહેરમાં તથા ખીજ ગામોમાં પણ થાય છે, આથી બ્રાહ્મણ ઐક્યતા, સહ ધર્મચરણ સાધકતા, વિગેરે લાભ થવા સંભવ છે અને માંહોમાંહિની ડેટલીક બિન્નતા દૂર થાય છે.

અહીં ઋષિનાં ગોત્રો-પ્રવરો-પોતે બ્રાહ્મણો વિચારશે, પોતે કયા ઋષિના વંશના તે મેળવશે, પોતાના મળતાપણાને ખીજની સાથે મુકાબલો કરતાં થશે, પોતાના

પૂર્વજોની મહત્તા ધ્યાનમાં લેશે, તો ખરેખર પૂર્વ સ્થિતી ઉપર આવવાનો માર્ગ જોખી શકશે. અનેક જ્ઞાતિઓ મટી શ્રાક્ષણ જ્ઞાતિ એકજ છે, એ મહત્વપર આવશે ત્યારે ત્રહાએલો સૂર્ય સ્વચ્છ પ્રકાશતો દેખાશે.

જ્યાં સુધી પૂર્વજ મહર્ષિઓનાં ધર્મચરણોને ત્રહણ કરશે નહિ, તેમના જીવી વિષાં સંપાદન કરશે નહિ, પોતાના ખાળકોને તે દિશાએ વાળશે નહિ, અન્ય પ્રજાઓનો પ્રેમ મેળવશે નહિ, રાજા પ્રજામાં મહત્ત પુનઃનિક્કલેખાશે નહિ, ત્યાં સુધી પૂર્વજોનું માન્ય-સત્કારને ખત્ર ગણવાને યોગ્યતા પામશે પણ નહિ.

સર્વ શ્રાક્ષણો અષ્ટ ઋષિના વંશના છે, તે તેમનાં ગોત્રોચારથી જાણી શકશે. એ ઋષિઓનાં સદાચરણો એક હતાં, તેથી તેઓ એકતા પામતા, હવે એકતા પામવાનો સર્વ આધાર તેમનાં ધર્મચરણો અને જદાચરણોને એકતામાં લાવવાનો યત્ન થશે, તો આશા રહેશે કે વિલંબ થશે નહિ. અને થયેલી ભિન્નતા દૂર થશે.

ભિન્નતા થતાં કલેશ પેશે છે, કલેશ પેશતાં ઘણા વિક્ષેપ દાખલ થાય છે. વિક્ષેપ દાખલ થતાં પ્રેમભાવ ઊડી જાય છે, તેથી માન અને પ્રતિષ્ઠાહિન થવું પડે છે, છેવટે પોતે અધોગતિને પામે છે, માટે સુધારવાની ઠેવી રીતે અને કેટલી જરૂર છે ? તે હવેનાં ૧૦ માં પ્રકરણથી જાણશે.

ઔદીચ્ય રહસ્ય-પ્રકરણ ૧૦ મું.

ગધોગતિમાંથી ઉન્નતિ માર્ગની સૂચના.

ભાવિ પ્રપળ છે.

આપણા ઔદીચ્યો ઉત્તરમાંથી આવ્યા, ગુજરાતમાં વસ્યા, ત્યારે રાજા અને પ્રજા સૈં સત્કાર હતા. આવે પધારો, ઋષિજી, મુનિશ્રી, વેદમૂર્તિ, બ્રૂદેવ, શાસ્ત્રજ્ઞાતા, ધર્મ પુરંધર, અધર્મ ઉદ્ધારક, પાપમોચક, દેવમૂર્તિ, આદિ વિશેષણોથી આદર સત્કાર આપતા પણ હવે-ભટ (ક)=(ભઠક-ધિક્કાર) મહારાજ-(માગી ખાના) એવા ભાવદર્શક વિશેષણોથી મનિ મળે છે, તેનું કારણ શું ?

આપણે આપણી પ્રાચિન ધર્મ પરનાલિકા છોડીને બ્રહ્મ થયા છીએ, આપણાં નિત્ય-નૈમિત્તિક ધર્મ કાર્ય વિહીન બન્યા છીએ, આપણાં ધર્મચરણો ત્યજીને શુદ્ધ સંસર્ગી આચરણો ત્રહણ કર્યાં થયા છીએ, કેવું અન્ન લેવું ? કે ના લેવું ? એ વિચાર ભૂલ્યા છીએ; તો તેથી બહત-અધમતા આવે એમાં શી નવાઈ !!!

અધોગતિ.

આચાર બહત થવાથી વિચાર બહત પેસે છે, વિચાર બહતથી કુલિનતા કમી થાય છે. કુલિનતા કમી થવાથી નીતિ, ન્યાય, સદાચરણ, ધર્મશ્રદ્ધા, સ્વાત્મીકતા એ

કમી થાય છે. કુલિનતા કમી થવાથી આર્થિક વ્યવહાર ખંધ પડવા માટે છે, આર્થિક વ્યવહાર ખંધ પડવાથી-નિર્ધનતા દોડીને આવે છે, અને સ્પર્સ કરે છે. નિર્ધનતા સ્પર્સ કરે છે એટલે-જીવોગનાં સાધનો વિલાય છે, તેથી પ્રમાદ અપાજ્ય વૃત્તિ-નિર્દા અને બુદ્ધિ ક્ષિણવા વધે છે. તેના પ્રરિણામે બ્રાહ્મણપણાને નષ્ટ કરાવે છે માટેજ આચાર્ય પ્રથમો ધર્મ એમ મહાત્માઓએ ઉચ્ચારેલું છે.

કેટલાક શુદ્રવર્ગ જેતીમાં પ્રવૃત્ત થયા છે. કેટલાક સવારમાં ઉઠાને વગર સ્નાન સંધ્યાએ કપાલ રાતું કરીને-ધર્મોજ્ય-આશર્વાદ-બ્રાહ્મણને આપજે, કઢીને બિજા માગે છે, તેમાં બહુતાવાળું અન્ન મળે તોપણ શ્રદ્ધા કરે છે. શુદ્રને ઘેર મરણના ૧૬ મા અને ૧૨ મા દિવસનું સૂતકી અન્ન જમે છે. શુદ્રનું ૧૬ દિવસ પરિચીત સૂતક ના જાય, જો પોતાને સૂતક લાગે, ઉપવિત (જનોઇ) કરીને દેવી પડે, એ વિચાર હોતો નથી, તેથી મનોવૃત્તિ બદલ થાયજ, એમાં શું આશ્ચર્ય ? પોતાની નીતિ-રીતિ-ધર્માચાર અને સદાચાર સુધારણે, તોજ હતા તેવા કેમ નહિ થાય ?

બ્રાહ્મણાચાર.

બ્રાહ્મણોએ બ્રહ્મ મૂર્તિમાં (પાછલી પહોર રાત્રી હોય ત્યારથી) જાડીને, પ્રથમ મૂત્ર-મળ ત્યાગીને, દંતધાવનાદિ, પરવારીને, સ્નાન સંકથા તર્પણ-ત્રેવપુજન, આદિ નિત્ય-નૈમીત્તિક ધર્મ કર્મ કાર્યથી પરવારીને, પાછી બહાર નીકળવું એવું.

બ્રાહ્મણ સ્ત્રીઓએ પુરૂષથી અગાઉ ઉઠાને સ્નાનાદિથી પરવારીને પૂરૂષોના ધર્મ કાર્યમાં મદદગાર થવું એવું, સ્ત્રી છે તે ઘરની લક્ષ્મી છે, જેનાં ધર મલિન દેખાતા હોય, જેના ઘરમાં બ્રાહ્મણપણાને આચાર દેખાતો ના હોય, એવાં સ્ત્રીમાં બ્રાહ્મણ કુળાચારની કન્યા હોતી નથી એવો ભાવ થાય છે. જેના ઘરમાં સ્ત્રીનું ઝેર પ્રાપ્ત્ય હોય, સ્ત્રીની આજ્ઞાએ પુરૂષને ચાલવાનું હોય, તે ઘરની મહત્વતા બાંધી હોય છે. પુરૂષો જીવંશિન હોય છે, જેનાં ધર્મવૃત્તિ તરફ લક્ષ્ય કમી હોય છે. ૧ કાર-આવકાત તરફ પુરૂષોનું ચલણ કમી હોય છે, તેવાં ઘરની સ્ત્રી, કન્યા વિકાસ-અકુલિનપણાને ભાસ કરાવે છે. પુરૂષોનું અડધું અંગ સ્ત્રી છે, બ્રાહ્મણપણાના સદાચારે સ્ત્રી બ્રાહ્મણોમાં હોવા એવું છે, તો યજ્ઞમાનો બ્રાહ્મણ પુરૂષોની ગેરહાજરીમાં દાન બ્રાહ્મણ સ્ત્રીઓને આપી જઇ શકે છે, નહિં તો આપેલું વ્યર્થ જાય માને છે.

બ્રાહ્મણુત્તનો ભાવ.

બ્રાહ્મણ છે તે ત્રિવર્ણના ગુરૂ રૂપ છે. તેમને બીજાઓ દાન, વ્રતશ્રુતિ, ભોજન, વસ્ત્રાદિક આપે છે. તે તેટલા માટે કે યજ્ઞમાનનું કલ્યાણ-ધર્મ કાર્ય થા કરીને આપે, તે તેનો બદલો છે. બ્રાહ્મણે પોતે પોતાનું ધર્મકાર્ય પ્રથમ અવશ્ય કરીને શુદ્ધ થવું એવું, જો તેમ પોતે ના કરી શકે તો, મલિનતાને પામે છે. તેમનાં મૂખ મલિન શુદ્રવર્ગ દર્શ થાય છે. બીજાઓ દાન આપતાં સંકેતાય છે-ધર્મજ્ઞ યજ્ઞમાનો તો તેમને બહિષ્કાર કરે છે.

સંધ્યા હીનોઽશુચિર્નિત્ય મનર્હઃ સર્વ કર્મણુઃ ।

યદન્યત્ કુરુતે કર્મ, ન તસ્ય ફલ ભાગ ભવેત્ ॥

મતલબ કે—જે બ્રાહ્મણ સંધ્યા કરતો ના હોય, તેને સદાય સૂતકી બાંધવો. તેને કોઈ ઉત્તમ ધર્મ કાર્ય, યજ્ઞ, યાગ, હોમ-હવન કરવાનો અધિકાર રહેતો નથી. તે શુદ્ધવત્ ગણાય છે. તેણે ધર્મ કાર્ય કર્યાનું કંઈ મળતું નથી. તેથીજ સંજ્ઞન યજ્ઞમાનો, રોજ સંધ્યારિક નહિ કરનારની પાસે ધર્મ કાર્ય કરાવવા યોગ્ય ધાર્મિક નથી. વળી સૈનિક સ્મૃતિ કહે છે કે—

મંધ્યાતિક્રમણં યસ્પ, મપ્ત રાત્રમપિચ્યુતં ।

અન્યત્તદોષ યુક્તોય, પુનઃ સંસ્કાર મર્હતિ ॥

જે બ્રાહ્મણ રાત્ર દિવસ સુધી સંધ્યારિક કર્મ કર્યો વગર રહે, તે કદાપિને ઉ-મગ ગણાશે. અથ ગયો હોય, તોપણ તેને કરીને જનોઇ મન્દકાર કરવો જોઇએ.

વિષ્ણુ પુરાણમાં કહે છે—

અપતિષ્ઠંતિ યે સંધ્યા, યેન પૂર્વા ન પશ્ચિમાં ।

વ્રજંતિ તે દુરાત્માન, સ્તામિસ્ર નરક નૃપ ॥

જે બ્રાહ્મણ પ્રાતઃકાળમાં પૂર્વાભિમુખથી અને સાયંકાળે પશ્ચિમાભિ મુખ રાખીને સંધ્યા કરતો નથી, તે દુરાત્મા બ્રાહ્મણ અધર્મી આ નર્કમાં જાય છે. કર્મપુરાણ કહે છે કે—

બ્રહ્મમુહૂર્તં અતિષ્ઠે ન્દ્યસ્થો રક્ષાર્થમાયુષઃ ।

શરીર ચિંતાં નિર્વત્ય, કુત શૌચ વિધિ સ્તતઃ ॥

પોતાના આયુષ્યની વૃદ્ધિને માટે દરેક બ્રાહ્મણે-બ્રહ્મમુહૂર્તમાં એટલે પહોર રાત્રિથી પીને, અને શરીર સંબંધી બીજી ચિંતાઓને છોડી દઇને, સૂત્રમળનો ત્યાગ કરી દા-તણ રીતે સ્નાન માટે તૈયાર થવું જોઇએ.

દીપન વૃણ્યમાયુષ્ય, સ્નાનમુર્જાં વલ પ્રદમ્ ।

કંડુમલ શ્રમ સ્વેદ, તદ્રા તૃડ દાહમપ્યા જિત્ ॥

મતલબ કે—સ્નાન કરવાથી જહરાગ્નિ પ્રદિપ્ત થાય છે, શરીરને પુષ્ટી મળે છે, તેથી આયુષ્યની વૃદ્ધિ થાય છે. બળ અને ઉત્સાહ વધે છે, બંજવાળ-મેત-થાક-પરસેવો-સુસ્તી-તૃષા-દાહ-એ સર્વને મટાડીને મનના મેલને ટાળે છે. માટે સ્નાન કરવું તે, એમ તેમ શરીર ઉપર પાણી રેડીને શરીર પલાળવું, તે ખરે સ્નાન કર્યું ગણાય નહિ. પણ આખું શરીર ચોળી મશળીને-શરીરના દરેક સાંધા ઉપર લાગેલો મેલ ઉ-તારી કાઢીને ધોઇ નાંખવો જોઇએ અને પછી અંગ લૂછવાના બાડા વાસણથી શરીર સાફ કરવું-ત્યારેજ શુદ્ધ સ્નાન થયું ગણાય છે.

एतत्संध्या त्रयं प्रोक्तं, ब्राह्मणं यत्र तिष्ठति ।

यस्य नास्त्यादर स्तत्र, न स ब्राह्मण उच्यते ॥

જે સુત્રોમાં પોતપોતાના વેદની ત્રિકાળ સંધ્યા છે, તે કરવાથી બ્રહ્મ તેજ વધે છે (મૂખ ઉપર તેજ તાદૃશ્ય દેખાય છે) પણ જમને સંધ્યા કરવાનો આદરભાવ નથી, તે બ્રાહ્મણ કહેવાય નહિ. તેમના મૂખ મલીન, સ્થામ, વગર તેજનાં, શુદ્ધવત્ દેખાઈ આવે છે.

દરેક વેદની ત્રિકાળ સંધ્યા અને આનિહક, મહાત્મા શ્રી નથુરામ શર્માજીએ ચોજીને છપાવરાવી છે, માગે તેને મળે છે, વળી ચારે વેદની એકત્ર સંક્ષેપ સંધ્યા પણ ચોજીને બહાર પડાવેલી છે, જેથી જ્યાં પોતપોતાના આર્થિક ધર્મમાં વધારે પ્રવર્તી રહેનારને જોડાજ વખતમાં તે સંધ્યાથી પરવારી લેવાય તેવી છે પણ જે બ્રાહ્મણ પોતે સંધ્યા કર્યા વગર જમે છે તેને માટે કહે છે કે:—

संध्या येन न विज्ञाता, संध्या येनानुपासिता ।

जीवमानो भवेच्छुद्र, मृतः श्वानोऽभिजायते ॥

અર્થ કે—જે બ્રાહ્મણ સંધ્યા બણ્યો નથી, નિત્ય સંધ્યા કરતો નથી, તે બ્રાહ્મણ છવતો હોય ત્યાં સુધી શુદ્ધવત્ છે અને મૂઆ પછીથી શ્વન અવતરે છે.

માટે બ્રાહ્મણ હોય તેમણે તો ત્રિકાળ-અભાવે એક કાળ, સંપૂર્ણ, અગર સં-ક્ષીપ્ત સંધ્યા અને સાંત્રે ગાયત્રી મંત્ર જપ ૧૦-૧૦૮ અગર ૩૨૪ કર્યા વગર જમવું ચોગ્ય નથી. તેવું વૃત હરહંમેશ રાખનાર બ્રાહ્મણમાં સંતોષીપણું, સુખીપણું, શાંતવૃત્તિપણું દેખાઈ આવશે.

तेवायोनं आत्मभजन.

જે નિત્ય-નૈમિત્તિક ધર્મ કર્મ સદા સર્વદા પ્રાતઃકાળે ઉઠીને કરે છે, તેમનામાં મનોનિવ્રજ વધે છે, મનોનિવ્રજ વધવાથી બુદ્ધિ સુસંસ્કૃતિ થાય છે, બુદ્ધિ સુસંસ્કૃતિ થવાથી આત્મભજન અને શરીરભજન પ્રબળ થાય છે, આત્મભજન પ્રબળ થવાથી આર્થિક સ્ફુર્ણ સ્ફુરે છે, આર્થિક સ્ફુર્ણથી પ્રતિષ્ઠા વધે છે, પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્તિથી વ્યવહાર કુશળ લેખાય છે, અને વ્યવહાર કુશળ ગણનાર સર્વ કાર્ય સિદ્ધિ મેળવી શકે છે.

त्यारे थयेदी अधोगतिमांथी उन्नति मार्ग कथो ?

જેવી પૂર્વકાળે ઐક્યતા બ્રાહ્મણોમાં હતી. આચાર વિચાર સમાન હતા. તેમાં વચસગ વર્ષ ૫૦૦ ના અંતરાયથી ભિન્નતા થઇ લાગે છે, ઐક્યતા તૂટી છે, ભાગ વિભાગ પડી ગયા છે. એક બીજાની ઓળખાણ પણ બુલાઈ છે, તે સુધારવાની ખાસ આવશ્યકતા પ્રથમ છે.

તે ઐક્ય જમાવનાર બીજ રૂપ ઠાણ, અને તે કેવી રીતે કરી શકે ?

औहीन्य ब्रह्मसमाजनुं कर्तव्य.

એ દીન

બ્રહ્મસમાજ સંવત ૧૮૪૮ માં પ્રથમ સ્થાપન થઈને ચાલુ થઈ

છે. તેણે મહત્વનું નામ—ભારતવર્ષીય ઔદીચ્ય બ્રહ્મસમાજ ધારણ પાછળથી કીધું છે. તેણે સર્વત્ર સર્વસ્થળે જાગૃતિ આણી છે. ઐક્યતાનું બીજ રૂપે મૂળ રોપાયું છે. વૃક્ષની લતાઓ રૂપે સાતા-વિદ્વાનો-જ્ઞાતિ હિતચિંતકો-વેપારીઓ-રાજ્ય પ્રકરણમાં કુશળ એવા હીવાનો વકીલ, ખારીદરો, ન્યાયાધિશો, અધિકારીઓ, ખંધુ તરફ લક્ષ દોરતા થવા લાગ્યા છે. કુલક ખેતીકારો અને ધર્મ પ્રવર્તકો પણ સમાજ તરફ દષ્ટિ રાખીને દ્રઢતાથી નિહાળતા જણાય છે, મદદ આપવાને ચકાચ છે, વળી ભાગે વિભાગે અને પેટા વિભાગોમાં પણ સ્વજ્ઞાતિની મહત્તા પ્રગટી જણાય છે ત્યારે હવે વૃદ્ધિ માટે શું કરવું ઘટે છે ?

ઐક્યતાના કર્તૃવ્ય તરફ લક્ષ ખેંચાવાની જરૂર.

જ્યારે ભારતવર્ષીય ઔદીચ્ય શબ્દ બ્રહ્મસમાજ નામ ધારણ મહત્વનું કયું છે તે આખા હિંદુસ્તાનમાં વસ્તા ઔદીચ્ય ખંધુઓની ઐક્યતામાં જાગૃતિ-સમાનતા અને સદાચરો સર્વમાન્ય થવા માટે અને ઉન્નતિ કેમ થાય ? તેને માટે યોજનાઓ ઘડાતી રહેવા આપેક્ષા-આકાંક્ષા ઉદ્ભવતી રહે એને માટે જાગૃતિમાં આળુવાની આવશ્યકતા ખચીત લાગશે. ભાગે વિભાગે અને પેટા વિભાગોમાં મદદ જાગૃતિ આણવી ઘટે છે, પરંતુ ૨૮ વર્ષની યુવાન વય સમાજને થઈ છે, છતાં સમાજ લૂલી લૂલી પાંગલી જીવી ચાલે છે, સતત વર્ષે મળતી નથી, એ કાંઈદેશો તરફ દષ્ટિપાત કરાવે છે તેને માટે—

દર વર્ષે સમાજ મળતી રહે તેને સારૂ “ સમાજ સંમિલન ફંડ ” સમાજ પોતાનું નિરાણ ફંડ સ્થાપવું ઘટે છે, સમાજ મળે છે તોજ સામાન્ય સમાજ ફંડ, અને સ્થાનિક ફંડો તેના વડે સ્થપાય છે, માટે કાયમ સમાજ મળતી રહે, દર વર્ષે પોતે પોતાના પગ ઉપર ચાલુ ચાલે, તેવી ખાસ યોજના ઘડાવી જરૂરી છે. કોઈ સ્થળ-સમૂહ કે સમવા માગણી કરે, તેને પણ કાંઈક મદદ દેવી ઘટીત લાગશે. તેને માટે નિયમો ખાંધવાની જરૂર જણાશે, અને જ્ઞાતિખંધુઓ સમાજમાં જન્મ અને તેમ વધુ ભાજ લેતા થાય, પ્રબળ ઐક્યતા વધે, સ્થાનિક કલેશો સમાજમાં આવવા ના પામે, તેમ થવાથી સતત ઘટના વધશે.

સમાજની અભિવૃદ્ધિ કેમ થાય ?

દરેક જાગ, વિભાગ, અને પેટા વિભાગોમાં સ્થાનિક મંડળીઓ, સ્વસ્થાનિક હિતચિંતકોની કરાવવી આવશ્યક થશે; તેમાં ઉત્સાહી-ધર્મ પ્રબંધનીક-ક્ષેત્ર જ્ઞાતાઓ નિમવાથી યોગ્ય લાભ પ્રાપ્ત થશે, તેઓ મહાન સમાજના મળતાં પપલાં પોતાના ભાગમાં કોન્ફ્રન્સ મેળવીને પોતામાં કરેલા સુધારાનો હેવાલ લખી જણાવશે, અને ઉપરતા યુલકોને ફેલવણીમાં-ધર્મજ્ઞતામાં-વ્યવહાર કાર્યમાં આર્થિકી ઉન્નતિને માટે શી શી યોજનાઓ લાગુ કરી છે ? તે દર્શ કરી દેશે. પોતામાં ખાળલગ્ન અટકાવવાનો કન્યાવિક્રય આચાર ખંધ પાડવાનો, ઉપવિત અપાધ કે અટકને સંક્યા વંદનાદિક ગુણોરને માંથે આવશ્યક કરજ લાગુ કરવાનો, કરાવ લાગુ કરશે, એની ઉન્નતિને માથે નાંજશે ધરાશે. કન્યાવિક્રયને ખદલે વેલ= પોતાના વિભાગમાં આજેવાન ગમે

જેટલાં ગણાતાં હોય, તે ગામોમાંથી જેના ઘરમાં કન્યા ૯ વર્ષ ઉપરની અને દીકરો પછુ હોય તે. તે વેલ કહેવાય છે) તે પોતાના સમવાસા-ભાગમાં તેવી વેલવાળાને ત્યાં વેલ ચાલુ કરે તો અને તેના ધારા બાંધે તો તે-વિક્રીત કે સાર્કુ-તેખડું કે ચો-ખડું ગણાશે નહિ.

આનું પરિણામ ઉત્તમ આવશે. યાદ રાખવું કે-કન્યાને જો ધન એટલે પહલુ-જીવીત માયો કાયમ કરાવવો તે પશુ જોડે જોડે જરૂરનું છે. એથી જોના કુટુંબને આગળ ઉપર સારો લાભ થશે. ઘુટકે કન્યાવાળાએ પહલુ કાંપક વિશેષ રાખવું જો-ગશે. જો આ નિયમ રાખે તો પોતાના ભાગ વિભાગમાંથી બીજા વિભાગમાં કન્યા જતી અટકશે. પડતી હરકત દુર થશે. કસવથી વધુ રકમ લેનાર માટે પાકો પ્રતિ-બંધ થડશે તો ભારે રકમના ઉછાળા મારતા અટકશે.

કન્યા પહેરામણીઆ અને વર પહેરામણીઆ એવા બે રીવાજ અમૂક અમૂક સ્થળોમાં છે. કન્યા પહેરામણીઆને-કન્યા વિક્રયી અને વર પહેરામણીઆને વર વ-કથી કહીને ટીકા થાય છે. ખરે વિચાર કરીએ તો વિક્રીત એટલે વંચાણ એવો યોગો ભાવ દર્શાવે છે. જે વિક્રીત વસ્તુ થાય છે તે વંશ પરંપરાની પોતાના માલીકીપણના હકની તાબેવાળી થાય છે. જેમ ગાય, બેંસ, ખજાં, ઘોડો, આદિ જે વિક્રીત કરાય છે તેની ઉપર લેનારની માલીકીનો હક સદાયનો સ્થાયી થાય છે. પશુ વર વિક્રય કહેનાર ભૂલ કરે છે. વરને ખરીદ કરનારના વંશમાં દેહાંત પરિચીત વર સાંભલ થતો નથી. શ્રી મુંબાઈવાસી સ્વર્ગસ્થ ગઢલાલજી મહારાજે સ્પષ્ટ કરેલું જોશે કે-વર વિક્રય સજ્જ સાંભલ વિરૂદ્ધ છે, ધર્મ વિરૂદ્ધ છે, સજ્જાર્થે વિરૂદ્ધ છે; કન્યા તો દાનથી કે વિક્રીતથી પરગોત્રમાં-પરવંશમાં જવા પામે છે !!! વરને પરગોત્રમાં સાંભલ કરાવો નથી. તે તો સદા સ્વર્ગત્રજ રહે છે.

વિવાહ પ્રકરણ બુદ્ધિઓ.

પુર્વ કાળથી ૮ પ્રકારના વિવાહમાં (૧) વ્રાહ્મ વિવાહ-પ્રથમ પદ અને ક્રોષ્ટ ગ-ણુતો આવેલા છે. બ્રહ્મ વિવાહમાં-વર વિદ્વાન-સદ આચાર વિચારવાળા ઘરનો મેળ-વીને, ઉત્તમ વજ્રાશુપણો અલંકારો આપીને (તેજ પહેરામણીનો ખદલો છે) તેની સાથે કન્યાને ઉત્તમ વજ્રાલંકારો ભૂષણો સાથે શણગારીને (તેનું નામ પહલુ પિઅર તરફનું જો ધન) આપીને કન્યાદાન (દક્ષણ સાથે) આપવું તેજ ઉત્તમ બ્રહ્મ વિવાહ ગણવા આવેલા હજુ અમૂક સ્થળોમાં જોવાય છે, જ્યારે ઔદીચ્ય ખંધુઓ ગામઘણીઓ સધન દશમાં હતા, ત્યારે તો હાથી-ઘોડા-રથ અને દાસી સાથે કન્યાદાન પ્રેમથી આપતા હતા. તે સમય અસ્ત થયો છે. તે પછીનો (૨) દેવ વિવાહ, (૩) ગ્રાજા પત્ય વિવાહ (૪) આર્ય વિવાહ છે તે આજ પ્રચલિત નથી પણ (૫) આસુર વિવાહ કન્યાનાં માતા પિતા અગર સગાં સંબંધીઓ કન્યાનું દ્રવ્ય લેધને, પોતાની ધરજા પ્રમાણે કન્યા દે છે-પરણવે છે, તેને આસુરી વિવાહ સાંભલકારો ગણે છે. એથી ગ્રાહણોમાં પતિતતા આણે છે. કન્યાઓ એથી પતિને પોતાની આજ્ઞામાં પિઅરીઆની અભિરૂચીમાં દોરતી ઘણીકને જોઈ શકાય છે. પોતાની પ્રજાને પશુ તેવીજ વૃત્તિશાહક નિપજાવે છે. આથી તેવાં કુળોમાં કુલિનતા દુર થતી જાય તો જે આશ્ચર્યકારક લાગશે

નહિ અને તેવાં કુળે! અવમતા પામે તે બેધ શકશે. વડીલ સાજીકારોની પરંપરા તજવાથી આ કુળ પ્રાપ્ત થવા પામેજ. એમાં શું આશ્ચર્ય ? (૬) ગાંધર્વ વિવાહ, (૭) રાક્ષસી વિવાહ, (૮) પિશાચ વિવાહ હોય છે તે પણ હાલ અપ્રચલીત છે.

મતલબ કે—મદત સમાજદારા—પ્રાતીક અથવા સમવાયોક સમાજ સ્થપાય તો ઘણુંક નીચેની ખાબોમાં સુધારો—પોતાના ભાગમાં—તેઓ કરવાને સમર્થ થાય:—

(૧) પુર્વની ધર્મ પટ્ટાંત કરવા માટે યોજના કરી શકે—શોલ સંસ્કારોની પ્રવૃત્તિ ચાલુ કરી શકે. (૨) ઉપરેલાં ખાબોને માટે યોજના ઘડીને—ધાર્મિક—આર્થિક—માધ્યમિક અને ઉચ્ચ કલવણી તથા દુનની કલવણી સાફ સંસ્થાઓ સ્થાપીને વિદ્યાર્થી શુદ્ધો જાણી શકે. તેને માટે ફરો ઉપજવી શકે, વધારે ચતો રહેવાની યોજના ઘડી શકે. (૩) દરેક ભારત વર્ષે બ્રહ્મ સમાજમાં પોતાની તરફના પ્રતિનિધીઓ સ્થાપક મૂળખ સુટણીથી પસંદગીના મોકલી શકે, તેઓ પોતાના ભાગમાં થયેલો સુધારો જાહેર કરી શકે, સમાજના ધારા દરાવેના પ્રવાહ પોતાના સ્થાનમાં ચલાવી શકે. (૪) પોતામાં એકચત્ર વધારી શકે, પોતાના ભાગના આગેવાનોને આગળ આણી શકે, પોતાના ભાગનું વસ્તી તરફ સામાન્ય સમાજમાં દાખલ કરાવી શકે, તેથી પોતાના સમુહના માન—ધરોની વસ્તીની મંજૂરિને એકદરમાં સુધારી શકે.

પુનરાવલોકન.

આ ક્રંથ ગાનેા કુલક-સંકાસ છે પણ આશા રહે છે કે ઝાહીચ્ય ખંધુઓને ઉપયોગી થશે એટલુંજ નહિ પણ સર્વ પ્રાણીસુ વર્ગને જાણવાને મળશે. આજ પ્રકરણથી ૧૦ મા પ્રકરણ સુધીમાં—ક્રમે ક્રમે પોતાની પુર્વ પરનાલીકાથી આધુનિક ક્રિયાતિનું જ્ઞાન થાડું પણ થશે અને તેમ થએલું જાણીને ઘણુંજ સંતાપ મળશે. નજર ઠેટલી જગેએ તાનારૂપ—હિત ગેરાવારૂપ કાંઇક કઠણ શબ્દો વાપરવા પડેલા જાગશે તેને માટે વિદ્વાનોની ક્ષમા માગુ છું. સખખ ખંધુવર્ગની ગેરજા સ્ફુરાવા માટે જરૂર ધારી છે. વળી કંટલાક વપથો વાદવવાદ અને તેવા છે પણ વિવાદીત થવા દેવાની મારી ધરજા નથી. પોતે પોતાની મરજીપ ધારી લેવાને વિનંતી છે. મારી વૃદ્ધાવસ્થા ૭૨ વર્ષની છે. ૧૪ વર્ષથી વિધુર દશા છે. પ્રિય પુત્રી જાછેરીને મોટી કરેલી ૪ વર્ષપર ૧૩ વર્ષની હિમરે પ્લેગથી મરણ પામી છે, ને કલેશ દશામાં આ લેખ પુરો કરેલો છે. તેથી મનશકિત—વિચારશકિત કુલક લાગે તેને માટે દયા—ક્ષમા અને પોતાને રચેના સુધારો કરીને માની લેવા માટે આજ્ઞાવ કરું છું. ક્રંથની ભાષા સાદી સરળ વાપરવાને મારા મિત્રોની બલામણુ ખાસ ધ્યાનમાં લીધી છે. સંસ્કૃત—સમાસિક શબ્દો વાપરી વિદ્વતા ખતાવવાથી સાધારણ પક્ષિના ખંધુઓને પૂર્ણ જાવ સમજાય નહિ એ લક્ષમાં રાખ્યું છે માટે ક્રંથનો તત્ત્વ સાર સમજ લેખને મારા ખંધુઓ ઉત્તરિને પગથીએ બેઠે એજ મારી ધરજા છે. સમાજ પ્રથમથી મનોખળથી સંવત ૧૯૪૮ થી ઉપસ્થિત કરી—ચાલુ કરી ત્યારથી મારા મનોભાવો રોકતો આવેલો પણ હવે ઘણી અશકિતથી વિરામવું પડે છે. પ્રભુ ખંધુઓને સહાય થાઓ એજ મારી પ્રાર્થના છે.

સંવત ૧૯૭૫ આશ્વિન વદિ ૧૩.

લી. સદા જ્ઞાતિ સેવક,

નાનાલાલ દેવશંકર યાજ્ઞિક (જાની)

રાયપુર, ખખાલીની પોળ—અમદાવાદ.

